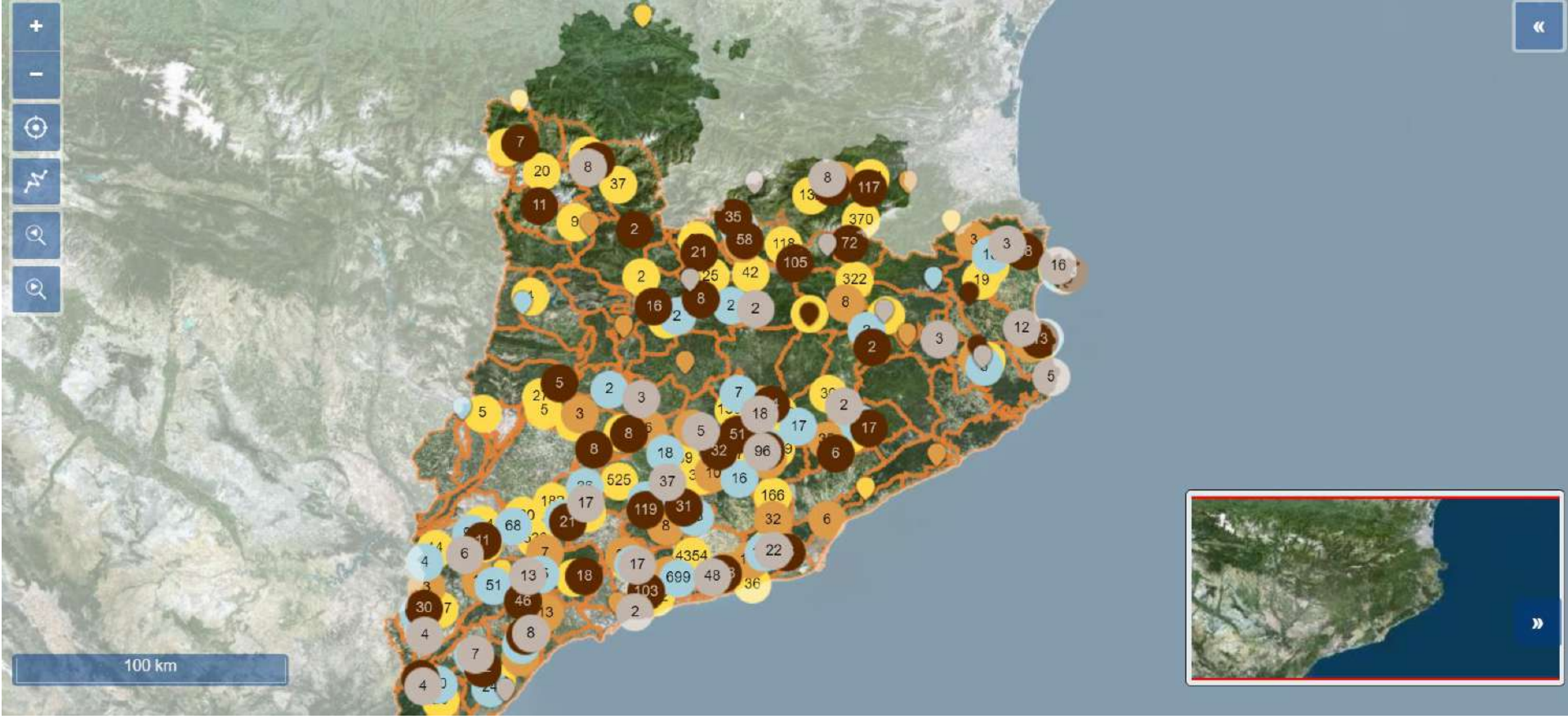

La Wikipedra com a eina de coneixement i difusió dels valors dels paisatges de pedra seca de Catalunya

Arbolí, 18 de desembre de 2024

wikipedra.catpaisatge.net

Observatori del Paisatge

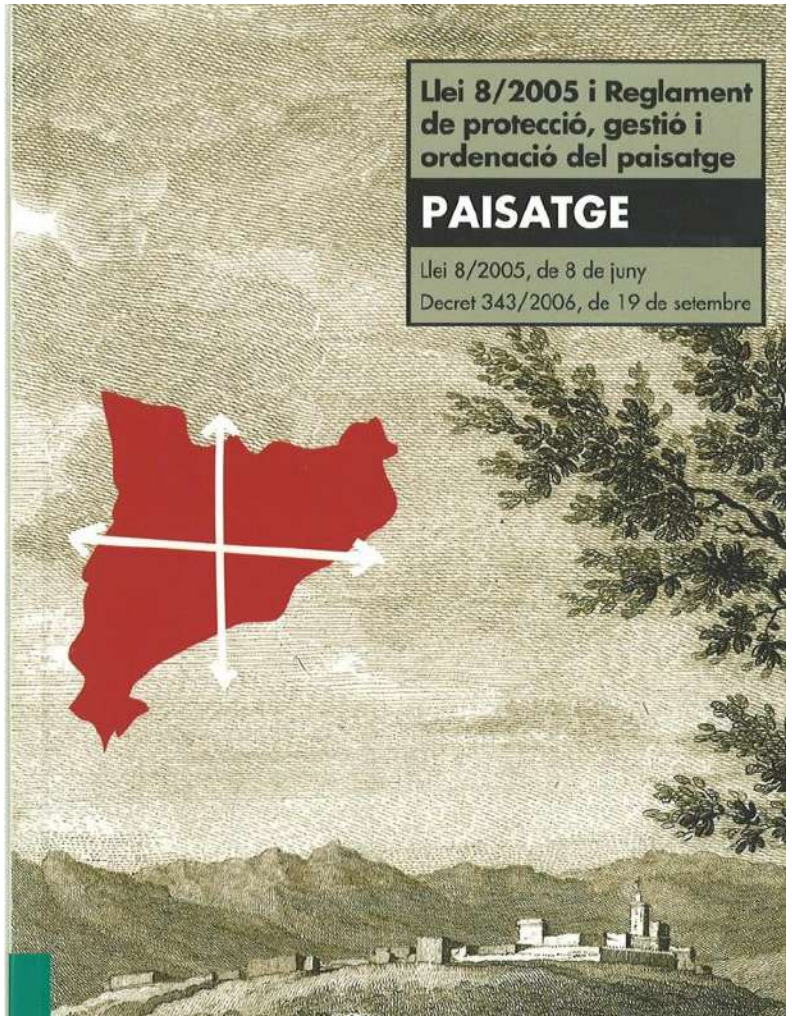

- Impulsat pel Consell d'Europa l'any 2000.
- Aprovat i ratificat per 38 països.
- Llei aprovada pel Parlament de Catalunya l'any 2005.
- Reglament aprovat l'any 2006

A diferència d'altres convenis anteriors, centrats exclusivament en la protecció del patrimoni cultural -material i immaterial- o en la conservació de la natura, el CEP **fusiona per primera vegada els conceptes de patrimoni cultural i natural** en una **visió integral del paisatge**

Definició de paisatge

"Una àrea, tal com la percep la població, el caràcter de la qual és el resultat de l'acció i la interacció de factors naturals i/o humans"

El CEP considera el paisatge un **element fonamental per al benestar individual i col·lectiu (qualitat de vida)**.

Posa el focus en els **paisatges de la vida quotidiana,** els **paisatges ordinaris,** els que diàriament vivim anant de casa a la feina i de la feina a casa, ja siguin rurals, urbans o periurbans.

Els paisatges quotidians també **tenen elements patrimonials interessants**.

El paisatge i tots els elements que el conformen són **vius, dinàmics i estan en contínua transformació**.

I entendre això és **indispensable per desenvolupar unes polítiques públiques** de gestió i ordenació del paisatge i del patrimoni adequades.

El paisatge aporta avui al món del patrimoni una visió global i integradora:

- **No separa** la dimensió natural de la cultural

- Permet **entendre un element patrimonial –estigui o no catalogat- no com un artefacte aïllat,** sinó com a peces d'un conjunt**,** és a dir**,** d'un paisatge que els dóna sentit i raó de ser.

Avancem cap a uns **conceptes de patrimoni i de paisatge més democràtics, participats** i **plurals,** amb responsabilitats compartides, en el que **els actors ja no són només els tècnics en la matèria sinó la pròpia societat** que, per motius ben diversos d'un cas a un altre, decideix en un moment determinat atorgar el valor de patrimoni a un determinat artefacte (sigui natural o cultural), a un determinat paisatge.

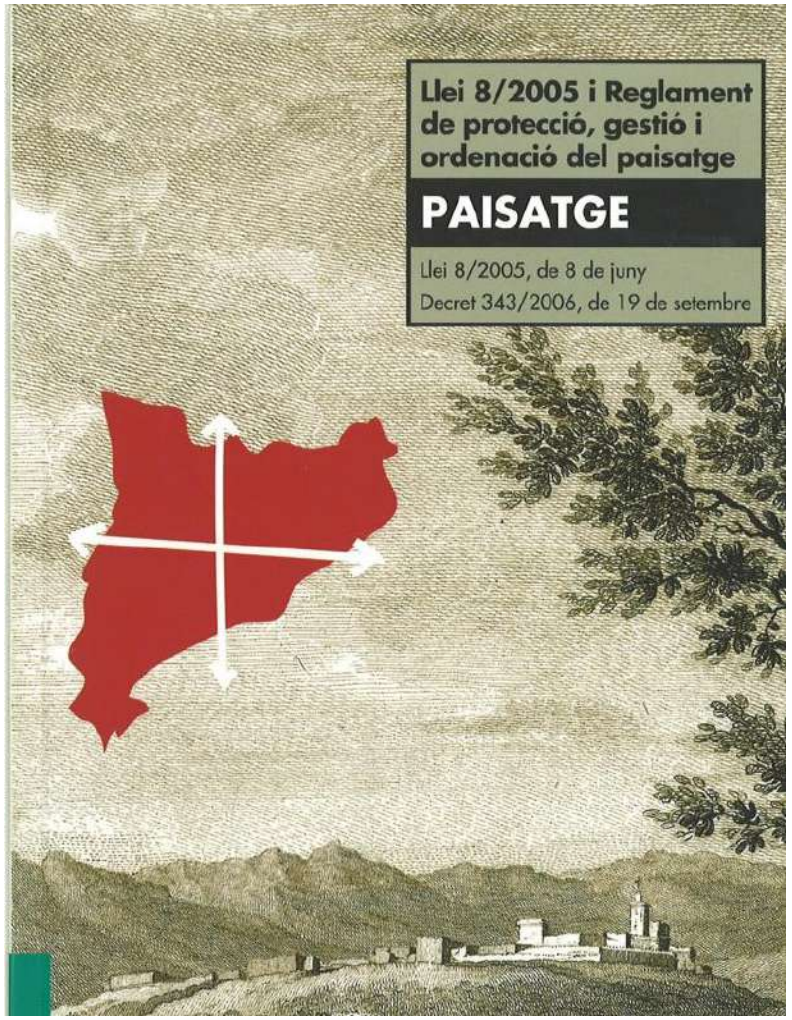

- Impulsat pel Consell d'Europa l'any 2000.
- Aprovat i ratificat per 38 països.
- Llei aprovada pel Parlament de Catalunya l'any 2005.
- Reglament aprovat l'any 2006

Què és l'Observatori del Paisatge de Catalunya?

- Consorci públic adscrit al Departament de Territori, habitatge i transició ecològica, amb personalitat jurídica pròpia format per 52 institucions i associacions catalanes i contemplat a la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge
- Ens d'assessorament de l'administració catalana i de sensibilització de la societat en matèria de paisatge. És un centre d'acció i pensament en relació amb el paisatge

PAISATGE I IMATGE
LA FOTOGRAFIA

I Seminari Biennal
19 i 20 d'octubre de 2017
EspaiCaixa Girona

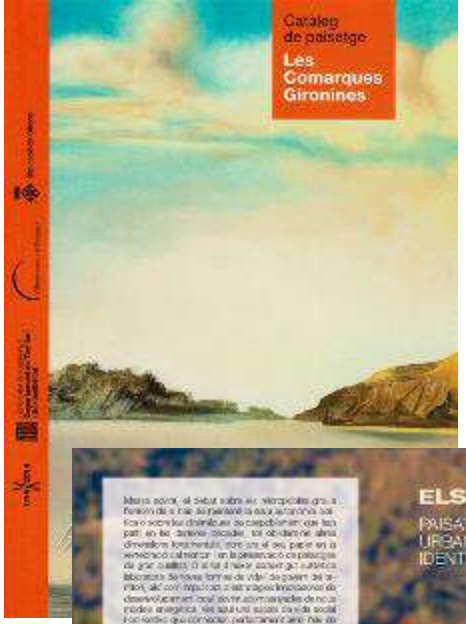

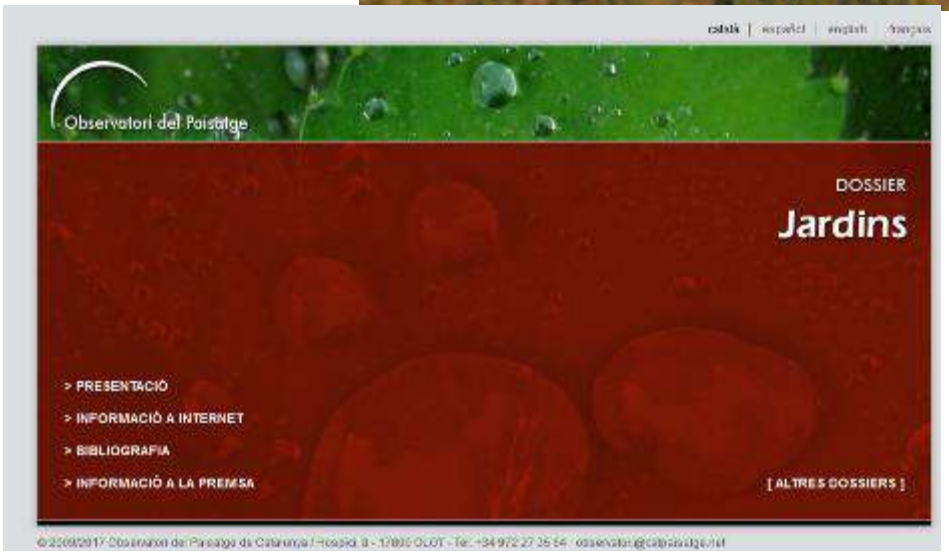

Principal activitat

- Assessorament al Govern de Catalunya i a altres institucions i entitats
- Investigació
- Comunicació i sensibilització
- Documentació (centre de documentació amb més de 4000 documents)
- Publicacions

ELS CATÀLEGS DE PAISATGE

Què és un catàleg de paisatge?

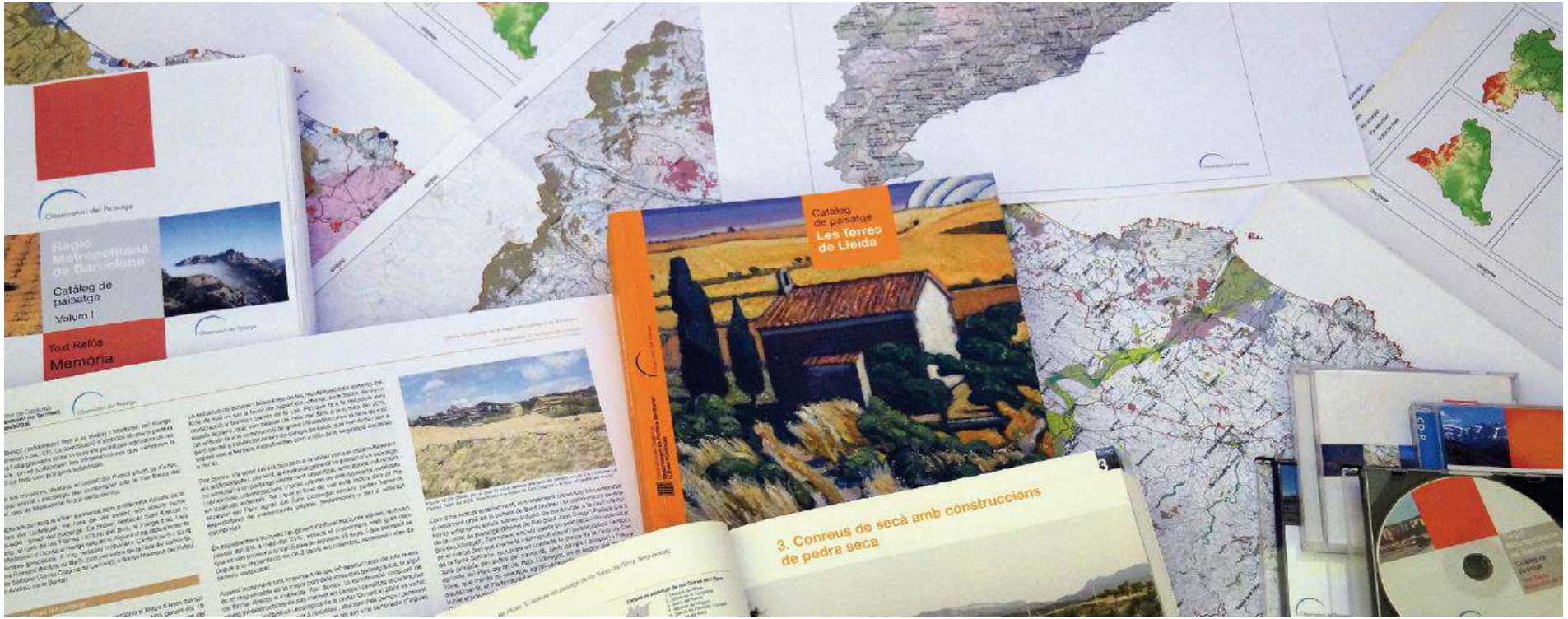

- Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge:

  "Documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, identifiquen els seus valors i estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir"

ELS CATÀLEGS DE PAISATGE

Àmbits d'aplicació

Observatori del Paisatge

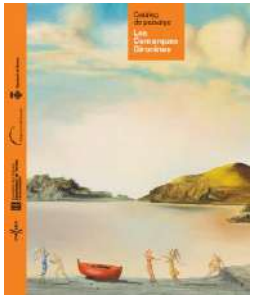

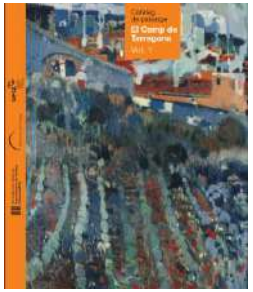

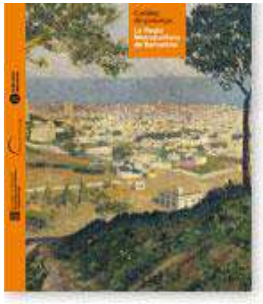

ELS CATÀLEGS DE PAISATGE

Unitats de paisatge

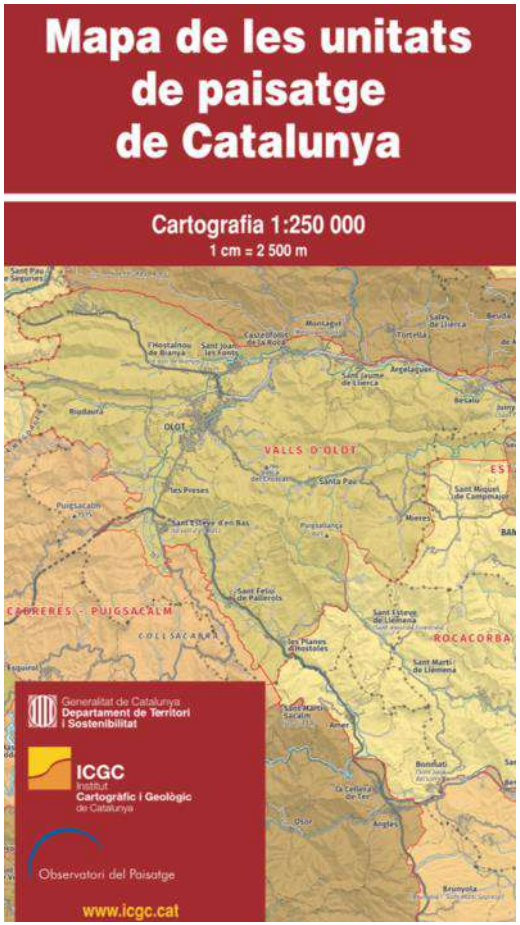

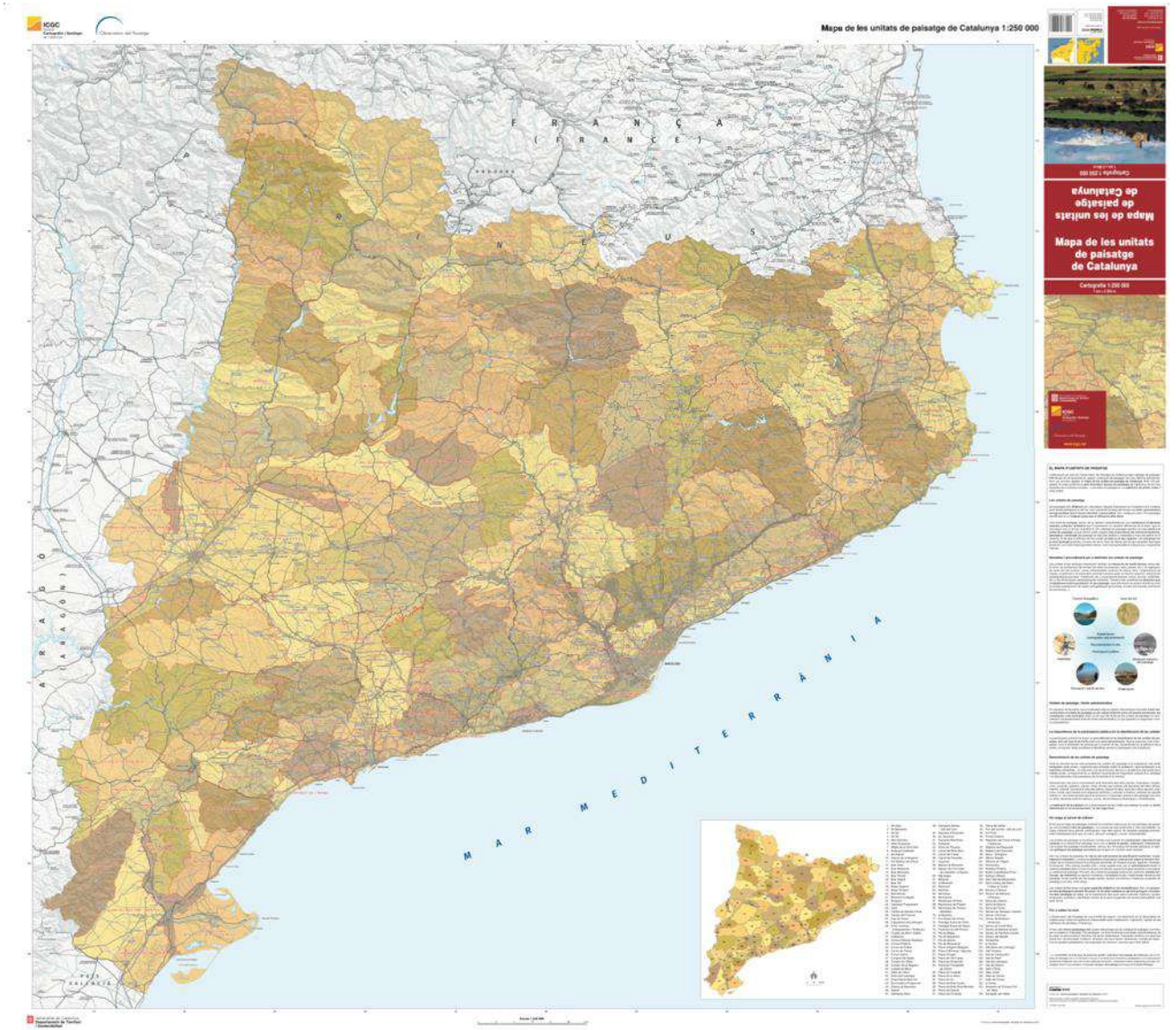

El caràcter d'un paisatge el configuren el conjunt d'elements que contribueixen a fer un paisatge diferent d'un altre (relleu, vegetació, usos, arquitectura, patrimoni, activitat humana mil·lenària, sons, toponímia, vincles emocionals, etc.).

3. El paisatge de la pedra seca

Els marges de pedra seca, entre d'altres, tenen la funció de dinamitar parcel·les de conreus de secà.
Yamileth Amelines, Escola d'Art i Disseny de Tarragona

El paisatge de la pedra seca és present en el 65% de les Terres de l'Ebre. El seu abast territorial i el fet de tractar-se d'un paisatge amb valor productiu, cultural i estètic que forma part de la identitat, del sentit del lloc i de l'imaginari paisatgístic de les Terres de l'Ebre, expliquen que sigui considerat un paisatge d'atenció especial.

Precisament aquesta extensa superfície ha fet que la delimitació d'aquest paisatge d'atenció especial no hagi estat fàcil. S'ha procurat delimitar una àrea prou representativa de la importància d'aquest paisatge i de les seves dinàmiques. En concret s'ha escollit la totalitat de la unitat de paisatge vessants de Tivenys-coll de l'Alba, els vessants sud i oest de les serres de Cardó-Boix, i el sud del litoral del Baix Ebre. És aquí on hi ha una elevada concentració d'elements de pedra seca associats a un conjunt d'explotacions agrícoles d'oliveres, garrofers i ametllers, acompanyats de formacions vegetals de brolles i bosquines de pi blanc.

La transformació agrària del territori durant el primer terç del segle xx i fins ben entrat el segle xx (entre altres caus[illegible] mortitzacions de Mendizábal) va provocar l'aprofitament d'espai per a l'agricultura (principalment els vessants forestals ocupats fins aleshores per prats, brolles, garrigues i boscos comunals). Aquest fet va implicar donar cobertura, per part del pagès, a nous pràctics a les superfícies conreades (refugi per a pedres provinent l'emmagatzematge d'aigua, creació de terra cultivable, establiment de llindars entre propietats).

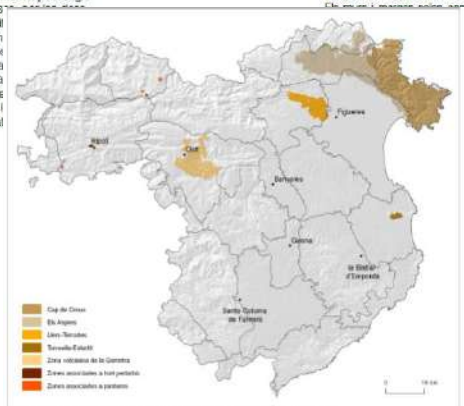

Figura 7.42. Mapa de distribució de les àrees amb murs de pedra seca.

3. Conreus de secà amb construccions de pedra seca

Mosaic de conreus de secà a la unitat altiplà de la Terra Alta. Jose Miguel Martínez, Escola d'Art i Disseny de Tarragona

Els conreus de secà, en mosaic o en monoconreu, rodejats de construccions de pedra seca són característics de les Terres de l'Ebre i formen part de la identitat, sentit del lloc i imaginari paisatgístic de la població local.

Quilòmetres i quilòmetres de murs i marges de pedra seca són el resultat de segles de treball dels agricultors per adaptar-se a l'orografia d'aquesta territoria i augmentar la superfície cultivable desbrossant camps o anivellant terrenys amb marges i talussos. [illegible] acompanyats d'altres construccions [illegible] o cabanes. L'abundància de les [illegible] ha convertit en elements estructurals del paisatge rural de les Terres de l'Ebre.

El clima mediterrani de les Terres de l'Ebre afavoreix el conreu de diverses espècies de secà, que en combinació amb els clapers forestals i la densa malla de construccions històriques de pedra seca, acaben configurant mosaics agroforestals d'una gran harmonia pels contrastos de colors, formes i textures que varien al llarg de l'any. Aquests mosaics aparaixen bé per la manera tradicional d'explotar el territori, amb explotacions forestals i agrícoles, bé per l'abandonament d'alguns conreus que han estat ocupats per la vegetació natural.

Destaquen grans extensions de mosaic agroforestal de vinya al baix Priorat i a l'altiplà de la Terra Alta, on la vinya és la protagonista i dota de personalitat aquestes unitats, per bé que l'acompanyen

Identificació de valors

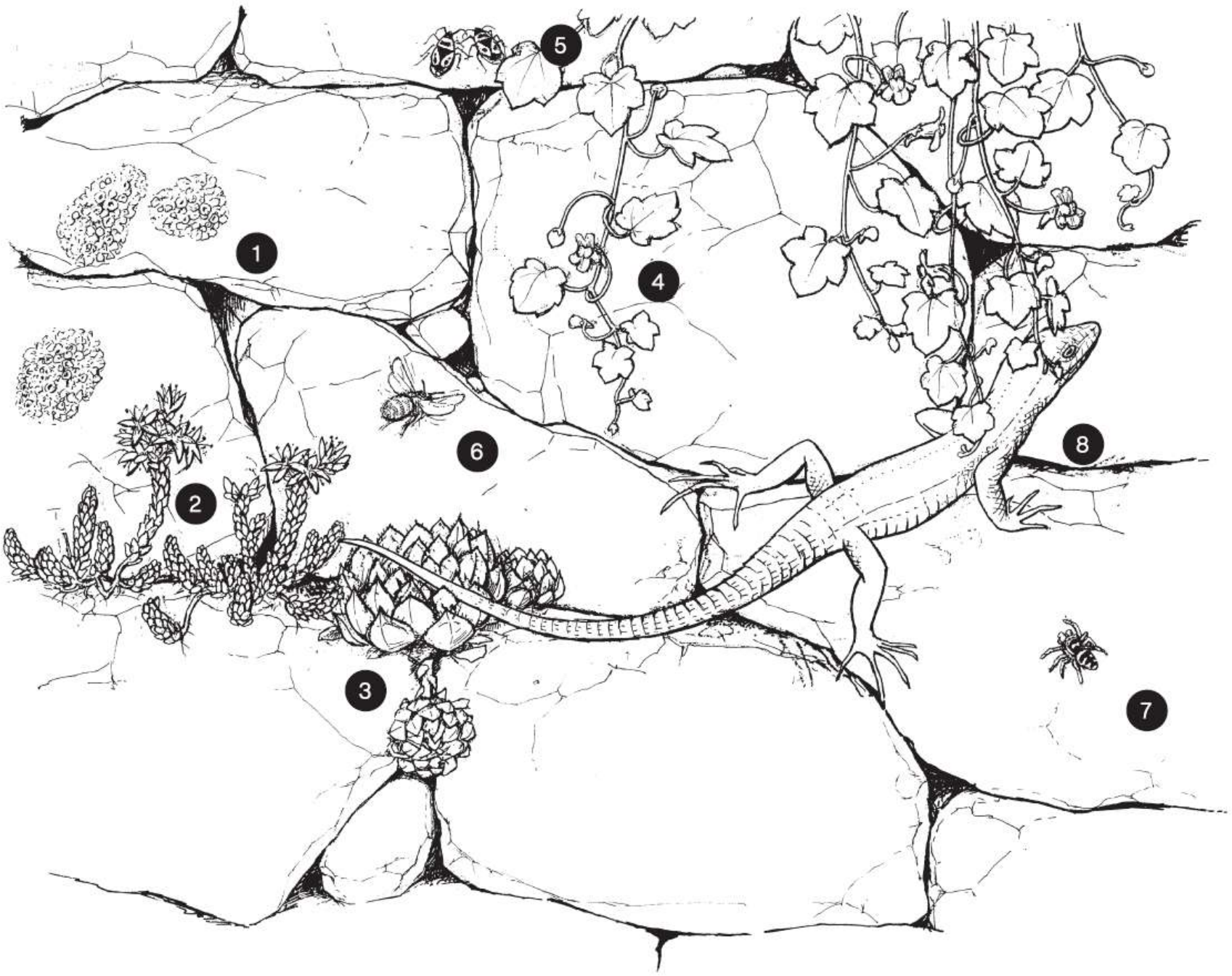

Valors naturals

Valors estètics

Valors històrics

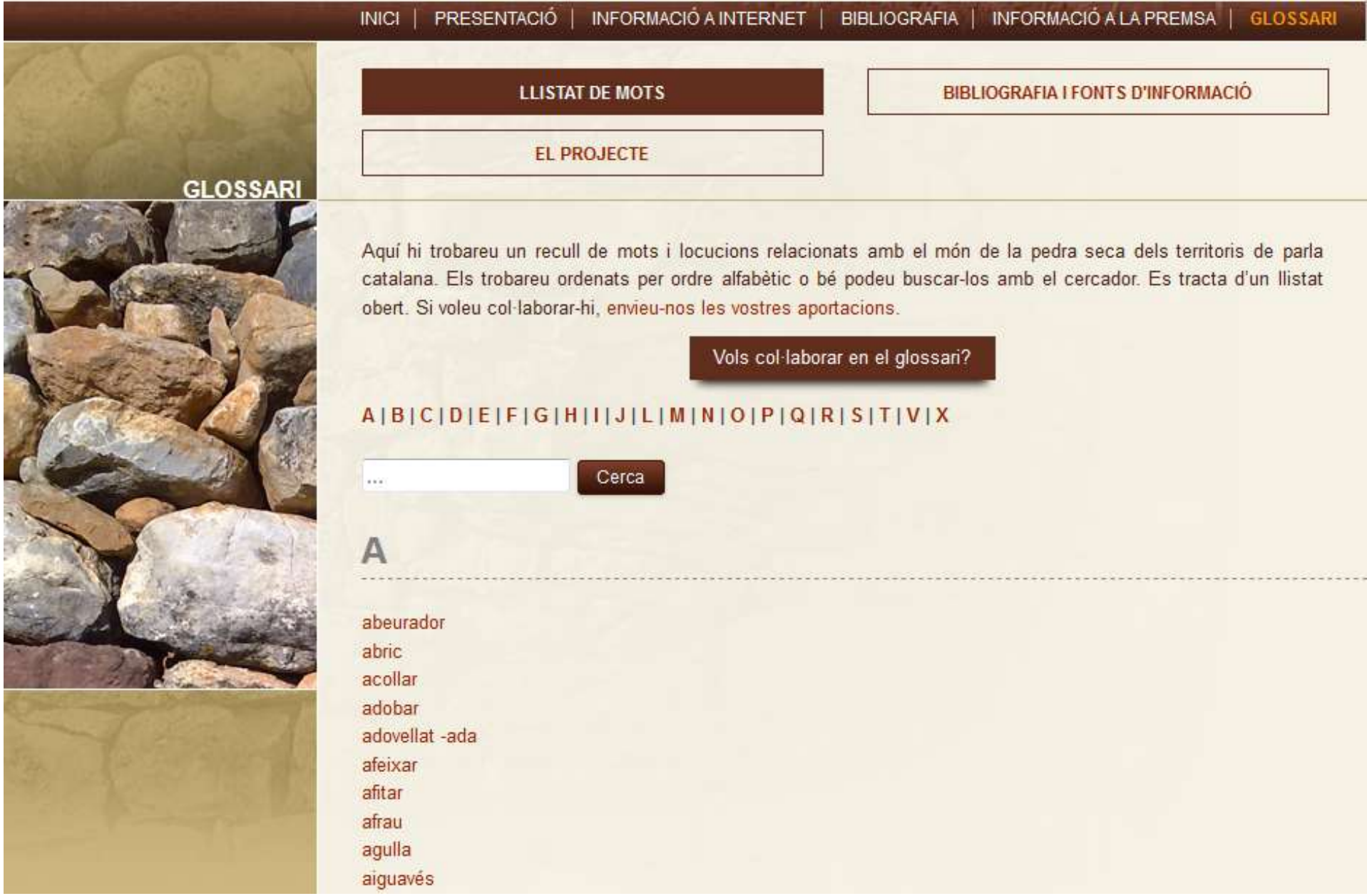

Valors simbòlics i identitaris

AFEIXAR v. tr. 1. Disposar un tros de terra en feixes (DCVB).*Bages, Gironès.

AUBELLÓ m. 1. Canal o conducte subterrani de pedra seca per canalitzar aigües sobreres d'un terreny. *Mallorca, comarques gironines. → Paraula relacionada amb: albelló, eixugador, ralla, ratlla.

BARRACA f. 1. Construcció destinada a guardar les eines o aixoplugar els pagesos i animals. → Paraula relacionada amb: barraqueta, barracó, cabana, cabanya, borda, borja, caseta de pedra, catxerulo, catxerutet, cova, claper, perxe.

BUFADOR m. 1. Petit nínxol de figura quadrangular que serveix per mantenir frescos el càntir, l'aigua, etc, dins la barraca. Aquest efecte s'aconsegueix per la filtració d'aire a través del gruix dels murs en sec o a través de cúmuls d'escòries quan es construeix sobre terrenys volcànics. El DCVB recull aquest tipus de cavitats d'origen volcànic a Olot i diu que els cellers de moltes cases en tenen per conservar les viandes a l'estiu. *Olot. 2. Escletxa subterrània d'origen geològic que surt a l'exterior a no gaire distància del mar. Es percep per les bufades d'aire que expel·leix, produïdes per la força del mar, que és on neix. *Menorca.

CARTRÓ m. 1. Cistell o cabàs per portar pedruscall petit, terra, patates o altres coses. *Castelló, Andorra, Durro, Conca de Tremp, Vilalba dels Arcs, Fraga, Tamarit, Ribera de Cinca, Tortosa, Maestrat. → Paraula relacionada amb: esportí, esportim, cabàs, cabassa, banasta, cofa, senalla, cove.

CLAPER m. 1. Piló de pedruscall que s'extreu d'un terreny de conreu i que s'amuntega en un racó o que es diposita darrere d'una paret construïda amb aquesta finalitat. *Empordà, Mallorca, Balears, Olot, Osona. 2. Tros de terra molt pedregós. *Catí, Menorca. 3. Barraca de pedra seca. Curiosament només s'anomenen així a Pratdip ja que als pobles del costat s'anomenen barraques (Mont-roig del Camp) o coves (Colldejou). *Pratdip. → Paraula relacionada amb: cloper, dipòsit, galera.

COCÓ m. 1. Forat o armari fondo arran de terra, a l'interior d'una barraca, emprat per desar les eines llargues. 2. Forat al centre de les cisternes per poder pouar quan hi ha poca aigua. *Castelló. 3. Clot natural obert en la roca dins el qual es posa aigua quan plou o quan hi arriba la mar. Podia ser ampliat i cobert amb pedres per reduir l'evaporació. *Balears.

CORONA f. 1. Part elevada central que s'aprecia des de l'exterior d'una barraca de pedra i que permet tancar la cúpula. 2. Filada construïda amb pedres més o menys rectangulars, col·locades damunt la rasant. És l'acabat del mur i té una funció més aviat estètica. *Banyalbufar. → Paraula relacionada amb: igualada, coberta, filada de dalt, encadenat.

DESPEDREGAR v. tr. 1. Treure les pedres de les terres de conreu per facilitar-hi l'agricultura. *Cervera, Olot. → Paraula relacionada amb: espedregar, esbancar.

ENSOLSIDA f. 1. Part d'una construcció de pedra en sec que, pel pas del temps, l'acció de l'aigua o per qualsevol altra causa, ha caigut. → Paraula relacionada amb: escombra, desmunt, enderrossall, ensulsiada, esbaldrec, esboldrec, esportell, portell, portell d'assagadors, pany de marge, solsida.

ESTIRÀS m. 1. Tronc en forma de forca o i grega amb travessers al damunt per transportar pedres amb tracció animal. *Castelló, les Borges Blanques. → Paraula relacionada amb: carriot, tiràs, tirassa, tirapedres, estirapedres, ròssec, arrossec, tirasses.

MARGENADOR m. 1. Persona que es dedica a fer marges o parets de pedra seca. *Castelló, Bages, Priorat, terres de l'Ebre, Balears. → Paraula relacionada amb: mestre de cases, segarreta, barracaire, paredador, margener, marger, margeter, paretaire, paretsecaire, mestre marger, marjaire, cerdà, barraquer.

RASTELL m. 1. Paret de pedra seca, feta d'algunes filades de pedres grosses i bastida en forma vertical o atalussada, per detenir l'aigua que baixa pels costers i evitar que s'endugui la terra. 2. Paviment de carrer fet amb pedres de pissarra encastades verticalment en el sòl. *Cadaqués. 3. Tècnica de coronament d'un mur amb pedres col·locades en vertical o lleugerament inclinades. 4. Col·locació de pedres planes en posició vertical o una mica ajagudes, en una mateixa filada o pany. → Paraula relacionada amb: plec de llibre, rastrell, rastellada, enrastrellat.

Valors socials

Valors Productius

CICLE DE VIDA
DE LA PEDRA SECA

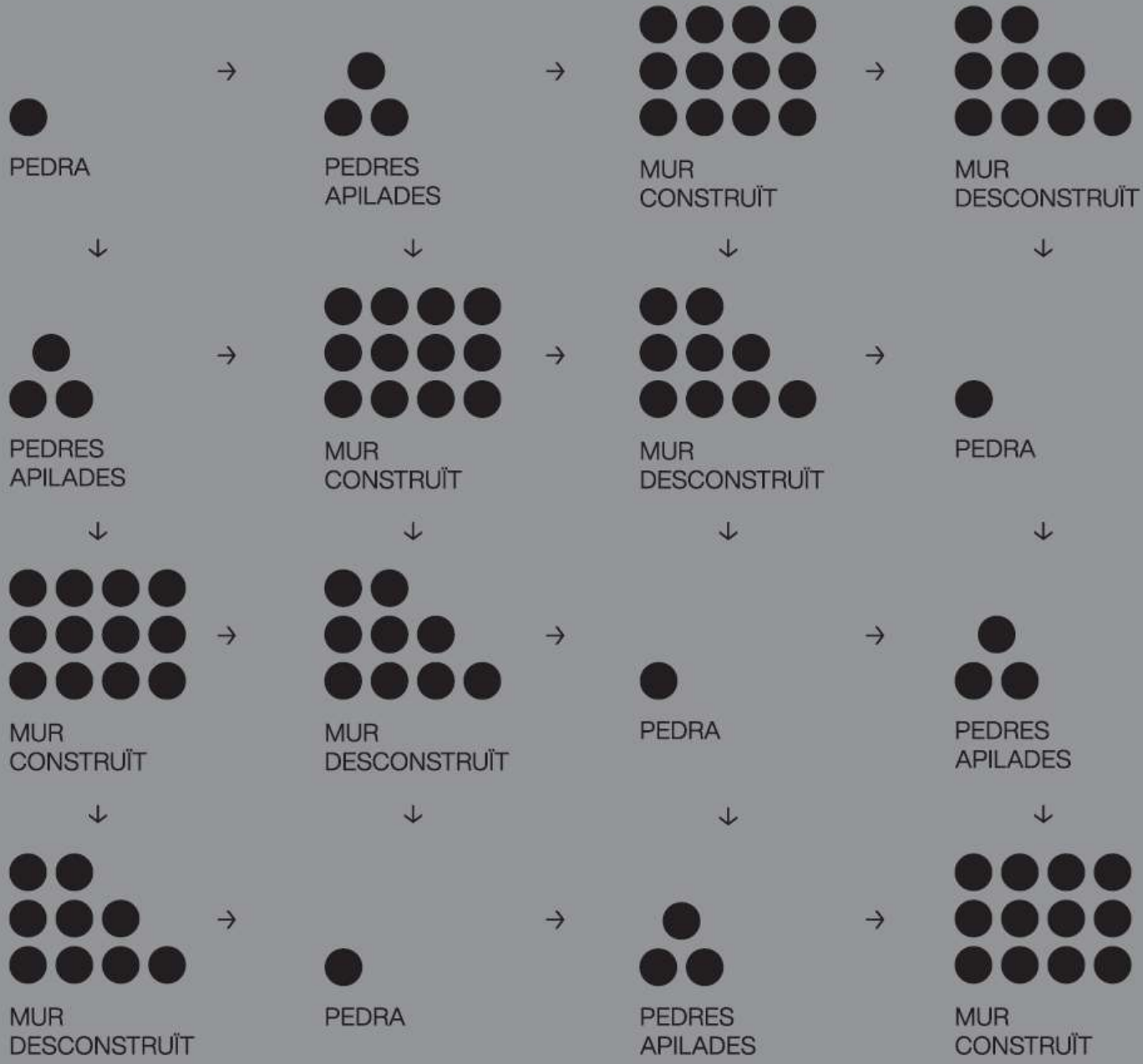

L'abandonament dels terrenys de muntanya més difícils de cultivar va ser recorrent durant la primera meitat del segle xx. Rafael López-Monné

els elements de tracció que a poc a poc es van substituir per elements mecànics. El desenvolupament industrial no va ser gaire important en aquesta època on el conjunt del Camp de Tarragona i només destaquen petites indústries textils a l'entorn del Gaià (el Pont d'Armentera), petites indústries papereres (la Riba), la fabrica de tabac de Tarragona i les bòbiles situades als afores de diverses viles. Les ciutats i pobles de la plana, tot i els creixements experimentats en aquest període (l'àmbit estricte del Camp passà dels aproximadament 125.000 habitants de l'entorn de 18 50 als aproximadament 180.000 habitants dels voltants de l'any 1960), encara presentavon un aspecte força compacte, amb petits eixamples que es desenvoluparen a partir dels centres històrics. L'arranjament o construcció de noves vies de comunicació no tingueren un impacte intens sobre el paisatge, ja que les limitacions tècniques d'aquella època obligaven a una adaptació a la topografia existent. Els sectors de muntanya, a poc a poc, van anar perdent activitat i efectius demogràfics, fet que, com s'ha dit, afavorí la recuperació dels ecosistemes naturals. D'altra banda, els pobles i viles d'aquest àmbit, en general, no creixeron pràcticament gens i continuaren sent petits i compactes.

2.4. Des de 1950 fins a l'actualitat

A partir de la década dels anys cinquanta del segle passat s'inicià un procés de transformació del paisatge fins a assolir les característiques que presenta actualment. Per una banda, continua l'èxode rural que en successives onades havia anat buidant els territoris de muntanya o espais rurals allats, com el Priorat o l'interior de la Conca de Barberà. D'altra banda, el sector de la plana, especialment al voltant de las ciutats de Reus i Tarragona, inicià un creixement demogràfic i d'activitat sense precedents al llarg de la història, tant en intensitat com do volum total. La resta do pobios de la plana també va incrementar la població, ja que part de la migració de la muntanya va trobar-hi condicions de vida millors i més facilitats d'integració laboral. Al sector de muntanya pràcticament desaparegueren les activitats silvícoles (especialment el carboneig) i només es mantingueren tales puntuals de rajowinment de las masses forestals. Els conreus es van mantenir únicament en terrenys de poc pendent i propers als nuclis habitats, com també ho feren petites explotacions ramaderes a les zones de muntanya. És en aquest període quan s'iniciaren ols grans incendis forestals, afavorits per l'augment del risc de propagació del foc a causa de

Feixes recobertes per pins i per brolles mediterrànies, garrigues i fragments de la màquia de lentiscle i margalló a la serra de Llaberia. Observatori del Paisatge

una funció recreativa, gairebé desconeguda en el passat, impulsada per l'atractiu que presenten els espais forestals com a espais per a mantenir activitats de lleure que permeten un contacte més intens amb la natura.

En el paisatge calcari de les muntanyes tarragonines s'ha lliurat una lluita secular contra les condicions del medi per extreure els recursos necessaris per a la subsistència de la població. Les feixes esgleonades amb murs de pedra seca van recobrir vessants sencers, sobretot als solels, i en alguns períodes, com en el de l'expansió de la vinya abans de l'arribada de la fil-loxera, es va assolir la màxima superfície de conreu. Les obagues més marcades es deixaven com a espai de bosc o bosquina per obtenir-ne llenya, amb sort alguna biga travessera per a les teulades. La pedra servia com a material per a construir els murs de los cases. El carbó vegetal es portava des dels sectors de muntanya que, per les seves condicions de difícil accés o per les condicions edàfiques o climàtiques poc aptes per a l'activitat agrícola, tenien la condició d'espais forestals permanents. Aquest era el cas de les parts altes i les obagues de les muntanyes de Prades, de la serra de Montsant, del vessant nord do la serra do Llaboria i do l'alt Gaià.

El declivi del món rural iniciat amb el despoblament va afectar en primer lloc les àrees de muntanya, on els condicionants eren més difícils, i al llarg del temps va comportar l'abandonament de les feixes, que generacions de pagesos havien bastit i mantingut amb cura. Així doncs, la descomposició de les economies rurals tradicionals comporta la desestructuració d'un sistema territorial que havia estat vigent al llarg de segles i que es manifestava en un paisatge on cap element era sobrer.

La vegetació natural ha anat reprenent lentament la colonització dels espais abandonats. El resultat visible de la colonització d'antics conreus per part de la vegetació espontània són els abancalaments delimitats amb murs de pedra seca que són progressivament ocupats per brolles i bosquines. Al Camp de Tarragona, aquestes grans formacions homogènies, que tenen una mateixa data d'origen: els anys cinquanta i seixanta del segle passat (principalment los pinedes de pi blanc, los brolles i los garrigues), formen un arc que connecta, si bé de manera irregular, des del Montmell fins a la muntanyes de Tivissa-Vandellòs a través de l'alt Gaià, la serra de Miramar, la Mussara-muntanyes de Prades, la serra del Molló i la serra de Llaberia. A l'interior d'aquestes muntanyes encara es mantenen parcelles agrícoles de petita extensió i en indrets de difícil accés, factors que condicionen en contra el manteniment de los explotacions agrícoles, per la qual cosa os prevou un progressiu abandonament dels camps menys rendibles. En tot cas, la tendència en aquestes zones és que es vagin substituint als conreus tradicionals per monocultius amb espècies amb un alt valor afegit, però amb una producció allunyada de la producció a gran escala.

Si bé actualment hi ha un predomini de les brolles i les pinedes de pi blanc, a mitjà termini sembla que evolucionaran, en condicions naturals, cap a comunitats forestals: alzinars i carrascars principalment, i rouredes de fulla petita en les obagues dels relleus del sector nord-est. Igualment, en aquelles superfícies on existeixen pinedes d'origen antròpic i que avui dia estan abandonades, es pot produir una progressiva substitució de la vegetació actual amb la lenta desaparició de las coníferes en front dels planifolis. Tanmateix, aquest fenomen de successió natural no està exempt de brusques interrupcions, com són els incendis forestals com a principal agent de transformació d'aquests paisatges. Cal recordar els grans incendis com els que el 1986 afectaren l'extrem oriental do les muntanyes de Prades, el Montmell i la serra de l'Argentera o els que el 1994 afectaren els contraforts septentrionals del Montsant, o al sector comprès entre la serra de Llaberia i el massís de Vandellòs. En aquest sentit hi ha, però, notables excepcions, com el Paratge Natural d'Interès Nacional dels Boscos de Poblet, un dels millors exemples d'alzinar madur i ben conservat, o la important presència de rouredes a les muntanyes de Prades.

Una altra dinàmica del paisatge de les muntanyes lligada al fort dinamisme experimentat pel sector de la construcció ara fa uns anys, és la proliferació d'una gran quantitat de parcres. El sector oriental de les muntanyes de Prades o el Puig Marí, a Duesaigües, son uns clars exemples d'aquesta activitat. Recentment, durant el primer decenni del present segle, ha aparegut una nova dinàmica transformadora d'aquests paisatges com és la proliferació de parcs eòlics construïts en crestes i carenes. Assegurar una bona instal·lació d'aquests tipus d'equipaments, tot minimitzant-ne l'impacte, és el repte que han d'assumir el sector i les administracions i el que condicionarà el futur d'aquest tipus de paisatge.

Paral·lelament a aquests processos de canvi en la morfologia i estructura del paisatge de las muntanyes, els últims decennis han suposat també canvis en la percepció que té la ciutadania d'aquests espais. Actualment, més del 30% de la superfície del Camp de Tarragona gaudeix d'algun tipus de figura de protecció ambiental. La protecció i salvaguarda dels espais naturals és producte de canvis en la sensibilitat d'una part important de la ciutadania, que respon no només a una percepció ambientalista, sinó també a la valoració

Identificació de dinàmiques

Objectiu 14

Un paisatge format per la pedra seca i per mosaics agroforestals i agraris, productiu i conservat com a referent estètic i identitari de les Terres de l'Ebre

L'heterogeneïtat del paisatge de la pedra seca és, precisament, un dels seus valors principals, inherent a l'estructura en mosaic que el caracteritza. Observatori del Paisatge.

Criteris

- Conservar els mosaics agroforestals i agraris i, en general, els paisatges de la pedra seca definits en aquest objectiu de qualitat paisatgística, com a patrons agrícoles d'elevada biodiversitat, valor estètic i interès interpretatiu de la contribució humana sobre el paisatge.
- Les Terres de l'Ebre presenten un conjunt de paisatges agraris constituïts per uns patrons morfològics harmònics (delta de l'Ebre, foia d'Ulldecona, terrasses fluvials des del pas de Barrufemes fins a Amposta, cubeta de la Móra, corredor Bot-Gandesa-Corbera) definits en aquest objectiu i cartografiats en el mapa de valors estètics (capítol 5 del bloc 2), que, pel gran valor cultural que tenen, han de continuar mantenint el caràcter propi.
- Alguns paisatges agraris singulars de caràcter local, pels valors extraordinaris que tenen, han de ser objecte d'una protecció estricta mitjançant el manteniment i la millora dels seus elements estructurals. Aquests paisatges són els avellaners de la Fatarella, els cirerers de Paüls, conreus en fons de barranc (fondos) d'olivera, el mosaic de cereal d'Arnes i els cítrics dels prats d'Alcanar, definits en aquest objectiu de qualitat paisatgística i cartografiats en el mapa de valors estètics (capítol 5 del bloc 2).
- Per la valua paisatgística que tenen, cal incloure els paisatges agraris citats en el criteri anterior dins la categoria de sòls no urbanitzables d'especial protecció paisatgística en les figures de planejament municipal dels POUM i Normes subsidiàries de planejament, i evitar que es classifiquin com a sòls urbanitzables.
- Estudiar la possibilitat d'incloure plans especials urbanístics d'ordenació del paisatge en els POUM, en aquells casos en què els espais definits en el segon criteri i el tercer d'aquest objectiu siguin límits de fronts urbans, franges d'espai lliure entre nuclis urbanitzats o bé que se situïn al costat de les vies d'entrada dels municipis. L'objectiu d'aquests plans especials serà la protecció de les traces i els mosaics agraris tradicionals com a elements de requalificació rural i urbana; la recuperació dels espais agrícoles abandonats que no acullen cap activitat, i la seva posada en valor com a espais per al lleure i l'educació. Cal preservar i millorar, a més, els espais d'horta periurbans existents i la delimitació en sòl rústic de polígons ex novo destinats a nous horts per a l'oci i el lleure.
- Les actuacions han de seguir les pautes pròpies dels paisatges agraris preexistents i les tècniques específiques de contextualització i harmonització, i/o de mimesi i ocultació.
- La implantació de parcs fotovoltaics o parcs eòlics s'ha de subjectar als criteris establerts en l'objectiu de qualitat paisatgística 9. En tot cas, es considera, des del punt de vista paisatgístic, que cal prioritzar la instal·lació de panells solars en les edificacions preexistents, i evitar-ne la instal·lació sobre el terreny.
- Potenciar les actuacions de custòdia del territori i la participació de les administracions municipals principalment en els paisatges establerts en el segon i el tercer criteri d'aquest objectiu. Així mateix, cal establir mecanismes d'ajuda al manteniment de les activitats agràries pròpies d'aquests paisatges agraris quan sigui necessari.
- Posar en valor determinats elements de suport a l'activitat agrícola, construïts pels humans al llarg del temps per tal d'obrir noves vies de desenvolupament rural, i lligats al turisme de descoberta i interpretació (arquitectura de la pedra seca, infraestructura d'aprofitament de l'aigua, etc.).
- Donar valor afegit als productes primaris d'aquestes zones, el vi, els fruits secs, l'oli, la fruita dolça, els cítrics i els productes d'horta, mitjançant estratègies de valorització del paisatge i de diferenciació del tipus de producció.
- En les intervencions d'enginyeria, en les obres projectades i en els nous regadius, els possibles processos de concentració parcel·lària haurien de respectar la xarxa hidrogràfica natural i els camins, i minimitzar els moviments de terra, la modificació topogràfica i l'eliminació de vegetació.
- Garantir l'accés als paisatges dels mosaics agroforestals i agraris, que han de mostrar-se a la població de les Terres de l'Ebre com un paisatge atractiu, obert i acollidor, que convidi a la descoberta. En aquest sentit, cal mantenir els antics camins agrícoles tot facilitant-ne la senyalització i l'aprofitament com a itineraris turístics i de promoció de rutes de descoberta del paisatge dels mosaics agroforestals i agraris. Cal tenir en compte, sobretot, els itineraris i miradors definits en l'objectiu de qualitat paisatgística 11.

Accions

- Estudiar la possibilitat de crear una figura de gestió compartida del sector agrícola situat a les terrasses fluvials del tram baix de l'Ebre (des de Xerta fins a Amposta) i al predelta (des de Sant Carles de la Ràpita fins a l'Ampolla), per garantir l'existència de sòl lliure en la zona de transició entre els ambients humits del riu i del delta i els espais de secà adjacents.
- Estudiar la possibilitat de destinar un percentatge de la superfície afectada per processos de concentració parcel·lària al manteniment de marges, guarets i erms. Aquest percentatge pot sortir de l'anomenada massa comuna, percentatge de la superfície que s'exclou de la reparcel·lació per a l'aprofitament privat per destinar-se a camins, usos generals, etc.
- Senyalitzar les carreteres que creuen els principals paisatges agroforestals i agraris amb senyals que ho indiquin i com a element d'identitat dels diversos sectors de les Terres de l'Ebre. Cal tenir en compte els itineraris i miradors definits en l'objectiu de qualitat paisatgística 11.
- Inventariar els elements de l'arquitectura rural malmesa que històricament ha tingut un paper específic en la configuració del paisatge dels espais oberts de l'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre: marges i cabanes de pedra seca, sistemes de regadiu, masos, etc., per tal d'avaluar-ne l'estat i preservar-los a través de la inclusió en els POUM.
- Aplicar la regulació existent en les actuacions als marges (per tipus de construcció, alçària, etc.) que s'han de conservar necessàriament per evitar l'erosió i la pèrdua de sòl.
- Habilitar mecanismes i incentius econòmics adreçats als propietaris per a la restauració o rehabilitació dels habitatges i construccions i per al manteniment dels elements característics de l'arquitectura tradicional.
- Impulsar fórmules de custòdia del territori entre propietaris privats i entitats de custòdia per a la gestió responsable dels paisatges dels mosaics agroforestals i agraris de les Terres de l'Ebre amb una implicació activa de la societat civil.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de criteris i accions

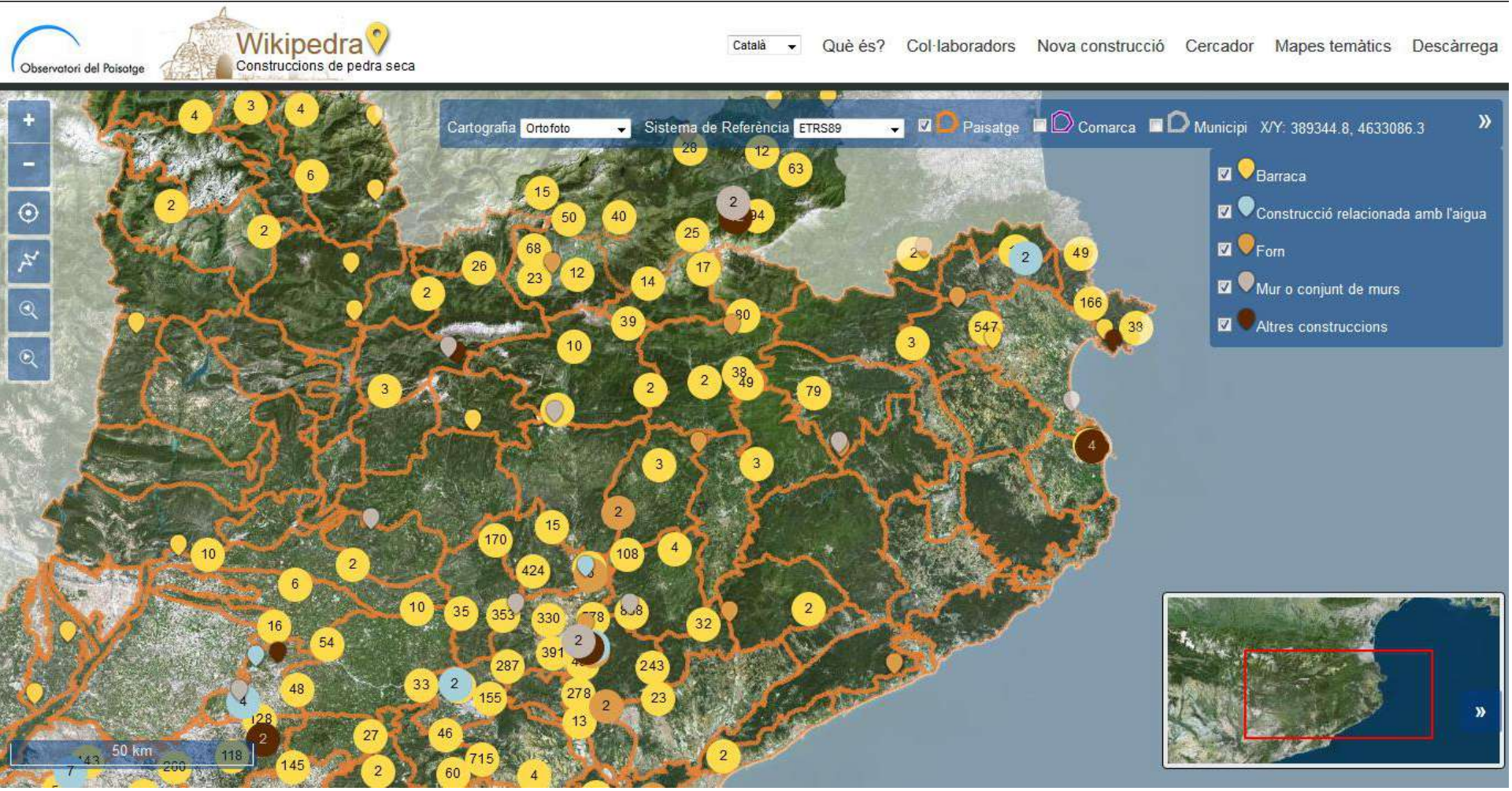

- **Evolució de l'inventari i principals resultats**
- Utilitats de l'inventari

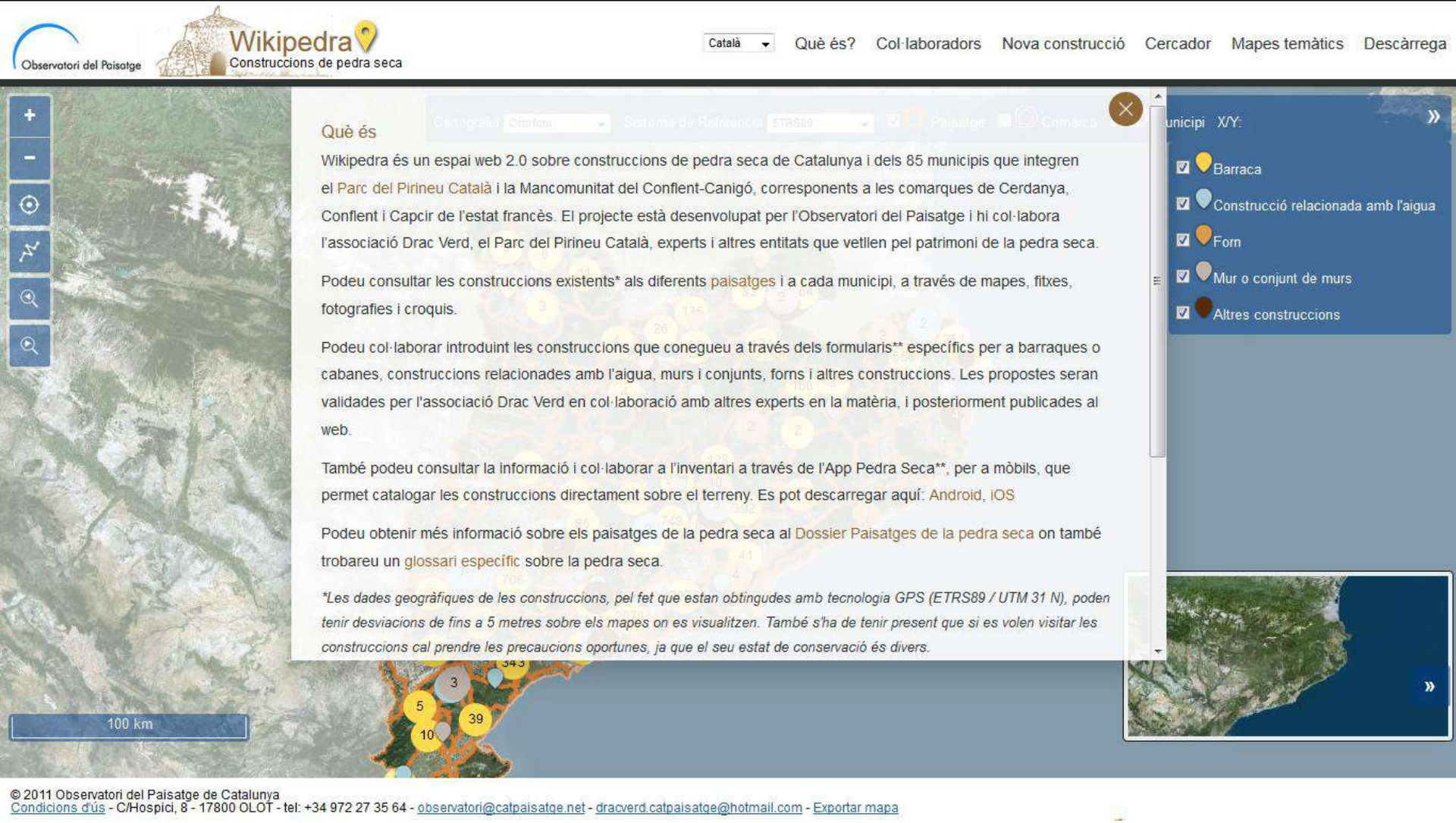

Activa des de l'any 2011

L'objectiu del portal és recollir informació, permanentment actualitzada, del màxim nombre possible d'aquestes construccions per tal de contribuir al seu coneixement i preservació.

Implicació del Grup Drac Verd de Sitges que valida la informació i va aportar un inventari inicial de 4500 construccions

Barraques i cabanes

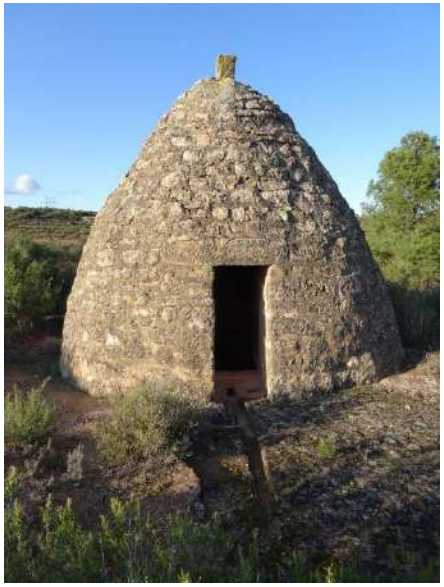

Construccions per emmagatzemar aigua

Forns

Murs i conjunts de murs significatius

Altres construccions

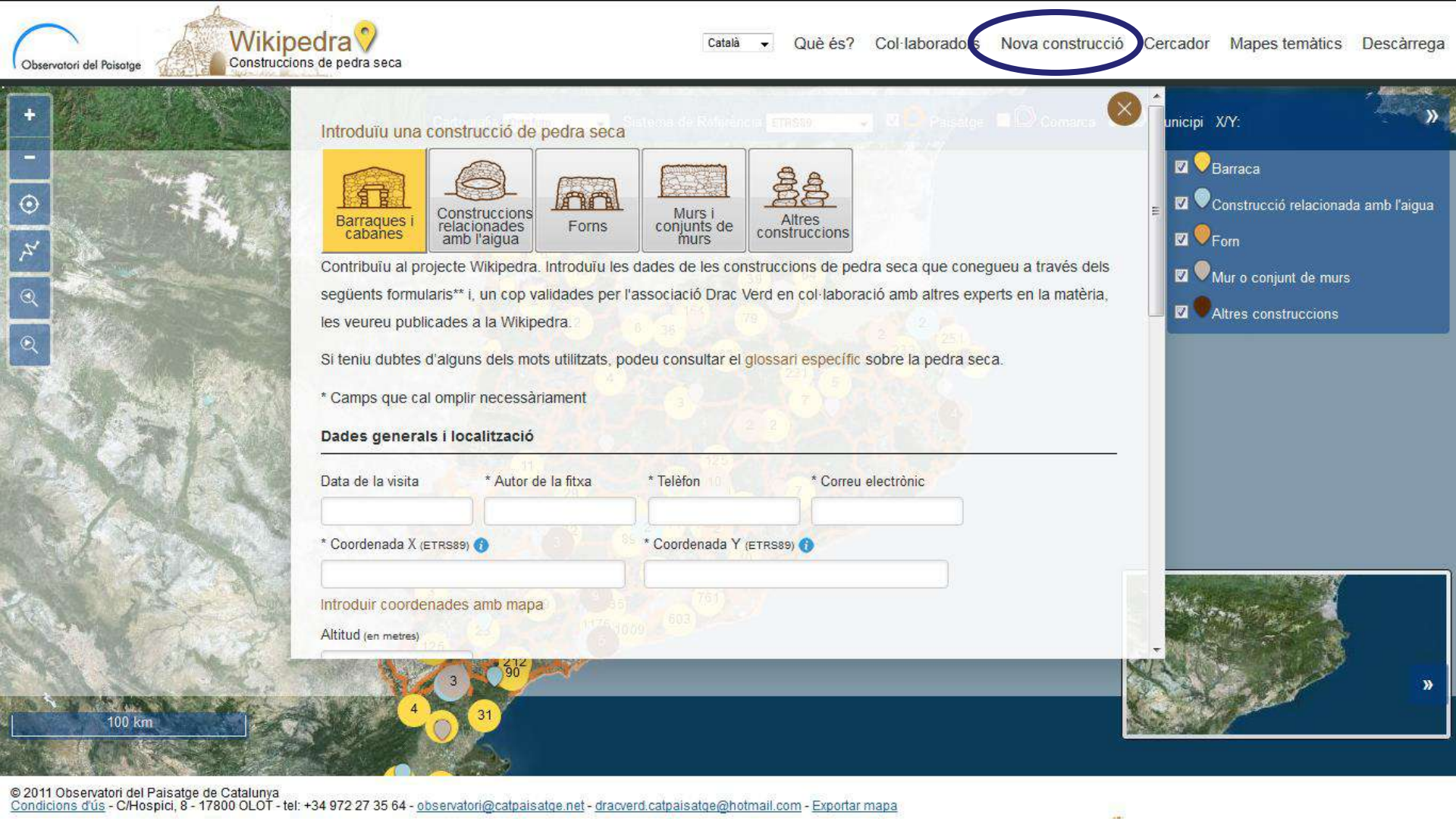

© 2011 Observatori del Paisatge de Catalunya
Condicions d'ús - C/Hospici, 8 - 17800 OLOT - tel: +34 972 27 35 64 - observatori@catpaisatge.net - dracverd.catpaisatge@hotmail.com - Exportar mapa

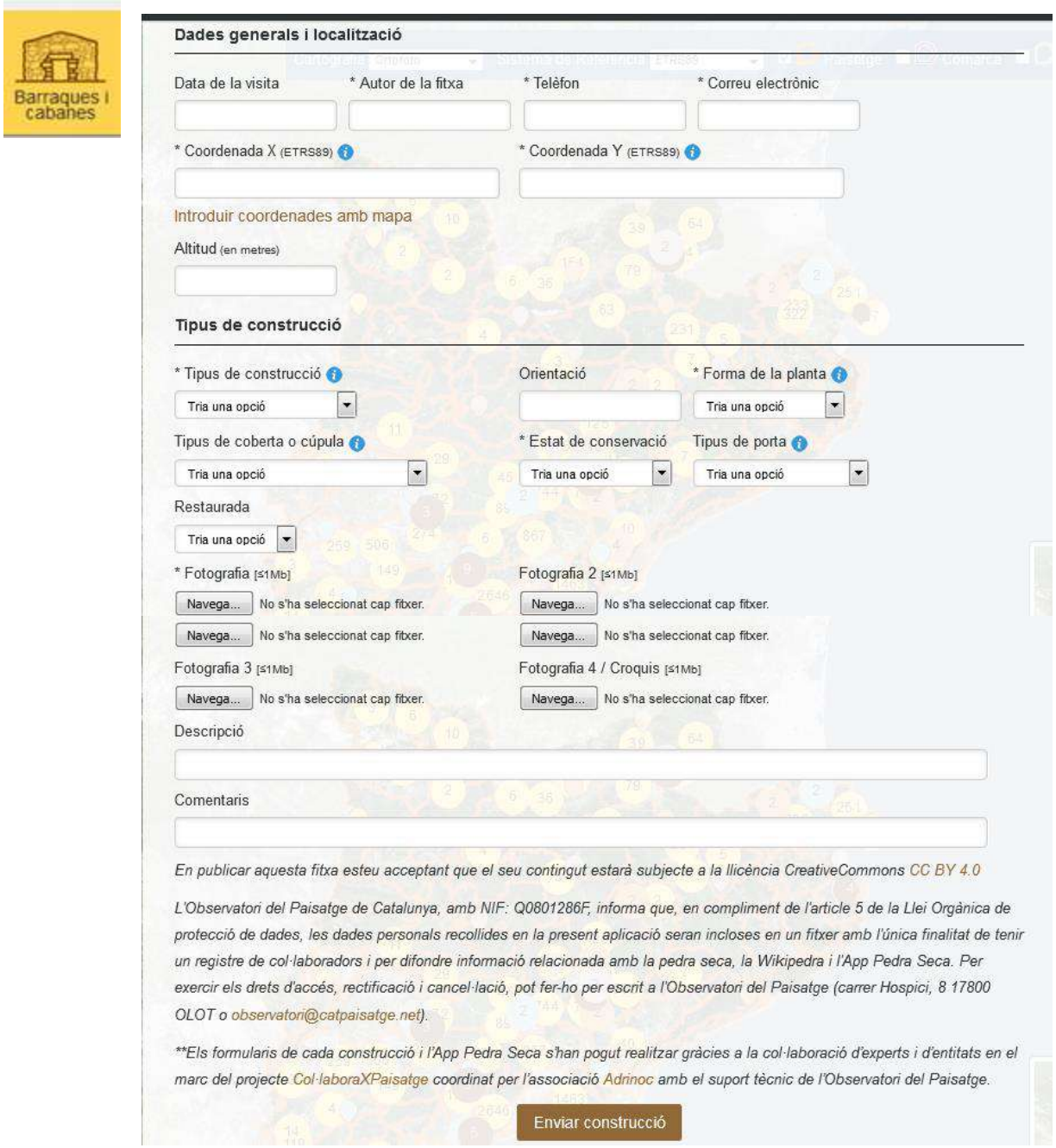

Formulari que puguin omplir experts però també altres persones interessades

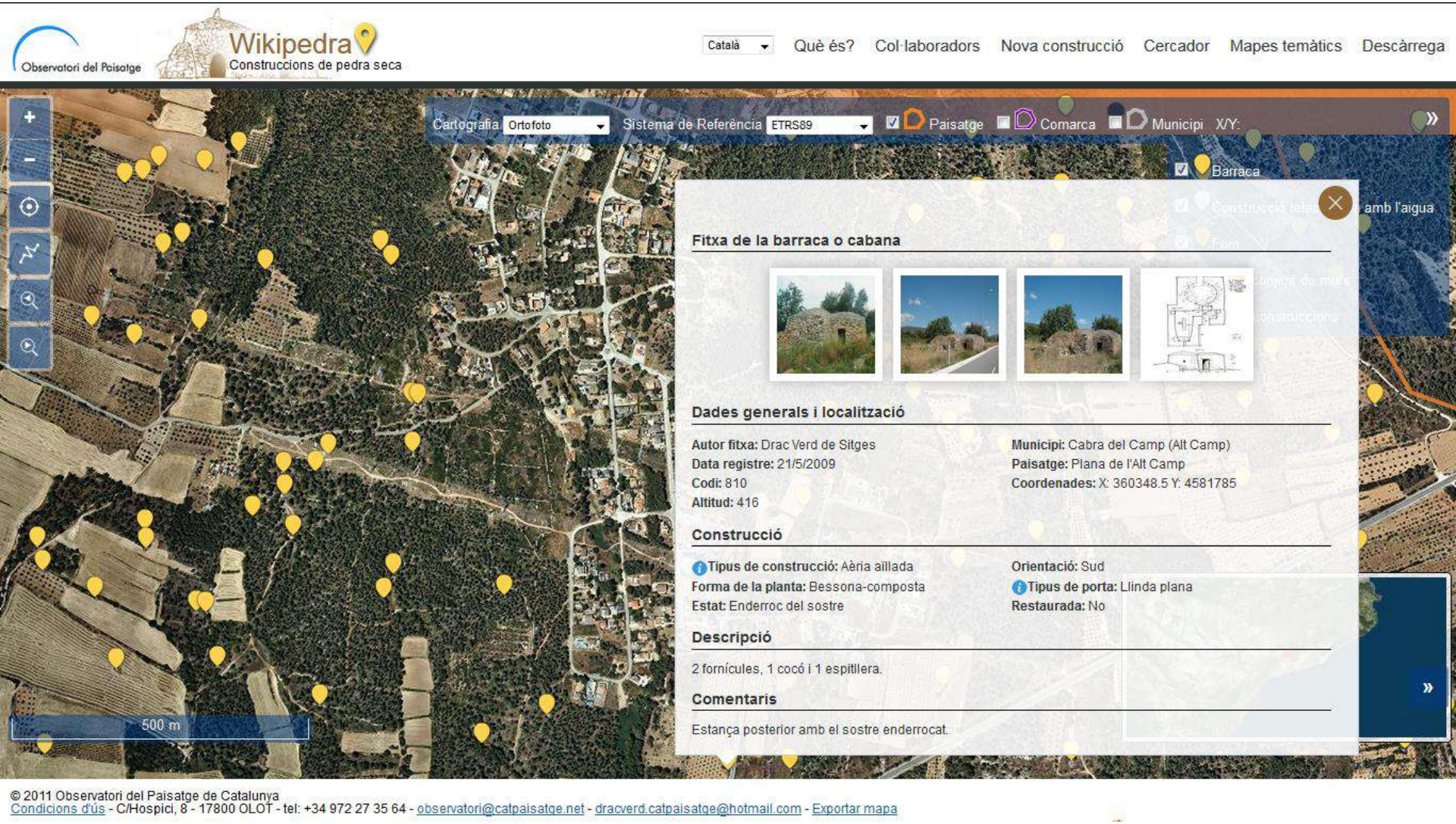

Consulta de l'inventari

Fitxa de la barraca o cabana

Dades generals i localització

Autor fitxa: Drac Verd de Sitges
Data registre: 21/5/2009
Codi: 810
Altitud: 416

Municipi: Cabra del Camp (Alt Camp)
Paisatge: Plana de l'Alt Camp
Coordenades: X: 360348.5 Y: 4581785

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Bessona-composta
Estat: Enderroc del sostre

Orientació: Sud
Tipus de porta: Llinda plana
Restaurada: No

Descripció

2 fornícules, 1 cocó i 1 espitllera.

Comentaris

Estança posterior amb el sostre enderrocat.

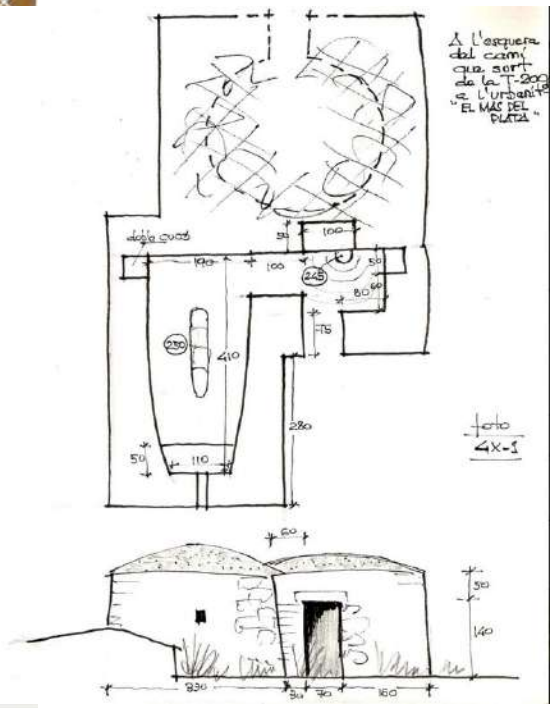

WMS/WFS | KML

Finalitat de les dades descarregades:

- (•) Ús personal
- ( ) Ús professional

Nom: Jordi

Cognoms: Llopis

Correu electrònic: jordillopis@gmail.com

Entitat/ONG/empresa:

Projecte en el que s'utilitzarà les dades: Treball de final de Grau de les construccions de pedra seca de

Selecioneu els tipus de construcció que vulgueu descarregar

- Barraques i cabanes
- Construccions per emmagatzemar aigua
- Forns
- Murs i conjunts de murs significatius
- Altres construccions

Totes les comarques i mancomuni
Tots els municipis
Tots els paisatges

Política de privacitat: *L'Observatori del Paisatge de Catalunya, amb NIF: Q0801286F, informa que, en compliment del que disposa el Reglament (UE) 2016/679, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals (RGPD), les dades personals recollides en el present formulari seran incloses en un fitxer amb l'única finalitat de:*

- *tenir un registre d'ús de les dades i la possibilitat de posar-se en contacte amb l'interessat*
- *difondre informació relacionada amb la pedra seca, la Wikipedra i l'App Pedra Seca en el cas que s'hagi seleccionat aquesta opció*

Per exercir els drets d'accés, rectificació i cancel·lació, pots fer-ho adreçant un correu electrònic a protecciodades@catpaisatge.net

2 16

100 km

Creació d'una App per consultar i catalogar construccions directament sobre el terreny. (Activa des del maig del 2017)

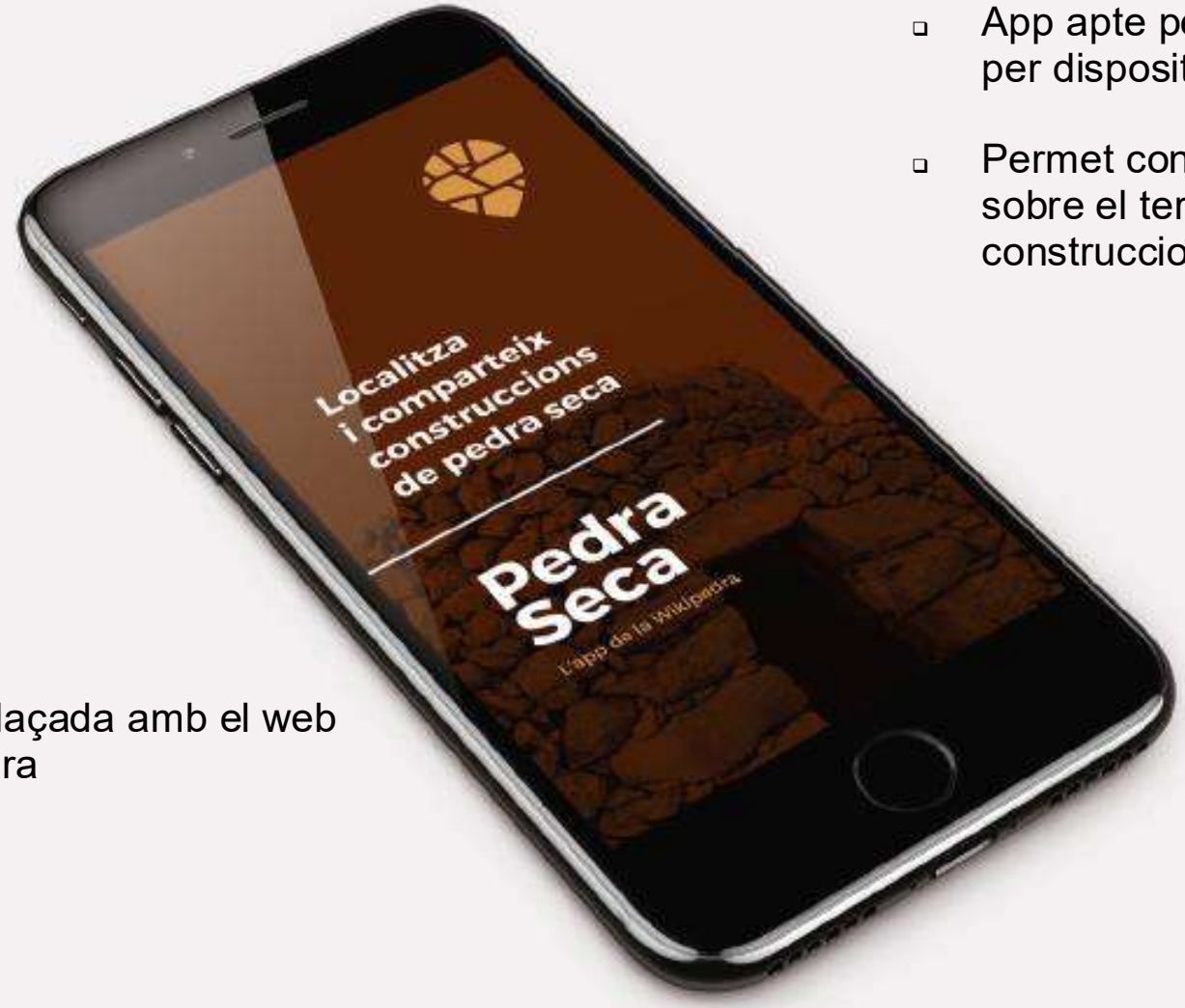

- App apte per a mòbils i tauletes per dispositius android i iOS.
- Permet consultar i catalogar sobre el terreny les construccions de pedra seca.
- App enllaçada amb el web Wikipedra

Creació d'una App per a la consulta i catalogació sobre el terreny de les construccions de pedra seca

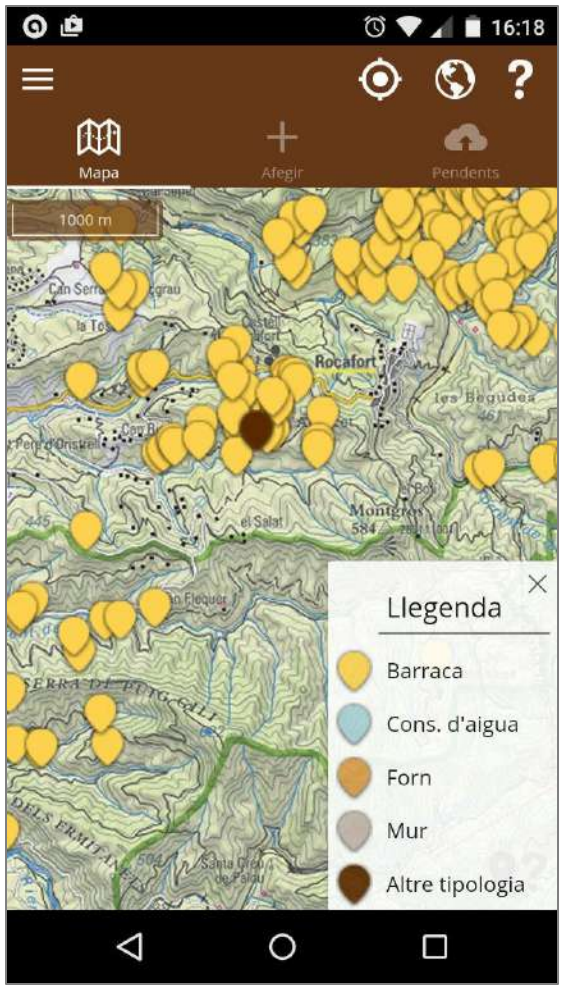

Creació d'una App per a la consulta i catalogació sobre el terreny de les construccions de pedra seca

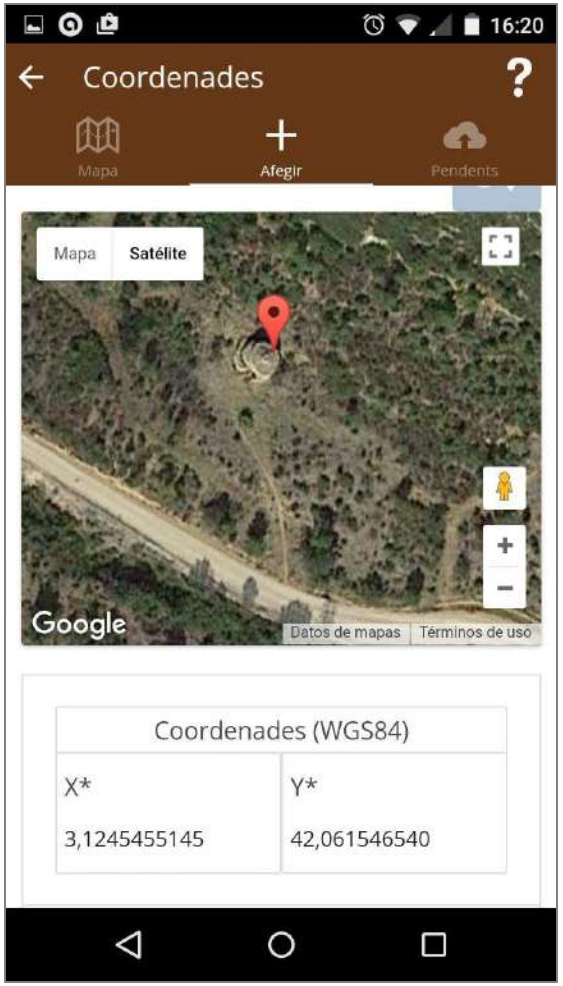

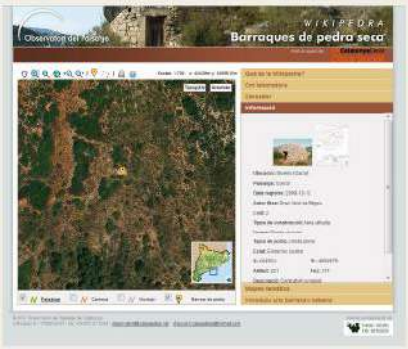

2011

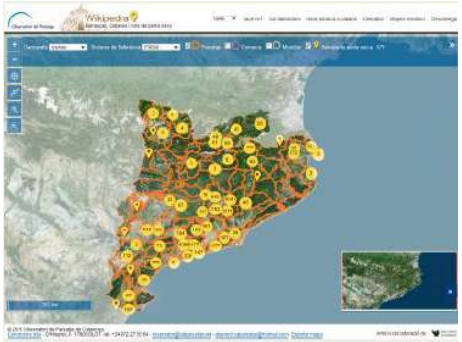

2015-2016

2016-2017

Naixement de la Wikipedra

- Inventari base de 4700 barraques aportades per l'Associació Drac Verd de Sitges.
- Barraques validades per l'Associació Drac Verd de Sitges.
- Implicació inicial d'algunes entitats i experts per aportar informació a partir d'inventaris locals ja realitzats amb anterioritat.

Ampliació de la Wikipedra a la Catalunya Nord

- Incorporació d'un nou validador voluntari
- Incorporació de nous col·laboradors de la Catalunya Nord
- Creació d'un equip de treball a la Catalunya Nord per acordar les traduccions de conceptes tècnics al francès (coordinació per part del PNR del Pirineu Català.
- Millora de la imatge i les funcionalitats de la pàgina web.

Ampliació a altres tipus de construccions

- Primera acció del projecte de cooperació "Col·labora x Paisatge. Construccions de pedra seca" coordinat per Adrinoc.
- Trobades amb experts i entitats per definir les noves tipologies constructives i consensuar els formularis de cada tipologia.
- Incorporació de quatre validadors més, un per a cada tipus de construcció (forns, emmagatzematge d'aigua, murs i altres construccions.)

Creació de l'aplicació per a dispositius mòbils "Pedra Seca"

- Segona acció del projecte "Col·labora x Paisatge".
- Augment substancial del nombre de col·laboradors, sobretot esporàdics.
- Inici de les reunions anuals de coordinació amb tots els validadors per resoldre dubtes i proposar millores.

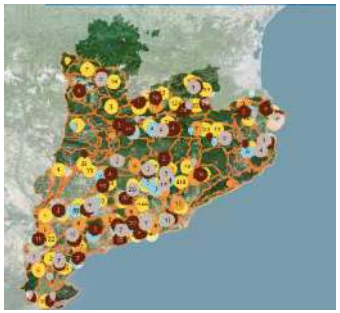

2018-2021

2022-2024

Ampliació de la Wikipedra al Parc Natural de l'Arieja

- Incorporació d'un nou validador voluntari.
- Incorporació de nous col·laboradors de la Catalunya Nord
- Millora de les funcionalitats de la pàgina web i de l'aplicació mòbil

Actualització de la web i de l'aplicació mòbil

- Incorporació de perfils d'usuaris per als col·laboradors
- Millora de l'administrador per facilitar la feina als validadors.
- Millora de la imatge i les funcionalitats de la pàgina web.

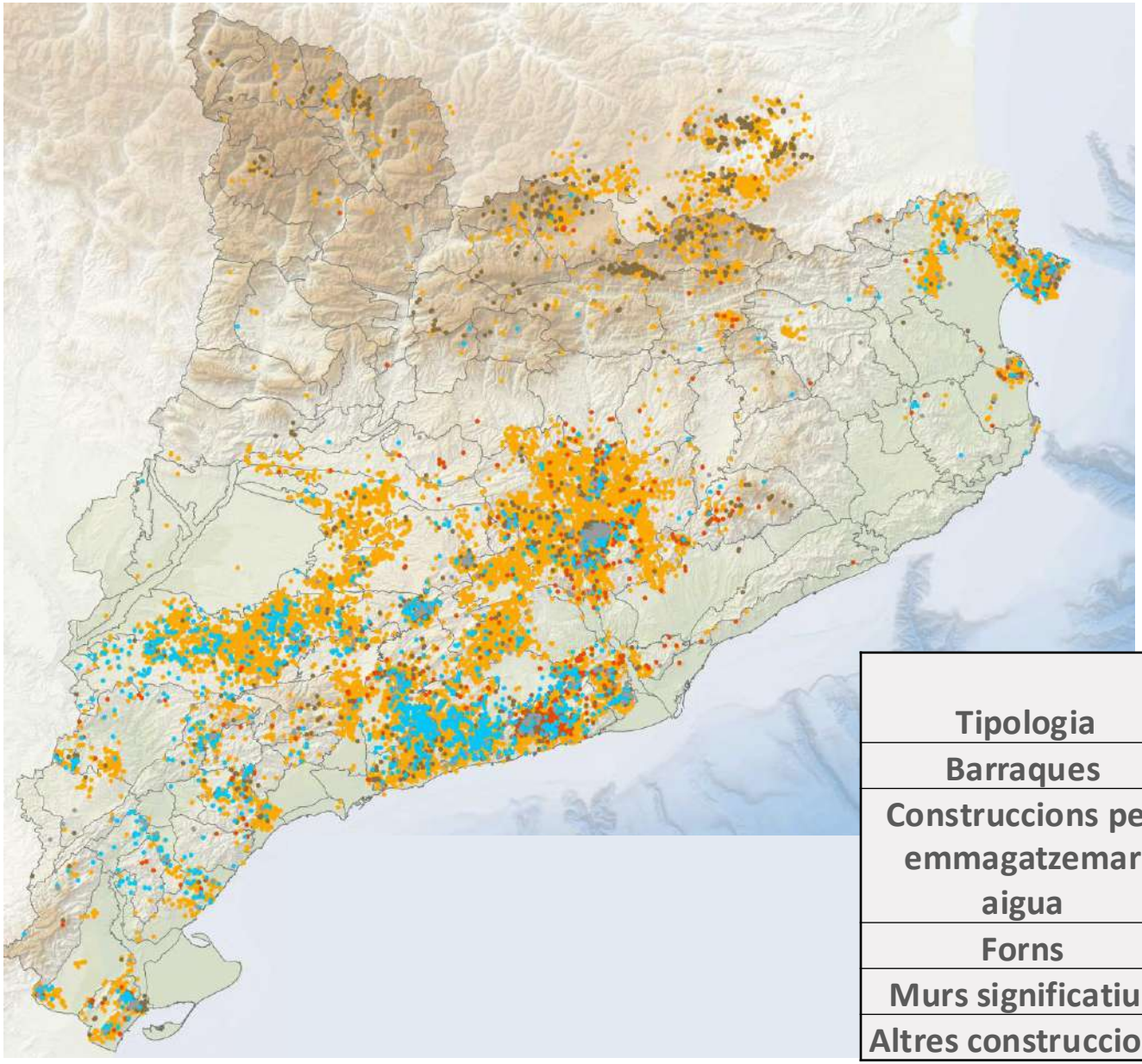

Tipologia	Nombre de construccions totals
Barraques	30340
Construccions per emmagatzemar aigua	3510
Forns	906
Murs significatius	673
Altres construccions	2424

Distribució de les construccions

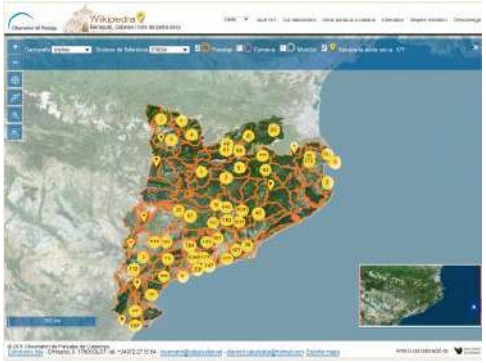

- **13** anys de funcionament
- **620** col·laboradors
- **37853** construccions inventariades
- Mitjana global aproximada de 7 construccions inventariades diàriament
- Mitjana aproximada de **50** construccions inventariades setmanalment

	Número de construccions	Número de col·laboradors
Inicial	4500	1
2011	5029	42
2012	8087	85
2013	9199	109
2014	10494	125
2015	12202	159
2016	14406	208
2017	17337	281
2018	20041	333
2019	23595	381
2020	26854	423
2021	31000	502
2022	33000	576
2023	36000	600
Actual	37853	620

Evolució dels col·laboradors de la Wikipedra i del número de construccions inventariades

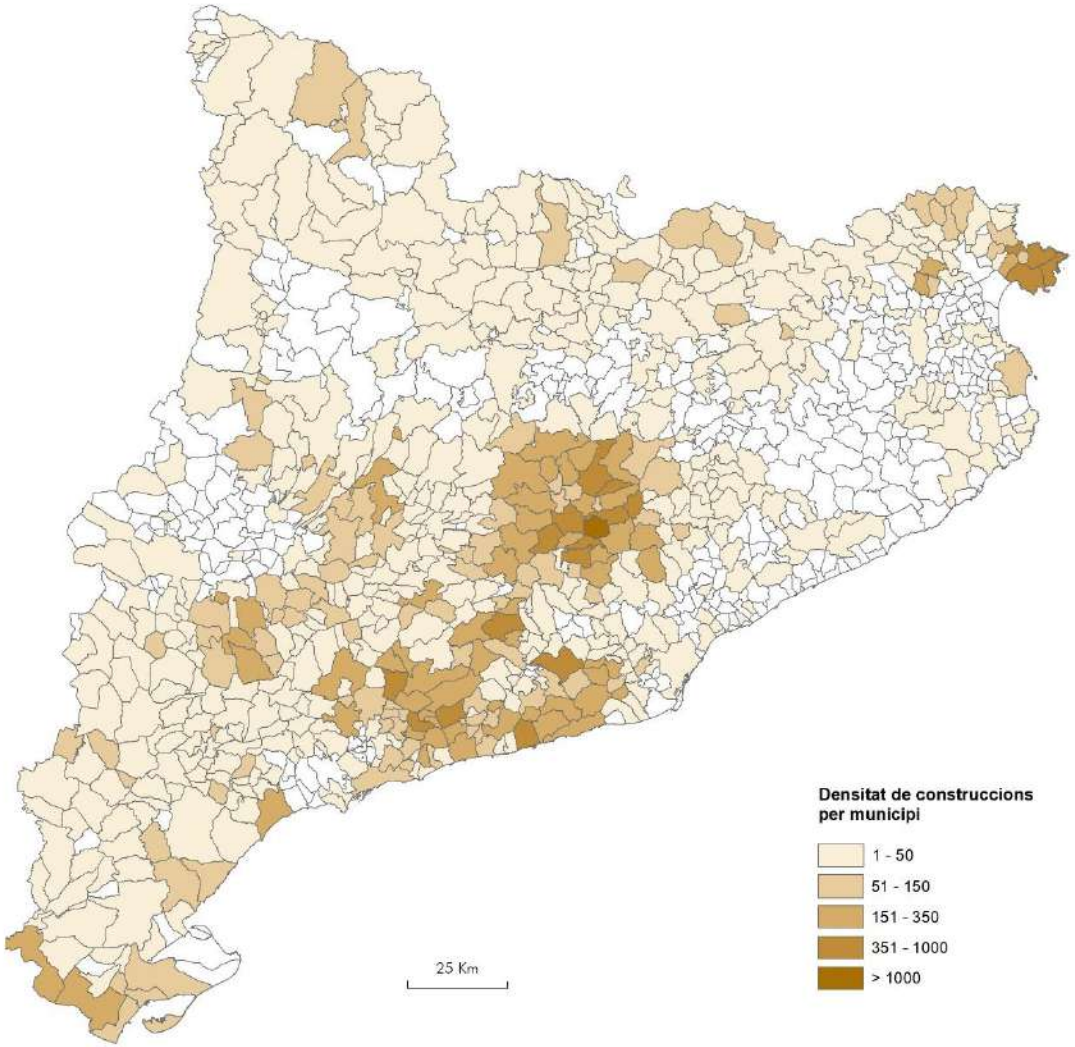

Presència de construccions en **609** dels 947 municipis de Catalunya

Municipis	
Pont de Vilomara i Rocafort	1819
Pla de Santa Maria	777
Monistrol de Calders	694
Manresa	537
Roses	532
Arbolí	19

Nombre de construccions inventariades per municipi

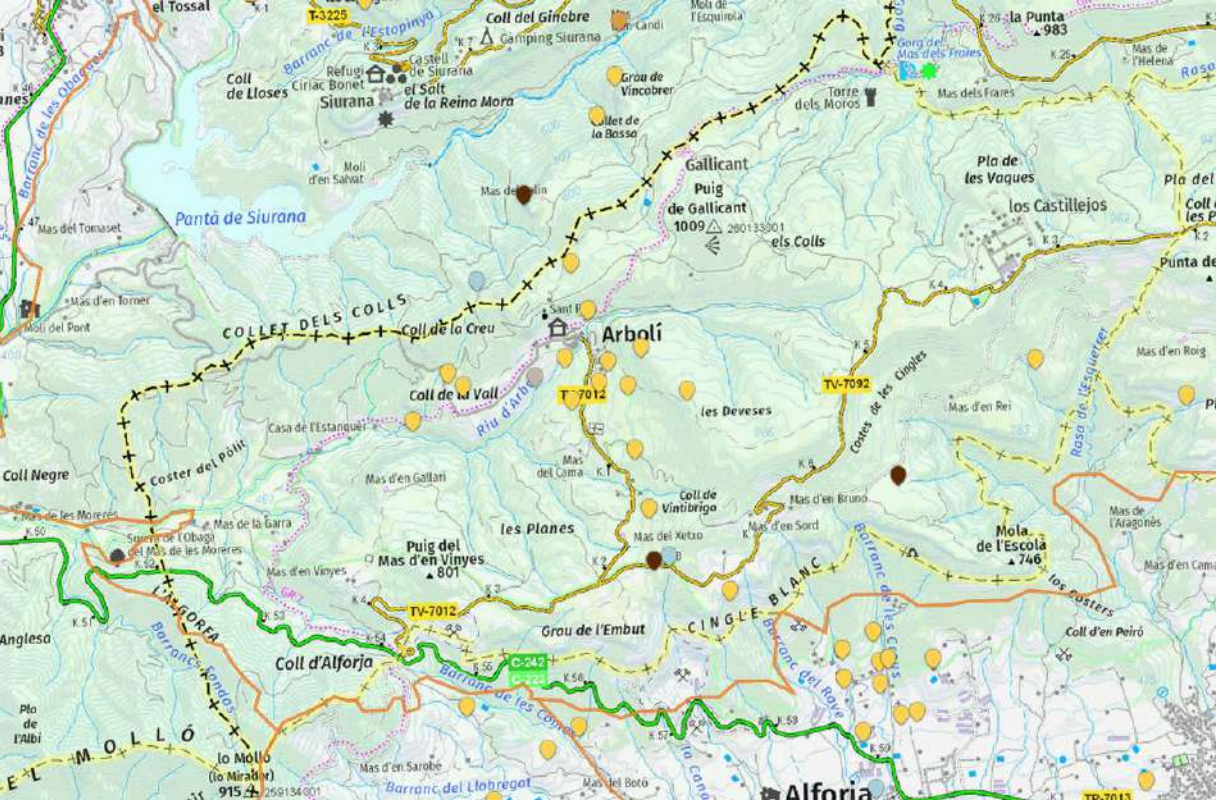
Pantà de Siurana
Arboli
Alforja
Coll d'Alforja
Grau de l'Embut
Puig del Mas d'en Vinyes
801
Puig de Gallicant
1009
Mola de l'Escola
746
Coll de la Creu
Coll de la Vall
Coll de Vintibrigo
Coll d'en Peiró
Coll del Ginebre
Coll de Lloses
Gallicant
Pla de les Vaques
los Castillejos
els Colls
les Deveses
les Planes
Coll Negre
Coll d'en Bruno
Mas d'en Rei
Mas d'en Roig
Mas de l'Aragonès
Mas d'en Sord
Mas del Xetxo
Mas del Cama
Mas d'en Gallart
Mas d'en Vinyes
Mas de la Barra
Mas d'en Sarobe
Mas del Boto
Mas del Tomaset
Mas d'en Torner
Mas dels Frares
Mas de l'Helena
Torre dels Moros
Molí del Pont
Molí d'en Salvat
Casa de l'Estanquer
Refugi Ciriac Bonet
Camping Siurana
Castell de Siurana
el Salt de la Reina Mora
Grau de Vincobrer
Collet de la Bassa
la Punta
983
Gorg del Mas dels Frares
Barranc de l'Estopinya
Barranc de les Obagues
Barranc de les Comes
Barranc del Roure
Barranc del Llobregat
Barranc Fondo
Riu d'Arbolí
Rasa de l'Esquerrer
Costes de les Cingles
Coster del Pòlit
COLLET DELS COLLS
CINGLE BLANC
LA GORFA
EL MOLLÓ
lo Mollo (lo Mirador)
915
Pla de l'Albi
Anglesa
Sitges de l'Obaga del Mas de les Moreres
Mas de les Moreres
los Costers
T-3225
T-7012
TV-7092
C-242
C-22

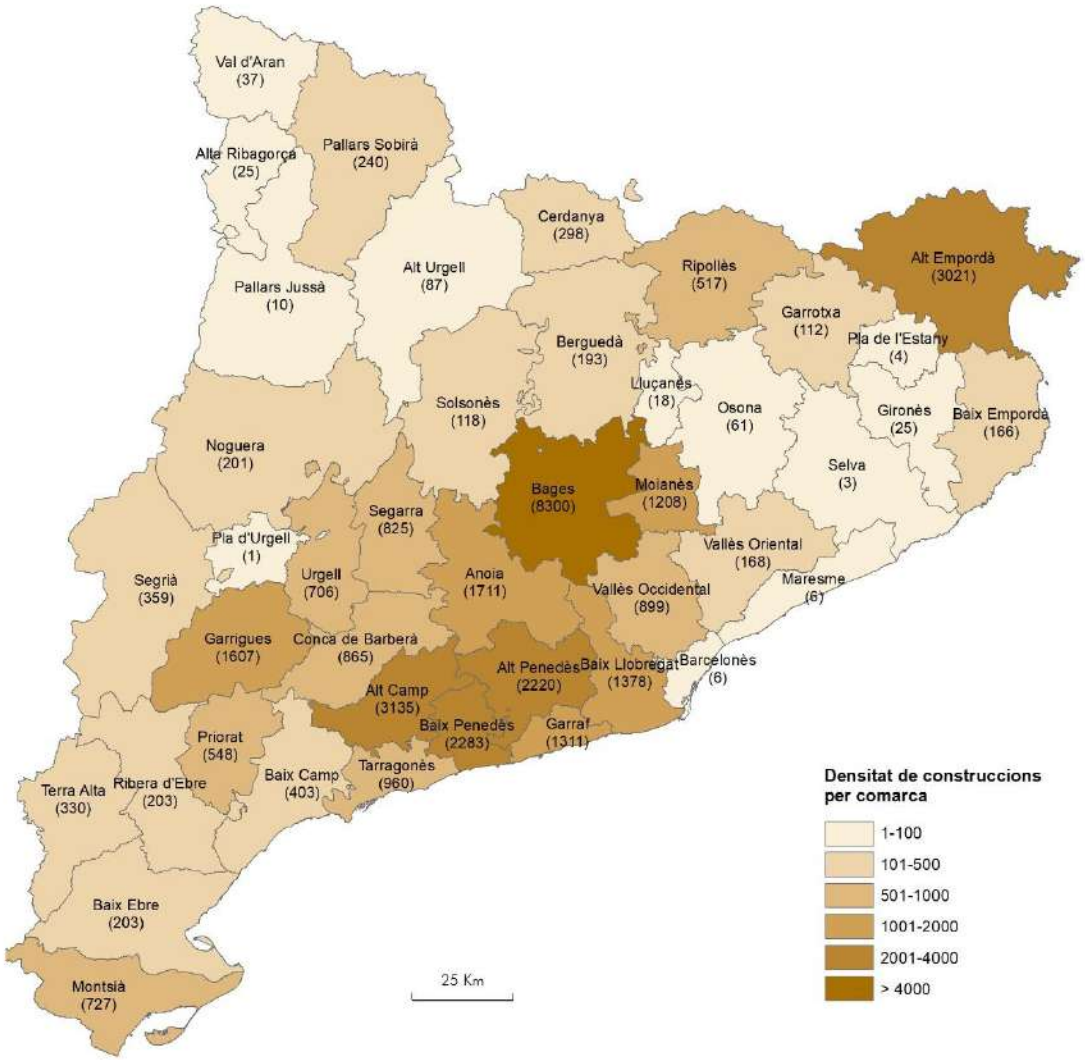

Presència de construccions a totes les comarques

Comarques

Bages	8467
Alt Camp	3263
Alt Empordà	3128
Baix Penedès	2317
Alt Penedès	2245
Baix Camp	410

Nombre de construccions inventariades per comarca

Observatori del Paisatge

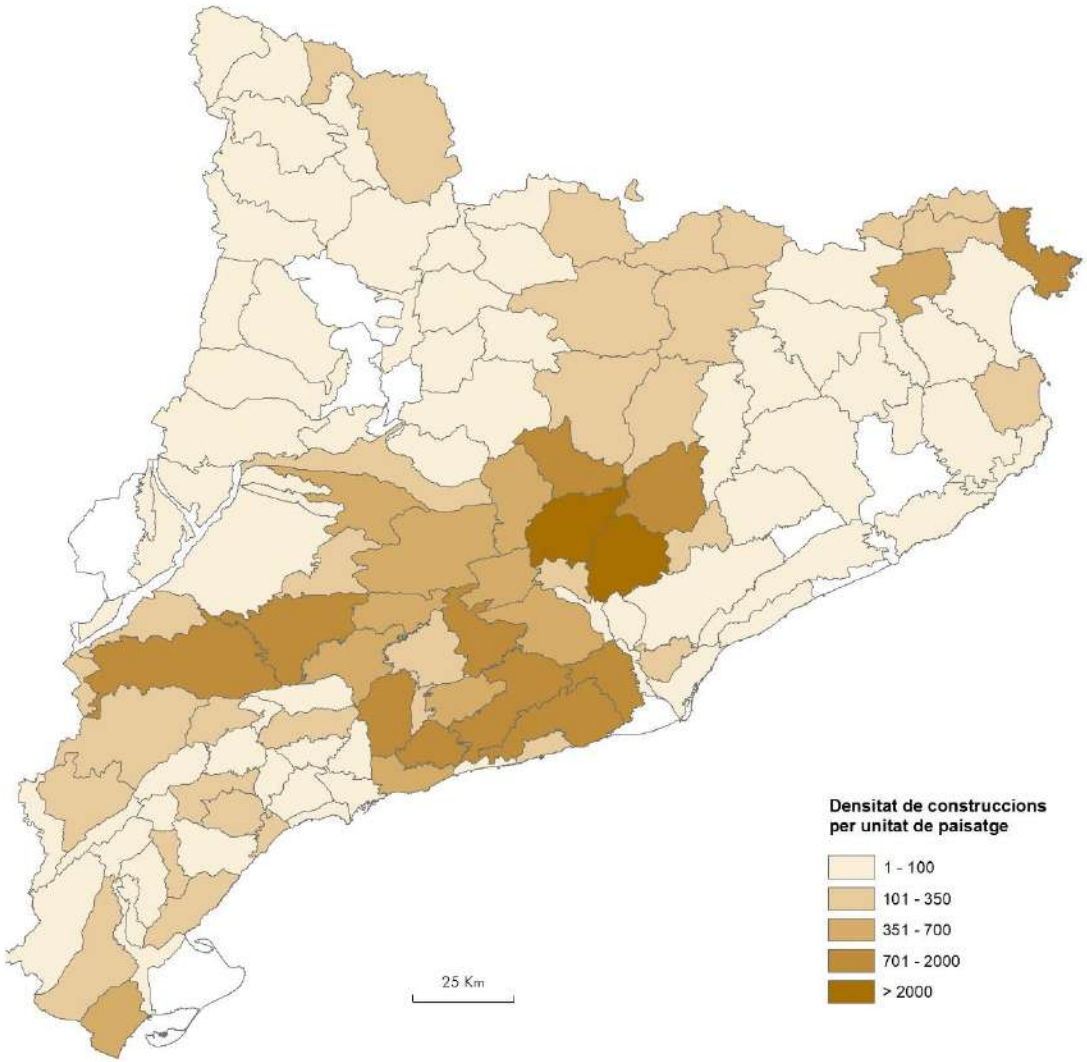

Presència de barraques en **124** dels 135 paisatges de Catalunya

Paisatges	
Sant Llorenç del Munt i l'Obac – el Cairat	3489
Pla de Bages	3164
Garraf	2082
Plana de l'Alt Camp	1948
Cap de Creus	1936
La Mussara	232

Nombre de construccions inventariades per paisatge (mapa dels 134 paisatges de Catalunya)

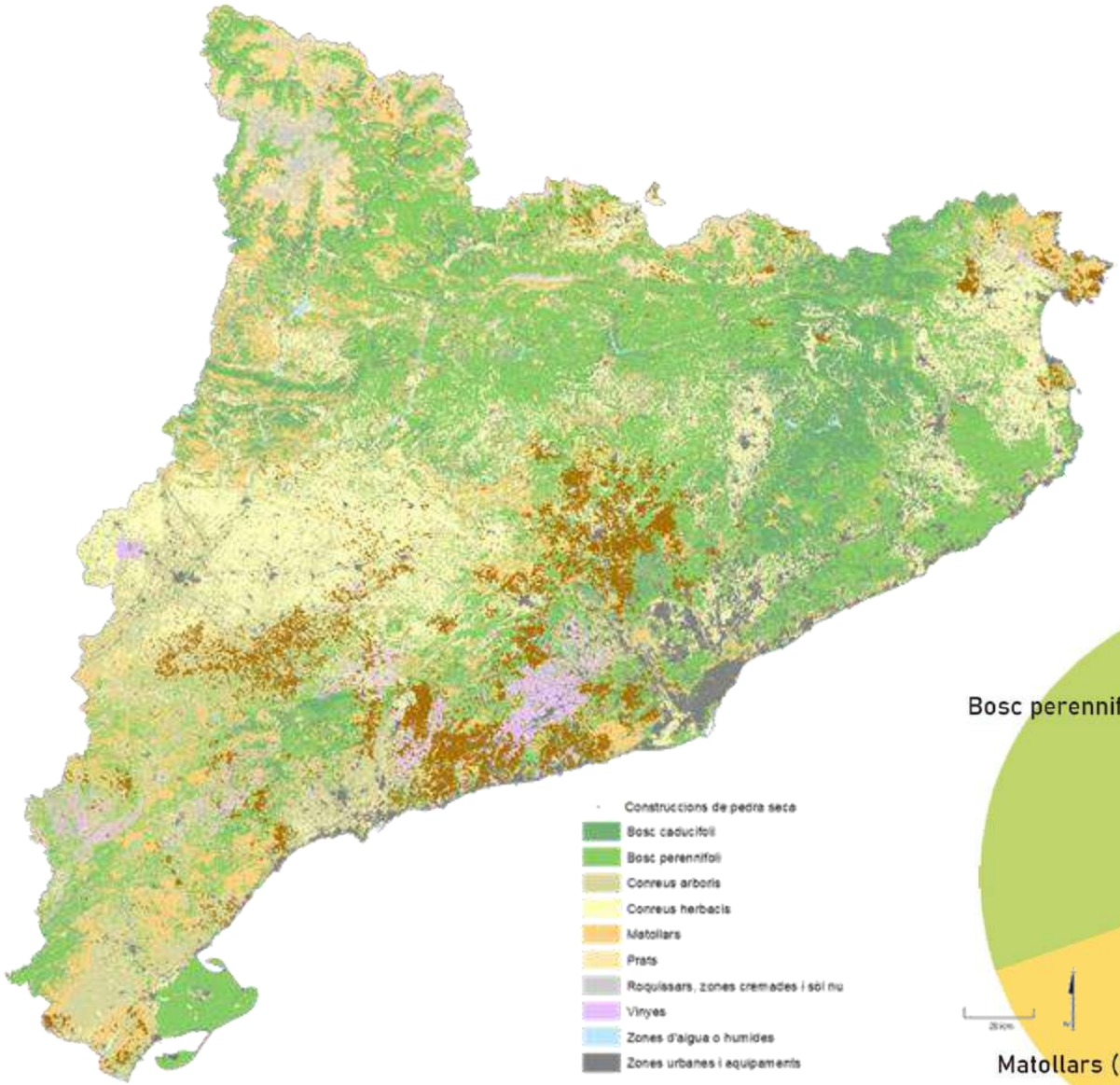

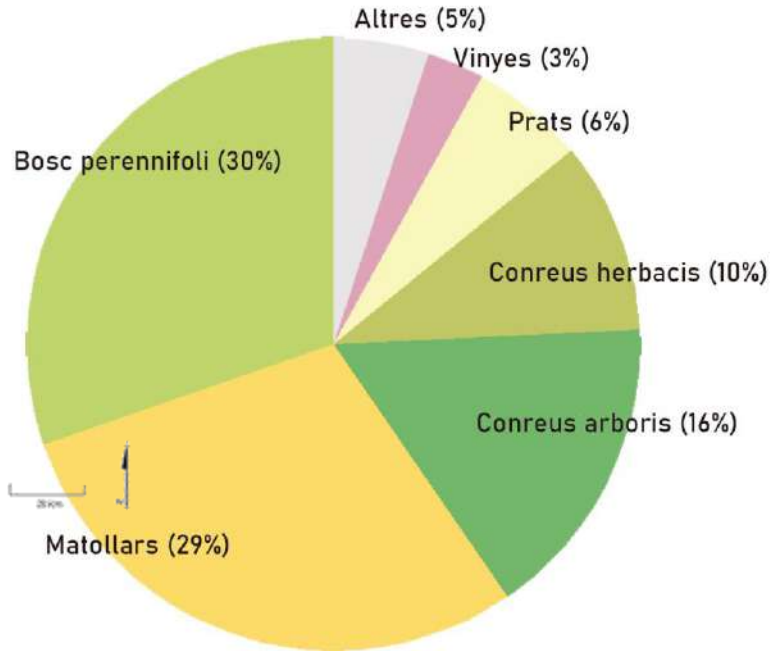

Relació entre les construccions inventariades i els usos del sòl

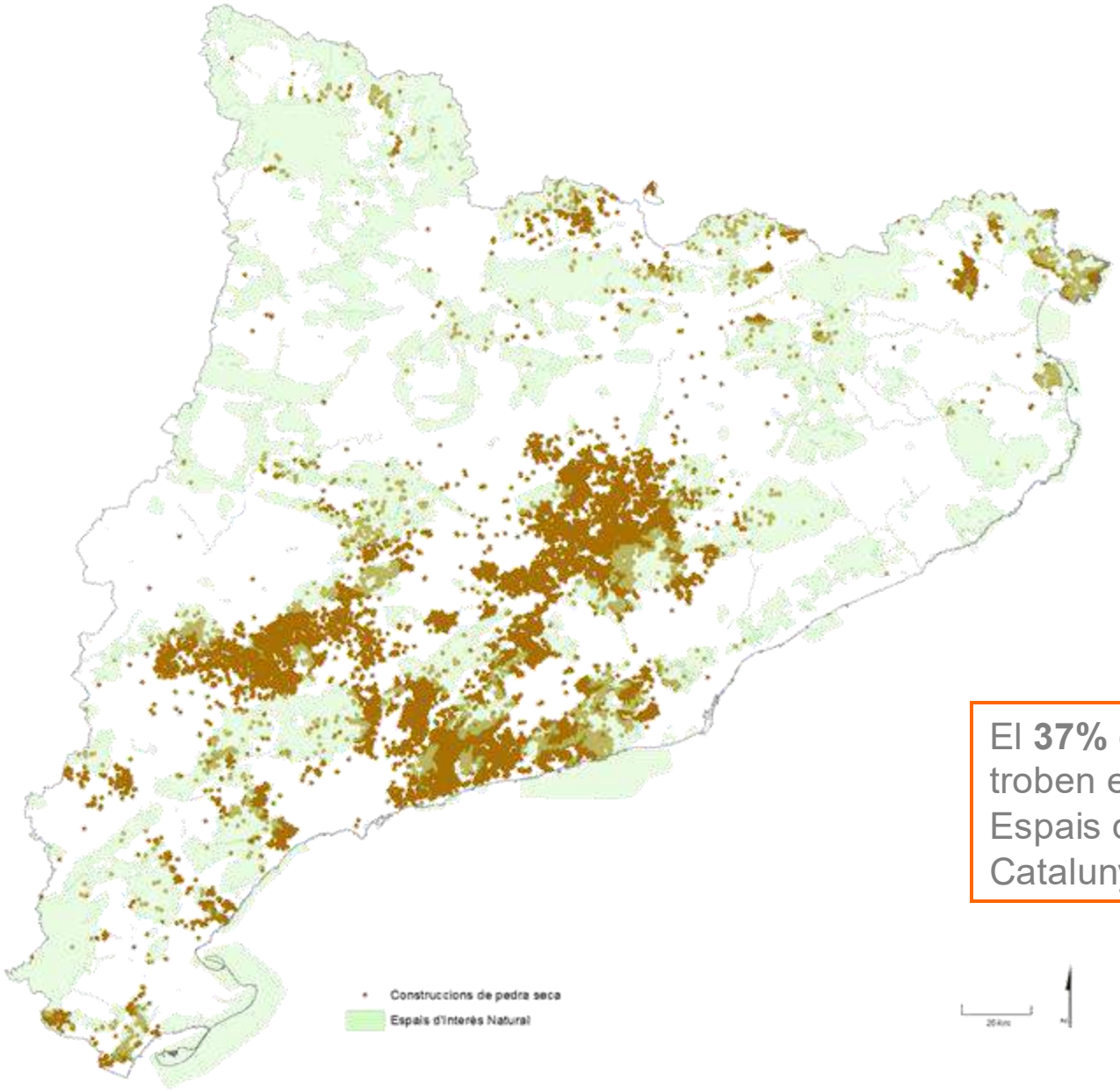

El **37%** de les construccions es troben en algun dels 184 Espais d'Interès Natural de Catalunya

Relació entre les construccions inventariades i els espais PEIN

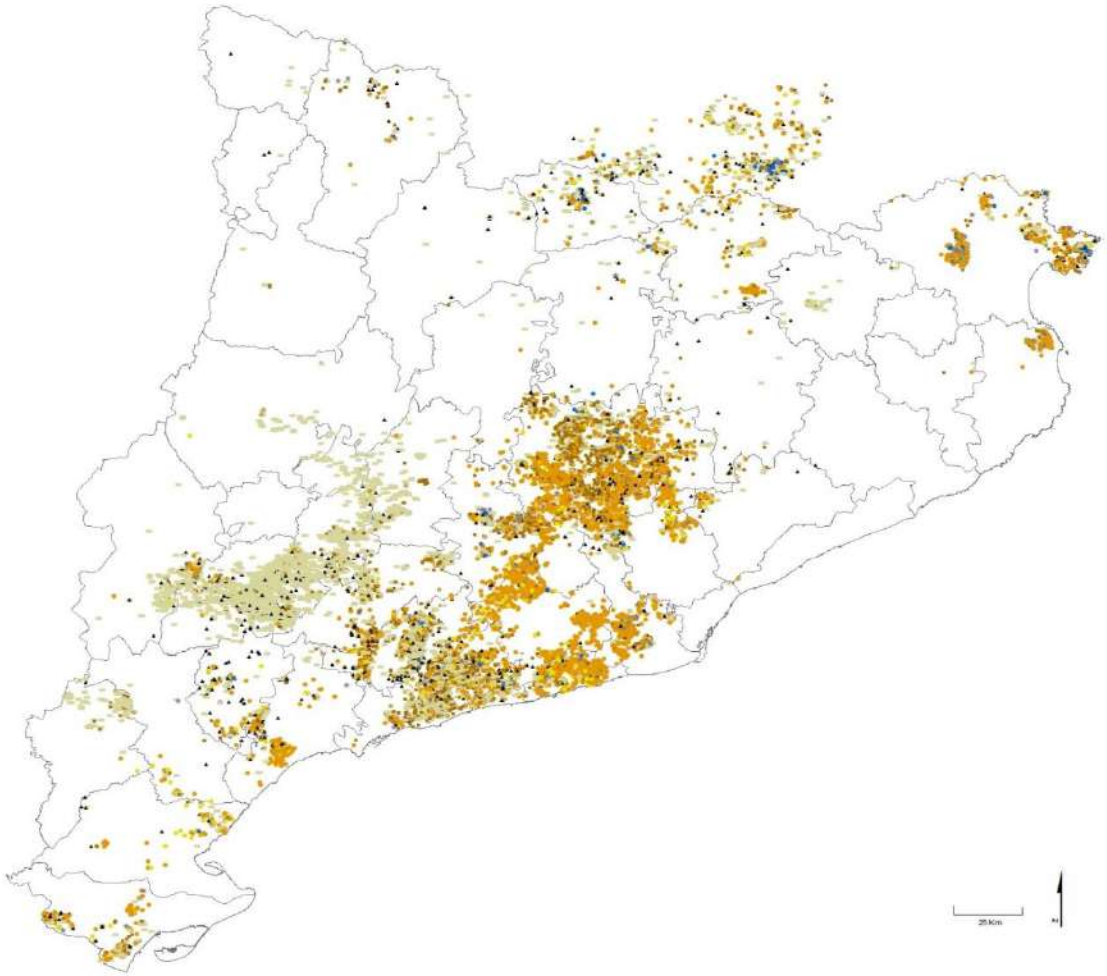

Tipologia

Aèria aïllada	57,6%
Aèria adossada al marge	32,5%
Terrera margera	6,5%
Terrera encastada	3,4%

Forma

Planta circular	34,7%
Planta rectangular	25,7%
Planta quadrada	19,7%
Planta irregular	9%
Planta el.líptica	3,5%
Planta de ferradura	3,2%
Bessona composta	2,8%
Planta trapezoidal	1,5%

Tipologia i forma de les barraques

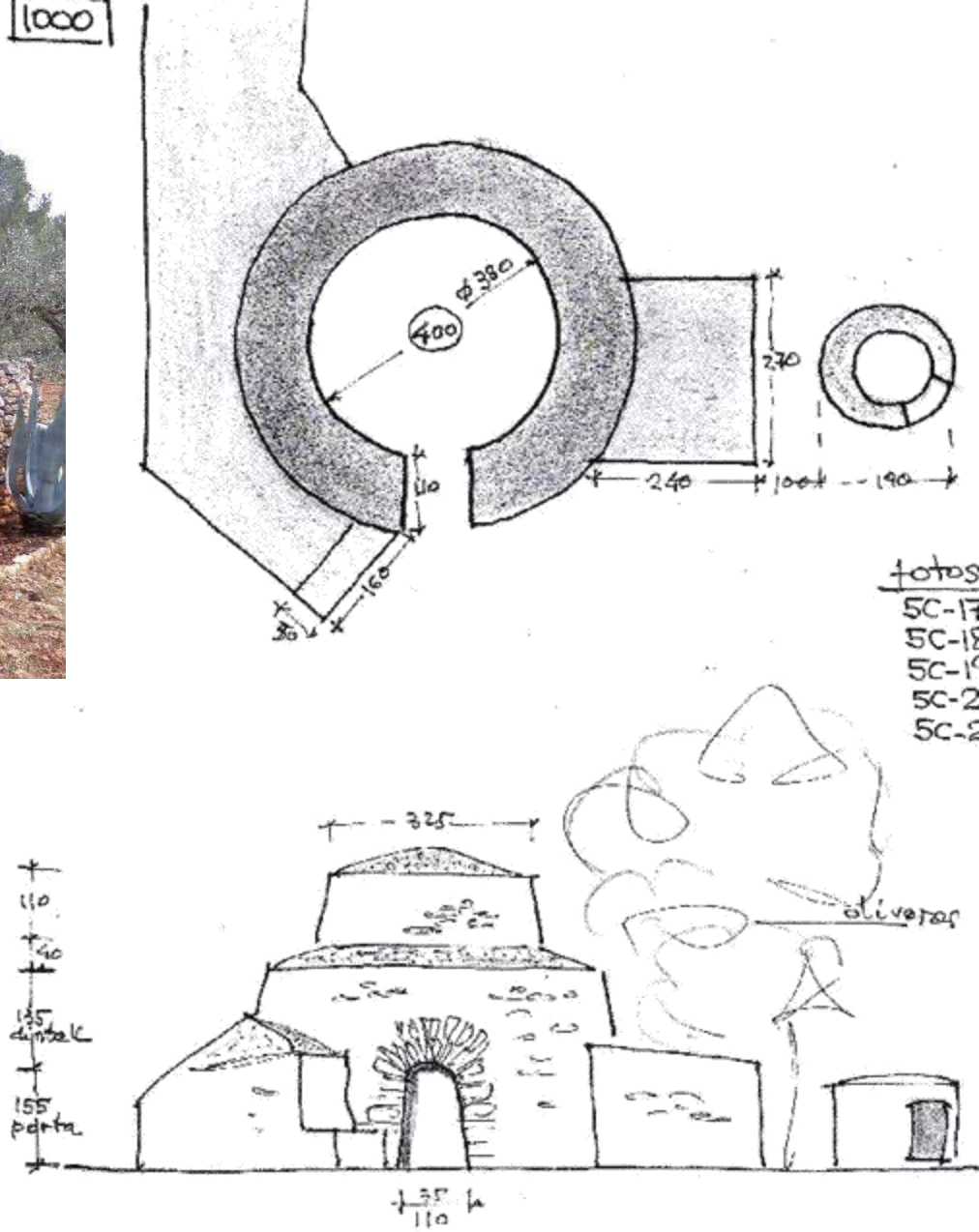

Barraca aèria aïllada de planta circular

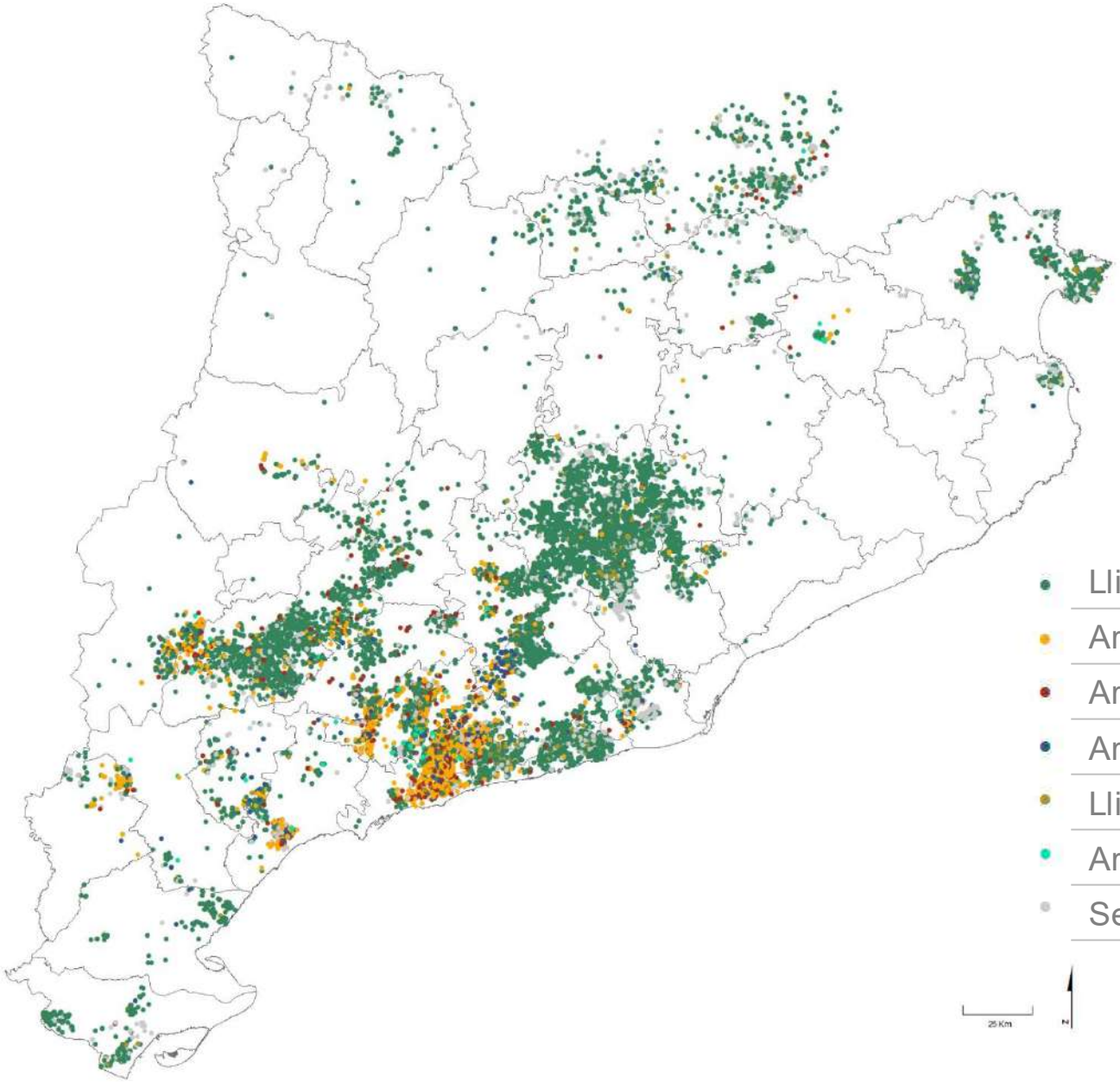

Llinda plana	65,6%
Arc de mig punt	9,1%
Arc pla	3,8%
Arc primitiu	2,8%
Llinda doble	2,7%
Arc d'angle	0,9%
Sense dades	15,1%

Tipus de porta

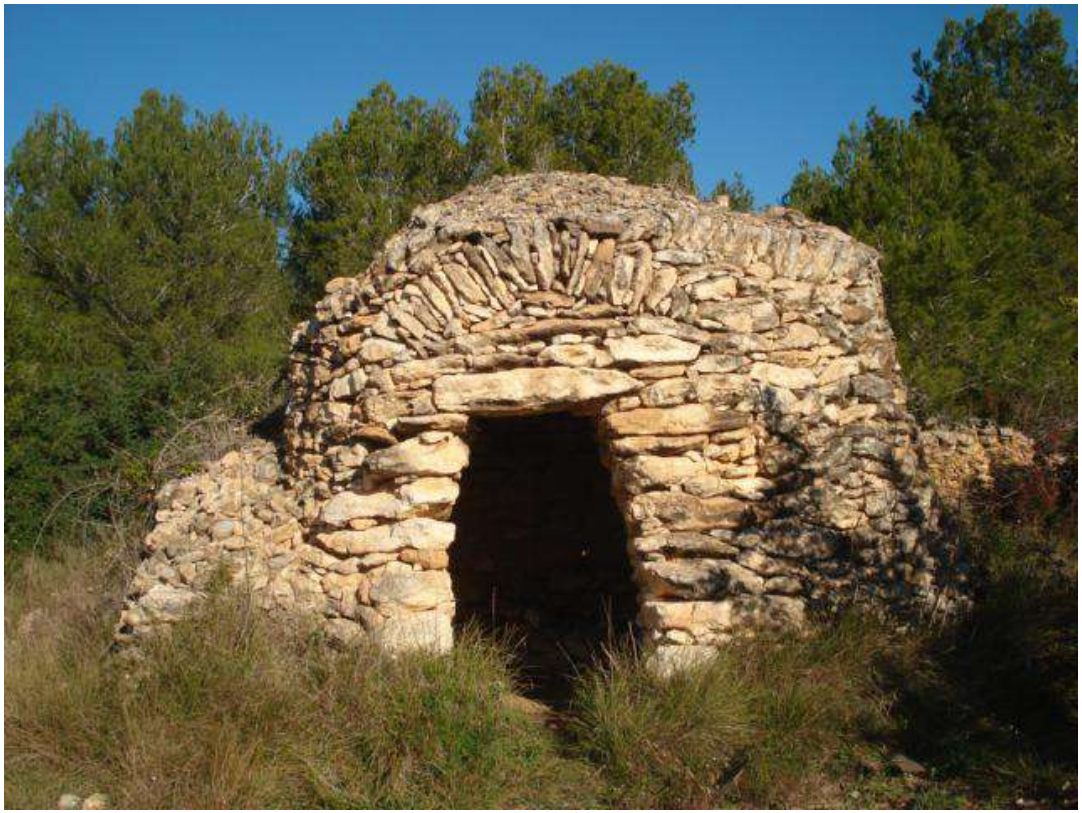

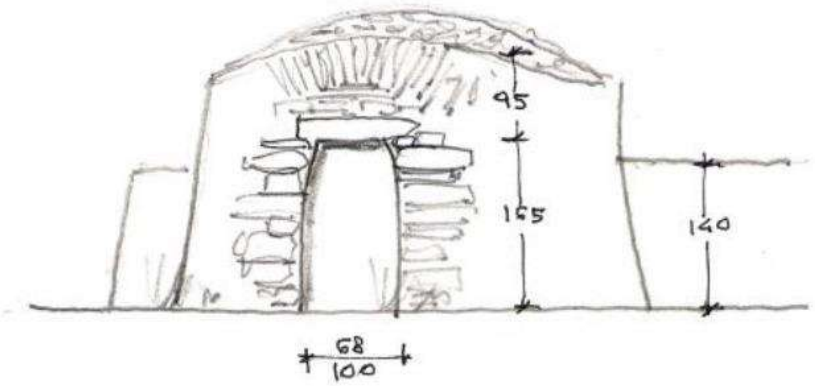

Llinda plana (LP)
Formada per una pedra plana recolzada sobre els murs laterals. També poden estar formades per dues o tres lloses i les parets laterals poden ser rectes o inclinades.

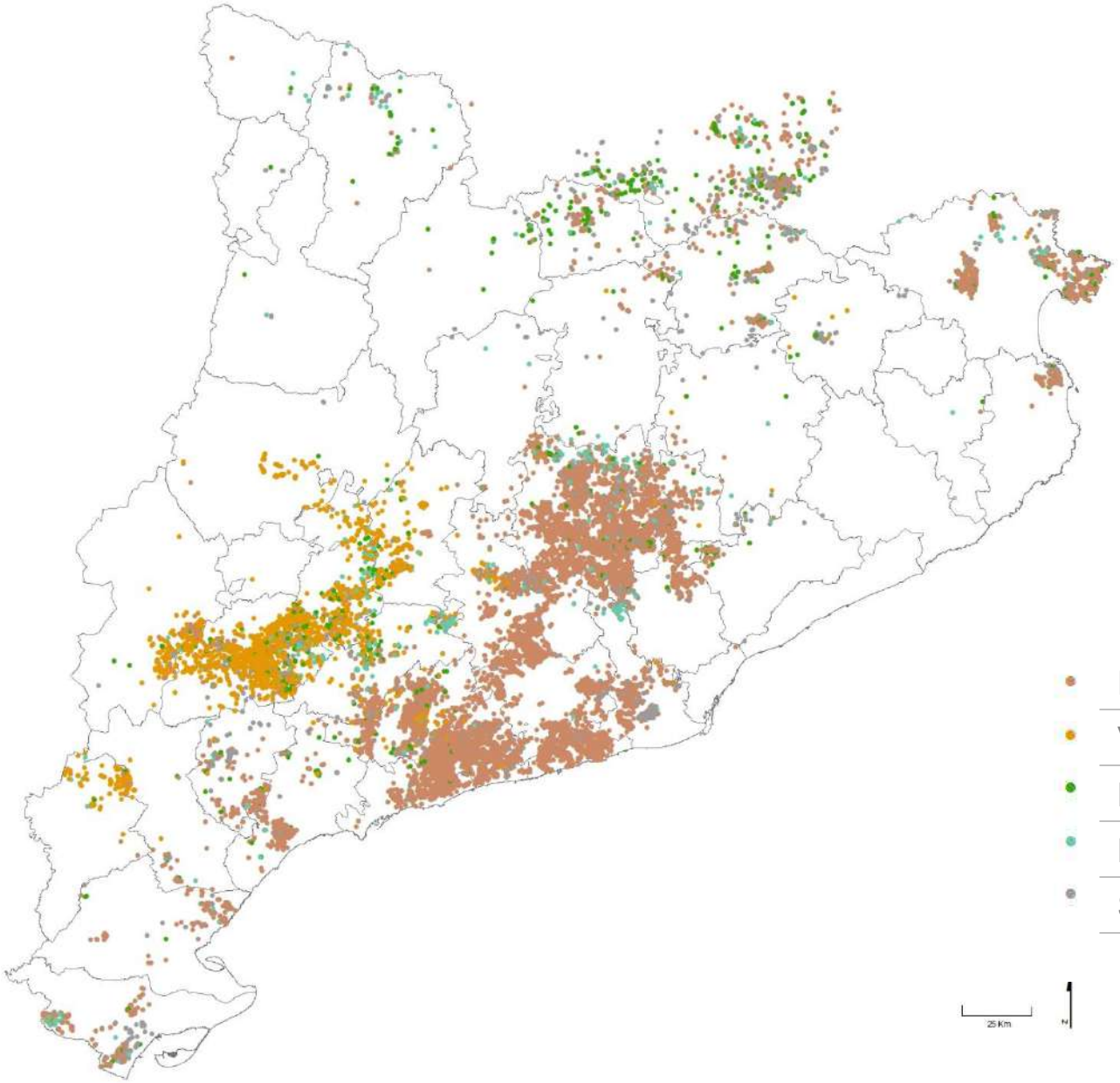

Falsa cúpula	71,2%
Volta de canó	10,4%
Lloses	4,3%
Bigues de fusta i lloses	3,8%
Sense dades	10,3%

Tipus de coberta

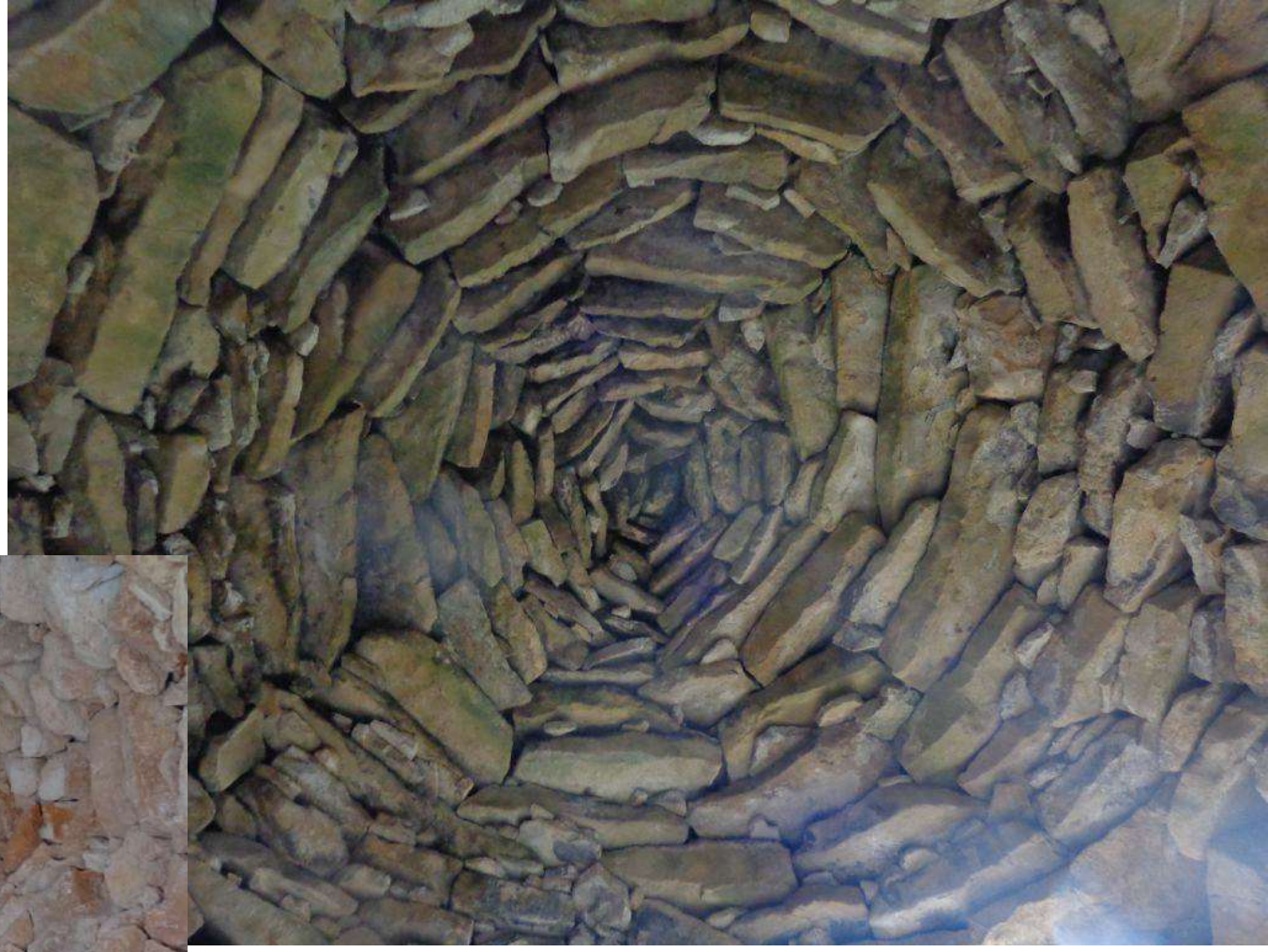

Falsa cúpula

Coberta d'anelles successives de pedres que sobresurten vers les pedres de l'anella inferior, de manera que el radi va decreixent i pren una forma troncocònica fins quasi cloure la cúpula. La cúpula es clou, a la part superior, amb una pedra -clau de volta- o una llosa plana.

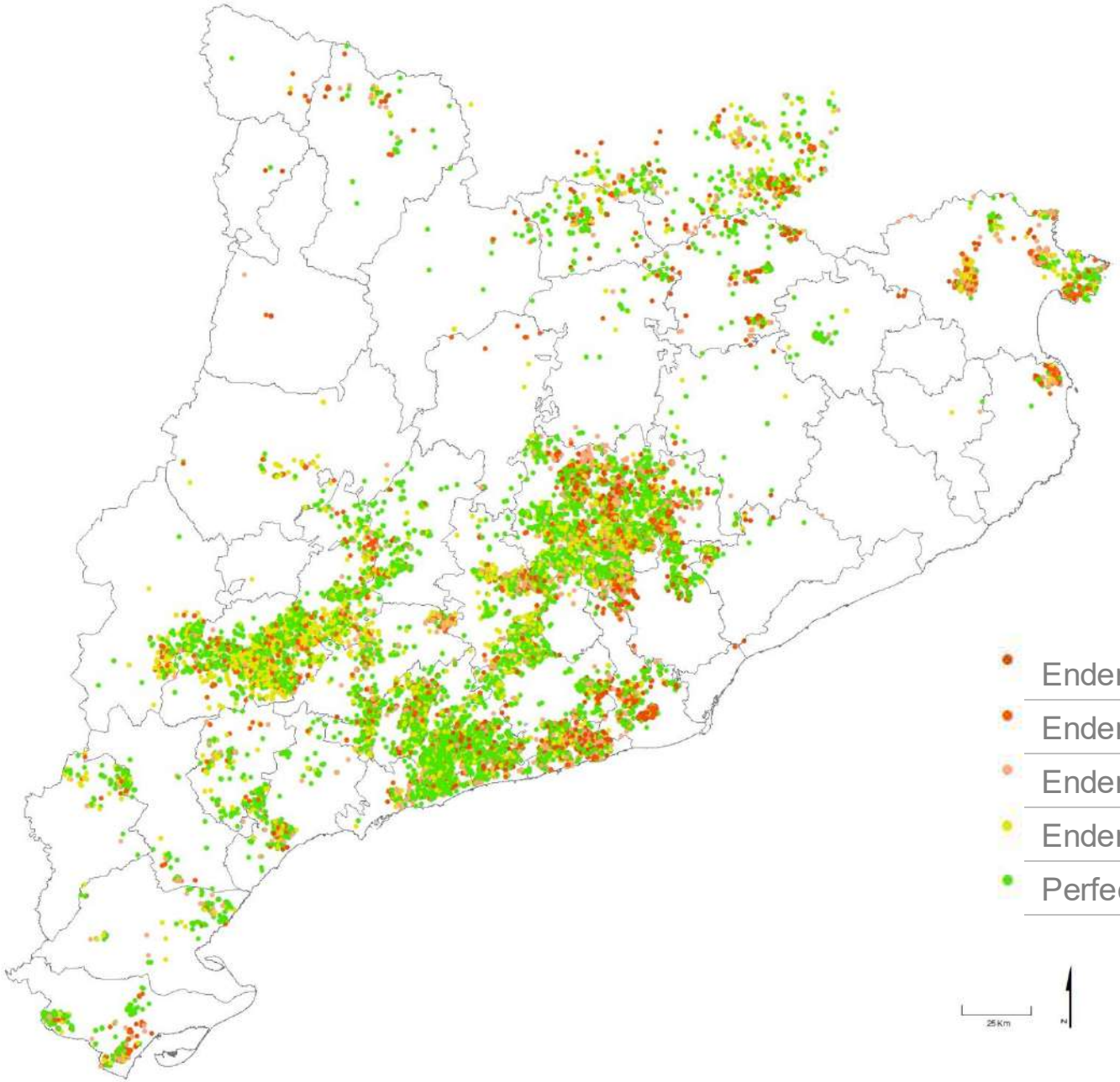

Enderroc total	8,4%
Enderro important	11,6%
Enderroc sostre	11,8%
Enderroc petit	19,3%
Perfecte estat	48,8%

Estat de les construccions

Un inventari que els col·laboradors van actualitzant

Restauració de construccions

Fitxa de la barraca o cabana

Dades generals i localització

Autor fitxa: Josep Soler Moreno
Data registre: 28/7/2019
Codi: 20232
Altitud: 411
Municipi: Sallent (Bages)
Paisatge: Replans del Berguedà
Coordenades: X: 409991 Y: 4636173

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Planta quadrada
Tipus de coberta: Bigues de fusta i lloses de pedra
Restaurada: Sí
Orientació: Sud
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Perfecte estat

Descripció

Té 3 finestres, orientades a est, nord i oest i una fornícula. Ràfec perimetral a la coberta.

Comentaris

La barraca ha estat reconstruïda duran l'estiu 2021, pel propietari de la finca de Vila-seca (fotos 2 i 3). Per trobar més detalls consultar: https://sallent-patrimonirural.blogspot.com/2019/08/barraca-p15pa012-001-identificador.html

Un inventari que els col·laboradors van actualitzant

Trasllat de construccions

Fitxa de la barraca o cabana

Dades generals i localització

Autor fitxa: Drac Verd de Sitges
Data registre: 5/3/2021
Codi: 23474
Altitud: 48
Municipi: Sitges (Garraf)
Paisatge: Plana del Garraf
Coordenades: X: 399160 Y: 4566400

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Planta circular
Tipus de coberta: Falsa cúpula
Orientació: Sud/sud-est
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Perfecte estat

Descripció

Barraca de recent construcció, amb coberta de falsa cúpula tancada amb una llosa plana (foto 2).

Comentaris

Barraca originalment amb codi 167, afectada per les obres d'urbanització de la Plana Oest, va ser desmuntada a finals de 2020 i reconstruïda el febrer de 2021.

Un inventari que els col·laboradors van actualitzant

Compleció d'informació (petits enderrocs, noms de construccions, restauracions, desbrossaments, etc.)

Fitxa de la barraca o cabana

Dades generals i localització

Autor fitxa: Jordi Griera-Cors
Data registre: 14/3/2018
Codi: 17267
Altitud: 420
Municipi: el Pont de Vilomara i Rocafort (Bages)
Paisatge: Sant Llorenç del Munt i l'Obac - El Cairat
Coordenades: X: 410505 Y: 4617959

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Planta circular
Tipus de coberta: Falsa cúpula
Restaurada: No
Orientació: Nord-est
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Perfecte estat

Descripció

Completament coberta exteriorment d'heura i envoltada de malesa.

Comentaris

El 29.10.2021 Jordi Gibert desbrossa l'heura que cobria la barraca així com el seu voltant i envia les fotos 2, 3 i 4, en les que es veu perfectament neta i que té un graó i una rampa davant el portal.

Un inventari que els col·laboradors van actualitzant

Desaparició de construccions

Dades generals i localització

Autor fitxa: JM Rué-Editorial Piolet
Data registre: 31/8/2011
Codi: 7975
Altitud: 529
Municipi: Vallbona de les Monges (Urgell)
Paisatge: Garrigues Baixes i vall del Corb
Coordenades: X: 337933 Y: 4598170

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Planta rectangular
Tipus de coberta: Falsa cúpula
Restaurada: No
Orientació: Nord-est
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Perfecte estat

Descripció

Cabana amb coberta de lloses.

Comentaris

El 19.09.2021 l'Òscar de Territori Gravel indica que aquesta cabana ja no existeix. No queda res de res.

Dades generals i localització

Autor fitxa: Drac Verd de Sitges
Data registre: 26/2/2011
Codi: 4690
Altitud: 375
Municipi: el Pla de Santa Maria (Alt Camp)
Paisatge: Plana de l'Alt Camp
Coordenades: X: 361815 Y: 4579506

Construcció

Tipus de construcció: Aèria aïllada
Forma de la planta: Planta rectangular
Tipus de coberta: Falsa cúpula
Restaurada: No
Orientació: Sud
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Enderroc petit

Descripció

Té un cocó i una menjadora.

Comentaris

El març del 2018 Manel Tosas comunica que ha estat enderrocada en l'explanació del terreny.

Reconeixement internacional

Projecte guardonat amb l'European Heritage Award 2022 (Europa Nostra)

Categoria de Participació i sensibilització ciutadana

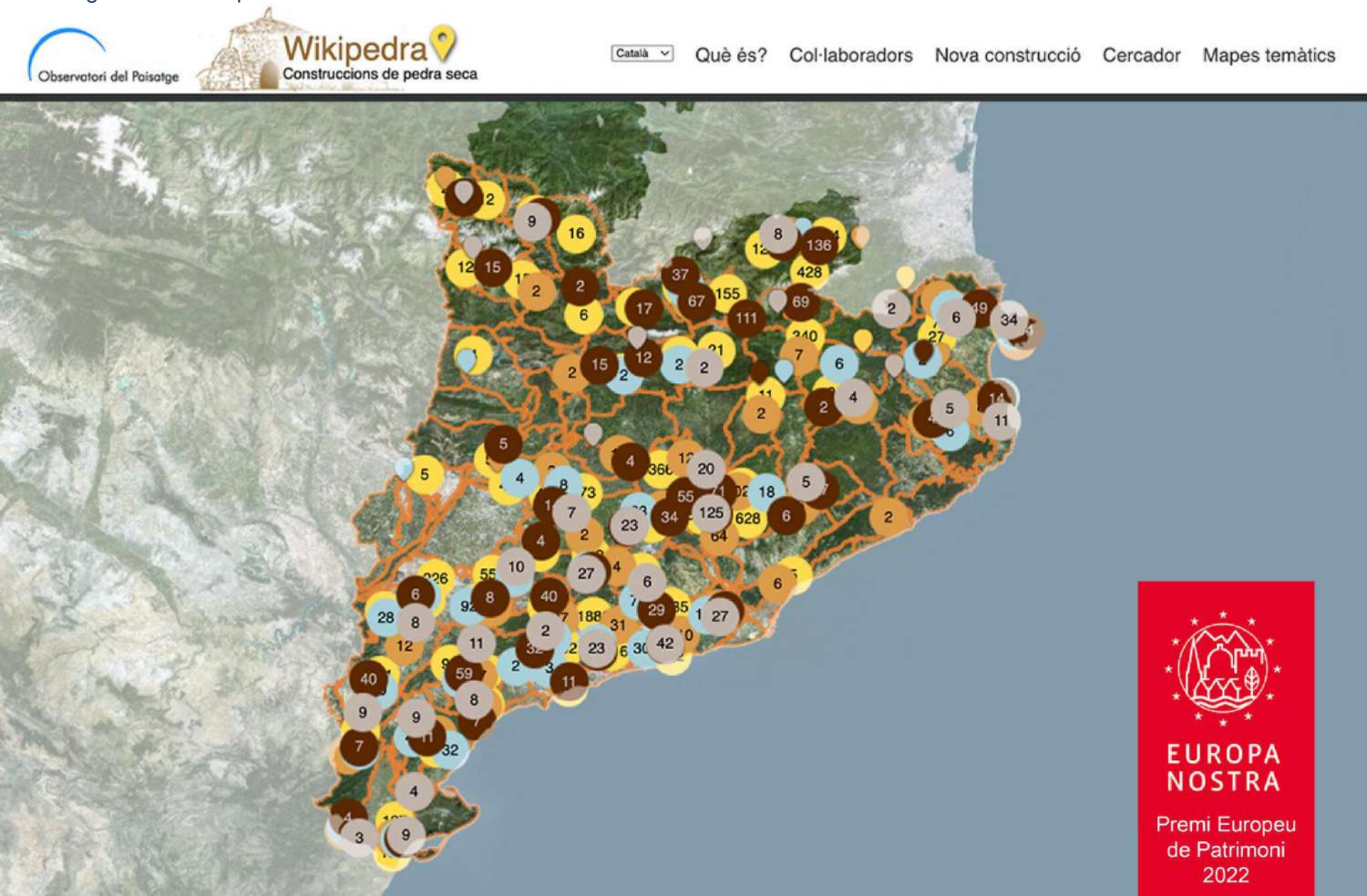

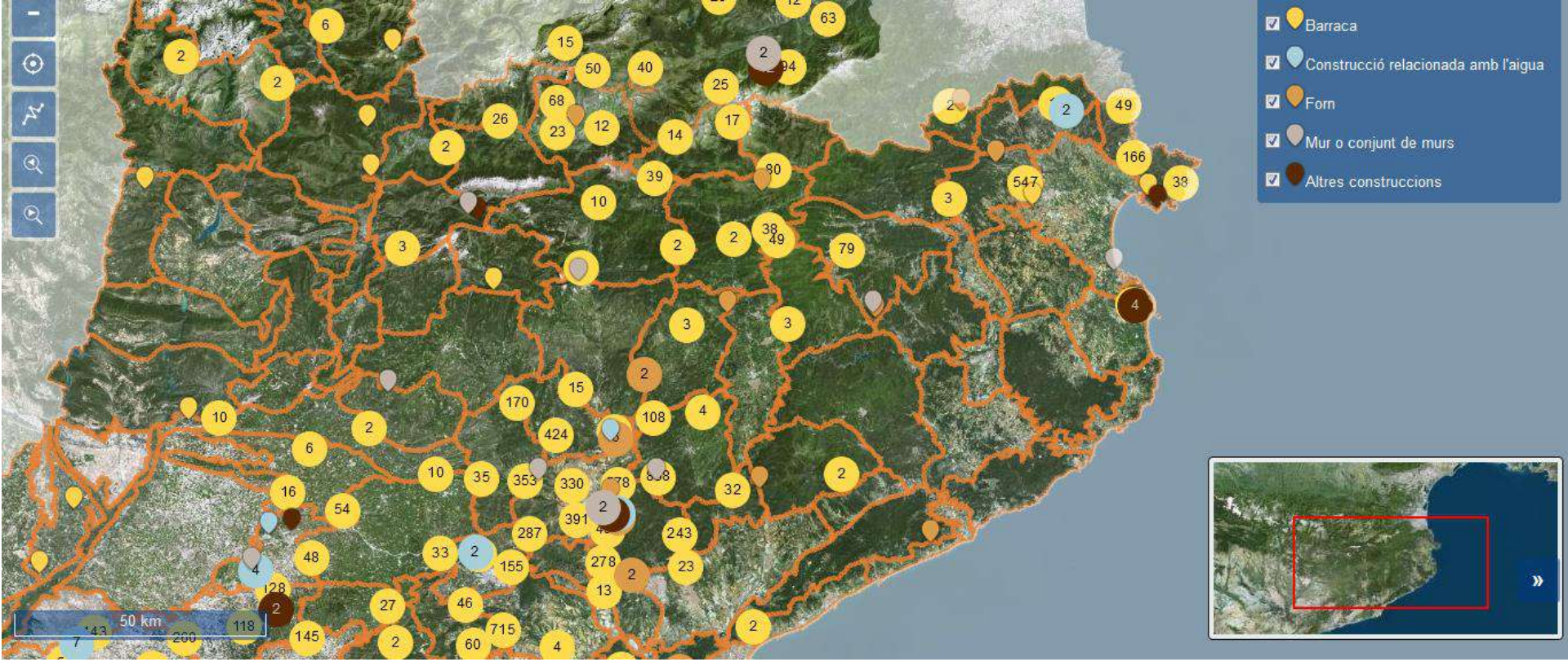

- Evolució de l'inventari i principals resultats
- **Utilitats de l'inventari**

Protecció i gestió a escala local

Protecció del patrimoni a escala municipal o comarcal a través de plans especials i catàlegs de patrimoni cultural municipal regulats per la llei d'urbanisme o a través de la seva protecció com a Bé Cultural d'Interès Local

Ajuntament de Sant Cugat Sesgarrigues

INFORME TÈCNIC PER A LA DECLARACIÓ DE BÉ CULTURAL D'INTERÈS LOCAL

LA FONT DEL CUSCÓ, MURS I BARRAQUES DE PEDRA SECA
(SANT CUGAT SESGARRIGUES, ALT PENEDÈS)

Sant Cugat Sesgarrigues, octubre de 2017

CONSELL COMARCAL DE L'ALT EMPORDÀ

EL CONSELL | PROGRAMA D'ACTUACIÓ COMARCAL | MUNICIPIS | LA COMARCA EN DADES | CONTACTE | RECURSOS COVID-19

Carta de Serveis

ÀREA DE BENESTAR
ARXIU COMARCAL
SECRETARIA
SERVEIS TÈCNICS
NOVES TECNOLOGIES
MEDI AMBIENT
NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
CONSUM
TURISME
RECURSOS HUMANS
OFICINA D'HABITATGE
INTERVENCIÓ I TRESORERIA
CULTURA I EDUCACIÓ
ESPORTS
JOVENTUT
PROMOCIÓ ECONÒMICA

El Consell aprova la declaració de Bé Cultural d'Interès Local per a 97 barraques de pedra seca

El ple del Consell Comarcal de l'Alt Empordà va aprovar, dimarts passat, per 30 vots a favor (CiU, PSC, ERC i PP) i una abstenció (ICV) l'expedient per a la declaració de Bé Cultural d'Interès Local (BCIL) per a 97 barraques de pedra seca situades als termes municipals d'Avinyonet de Puigventós, Biure, Lliers, Pont de Molins i Vilanant.

Després de resoldre les diverses al·legacions presentades durant el període d'exposició al públic del document, la resolució s'enviarà al departament de Cultura de la Generalitat perquè en faci la corresponent inscripció en el Catàleg de Patrimoni Cultural. En concret, es protegeixen 14 barraques al terme d'Avinyonet, 11 a Biure, 46 a Lliers, 4 a Pont de Molins i 22 a Vilanant. A banda de la seva protecció, el Consell Comarcal s'ha compromès a promoure la salvaguarda, conservació i preservació de les barraques i afavorir restauració de les construccions que sigui possible d'acord amb les associacions i entitats que han impulsat tot aquest procediment.

Les barraques de pedra seca són uns elements d'arquitectura rural molt estesos arreu de la Mediterrània i de Catalunya. Avui ja no se'n construeixen i les que es conserven es deterioren amb el pas del temps si no es conserven. La majoria són d'una tècnica de construcció molt senzilla, enfilades de pedra una contra l'altra sense argamassa que els uneix. El seu ús era per aixoplugar persones o animals o bé per guardar les eines de treball del camp o del bosc. Totes elles són de planta circular, cobertes amb falsa cúpula i amb la porta d'entrada com a única obertura.

En els municipis d'Avinyonet de Puigventós, Biure, Lliers, Pont de Molins i Vilanant les barraques són de planta generalment circular i el seu diàmetre és proporcional a la seva alçada per poder equilibrar-se la construcció i no desafiar la llei de la gravetat. La matèria física de què estan construïdes és majoritàriament de calcària. Segons la documentació existent, la majoria d'elles van ser construïdes entre els segles XVIII i XX.

L'any passat, un grup d'associacions i entitats vinculades a la salvaguarda del territori i del patrimoni arquitectònic, històric i cultural de l'Alt Empordà, van demanar al Consell Comarcal que, per ser-ne l'administració competent i d'acord amb la legislació vigent, incoés el corresponent expedient per a la declaració de BCIL d'una bona part de les barraques existents en els esmentats termes municipals.

28 de novembre de 2014

Protecció i gestió a escala local

Protecció del patrimoni a escala municipal o comarcal a través de plans especials i catàlegs de patrimoni cultural municipal regulats per la llei d'urbanisme o a través de la seva protecció com a Bé Cultural d'Interès Local

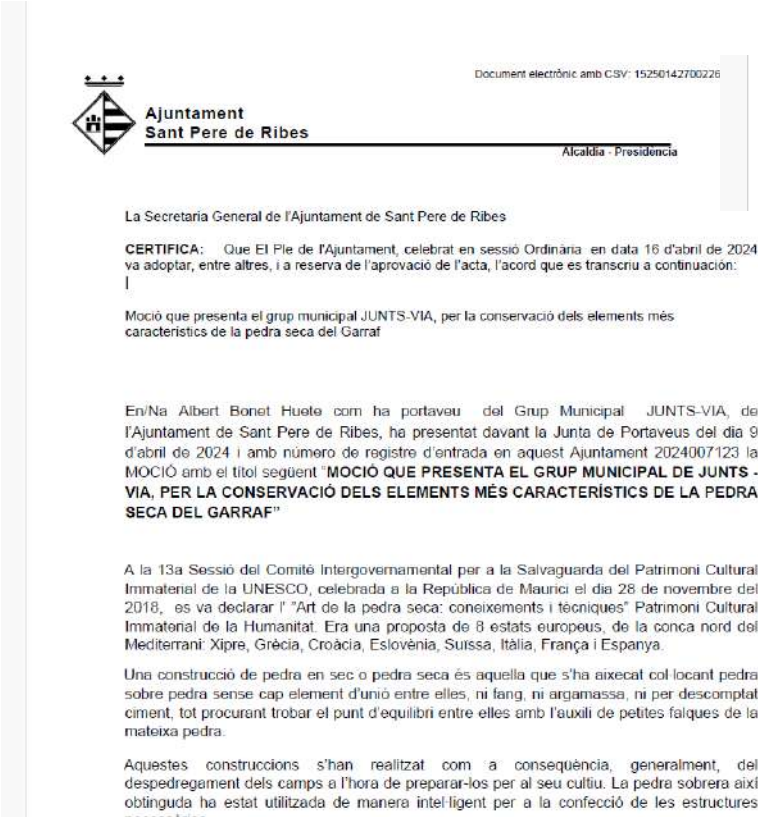

Document electrònic amb CSV: 15250142700226

Ajuntament
Sant Pere de Ribes

Alcaldia - Presidència

La Secretaria General de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes

CERTIFICA: Que El Ple de l'Ajuntament, celebrat en sessió Ordinària en data 16 d'abril de 2024 va adoptar, entre altres, i a reserva de l'aprovació de l'acta, l'acord que es transcriu a continuación:

I

Moció que presenta el grup municipal JUNTS-VIA, per la conservació dels elements més característics de la pedra seca del Garraf

En/Na Albert Bonet Huete com ha portaveu del Grup Municipal JUNTS-VIA, de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes, ha presentat davant la Junta de Portaveus del dia 9 d'abril de 2024 i amb número de registre d'entrada en aquest Ajuntament 2024007123 la MOCIÓ amb el títol següent "**MOCIÓ QUE PRESENTA EL GRUP MUNICIPAL DE JUNTS - VIA, PER LA CONSERVACIÓ DELS ELEMENTS MÉS CARACTERÍSTICS DE LA PEDRA SECA DEL GARRAF**"

A la 13a Sessió del Comitè Intergovernamental per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la UNESCO, celebrada a la República de Maurici el dia 28 de novembre del 2018, es va declarar l' "Art de la pedra seca: coneixements i tècniques" Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat. Era una proposta de 8 estats europeus, de la conca nord del Mediterrani: Xipre, Grècia, Croàcia, Eslovènia, Suïssa, Itàlia, França i Espanya.

Una construcció de pedra en sec o pedra seca és aquella que s'ha aixecat col·locant pedra sobre pedra sense cap element d'unió entre elles, ni fang, ni argamassa, ni per descomptat ciment, tot procurant trobar el punt d'equilibri entre elles amb l'auxili de petites falques de la mateixa pedra.

Aquestes construccions s'han realitzat com a conseqüència, generalment, del despedregament dels camps a l'hora de preparar-los per al seu cultiu. La pedra sobrera així obtinguda ha estat utilitzada de manera intel·ligent per a la confecció de les estructures

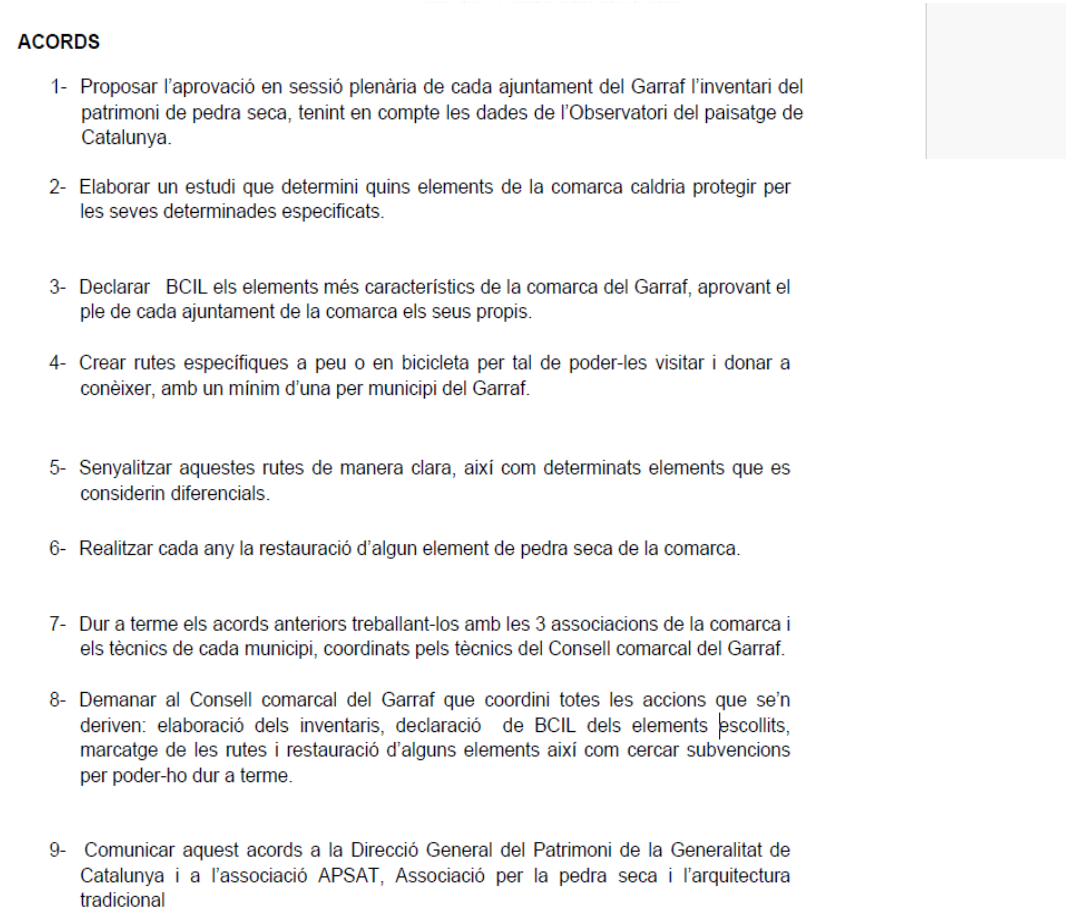

ACORDS

1- Proposar l'aprovació en sessió plenària de cada ajuntament del Garraf l'inventari del patrimoni de pedra seca, tenint en compte les dades de l'Observatori del paisatge de Catalunya.

2- Elaborar un estudi que determini quins elements de la comarca caldria protegir per les seves determinades especificats.

3- Declarar BCIL els elements més característics de la comarca del Garraf, aprovant el ple de cada ajuntament de la comarca els seus propis.

4- Crear rutes específiques a peu o en bicicleta per tal de poder-les visitar i donar a conèixer, amb un mínim d'una per municipi del Garraf.

5- Senyalitzar aquestes rutes de manera clara, així com determinats elements que es considerin diferencials.

6- Realitzar cada any la restauració d'algun element de pedra seca de la comarca.

7- Dur a terme els acords anteriors treballant-los amb les 3 associacions de la comarca i els tècnics de cada municipi, coordinats pels tècnics del Consell comarcal del Garraf.

8- Demanar al Consell comarcal del Garraf que coordini totes les accions que se'n deriven: elaboració dels inventaris, declaració de BCIL dels elements escollits, marcatge de les rutes i restauració d'alguns elements així com cercar subvencions per poder-ho dur a terme.

9- Comunicar aquest acords a la Direcció General del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya i a l'associació APSAT, Associació per la pedra seca i l'arquitectura tradicional

Gestió a escala local

Mapes de Patrimoni impulsats per la Diputació de Barcelona

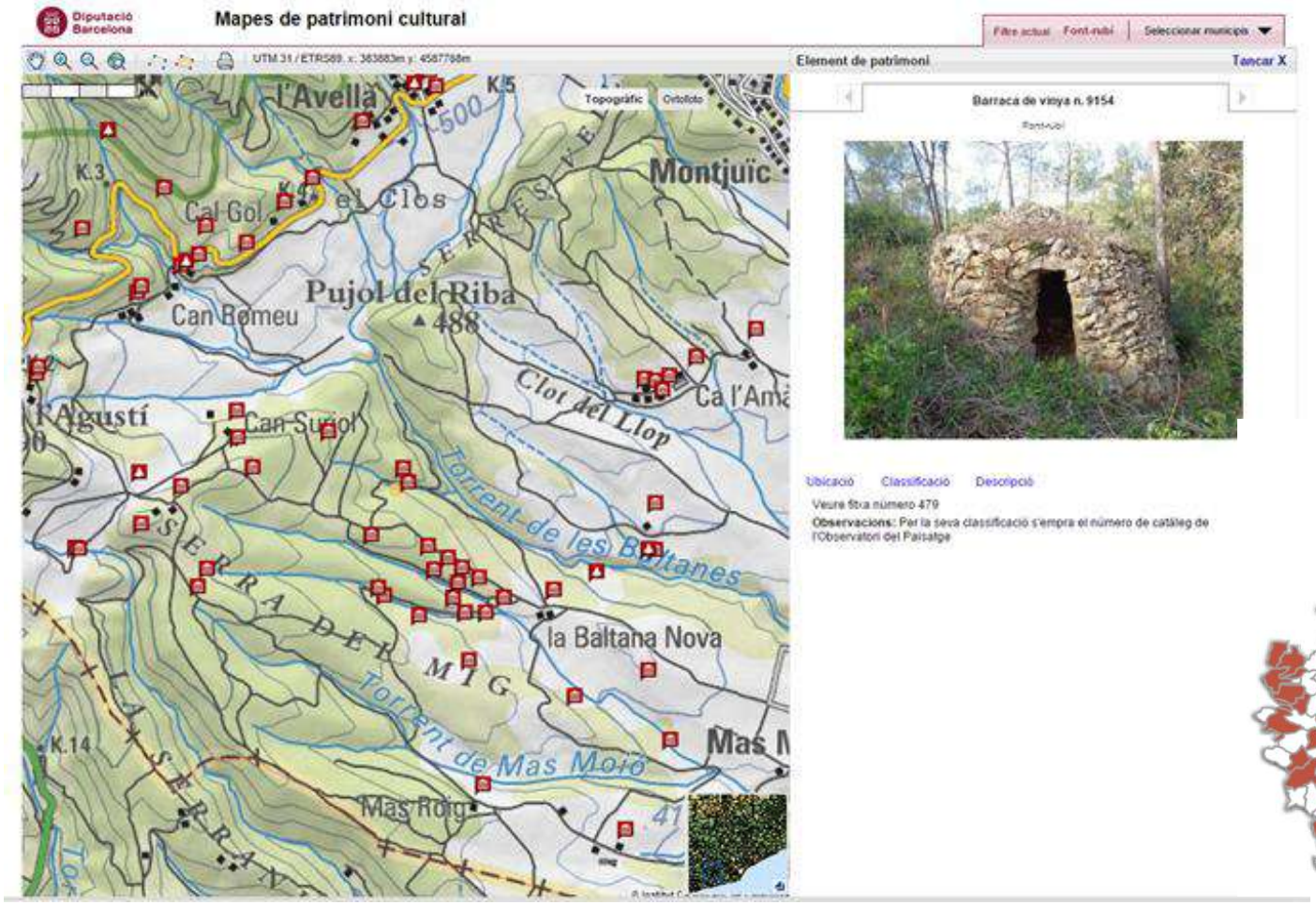

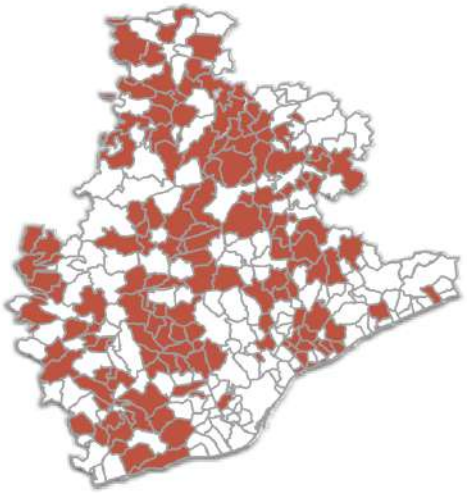

Aquests mapes tenen per objecte la recollida exhaustiva de dades sobre el Patrimoni cultural i natural d'un municipi concret i la seva valoració, permetent així l'establiment de mesures per la seva protecció i conservació.

Instruments de protecció, gestió i ordenació del paisatge

Catàleg de paisatge del Penedès

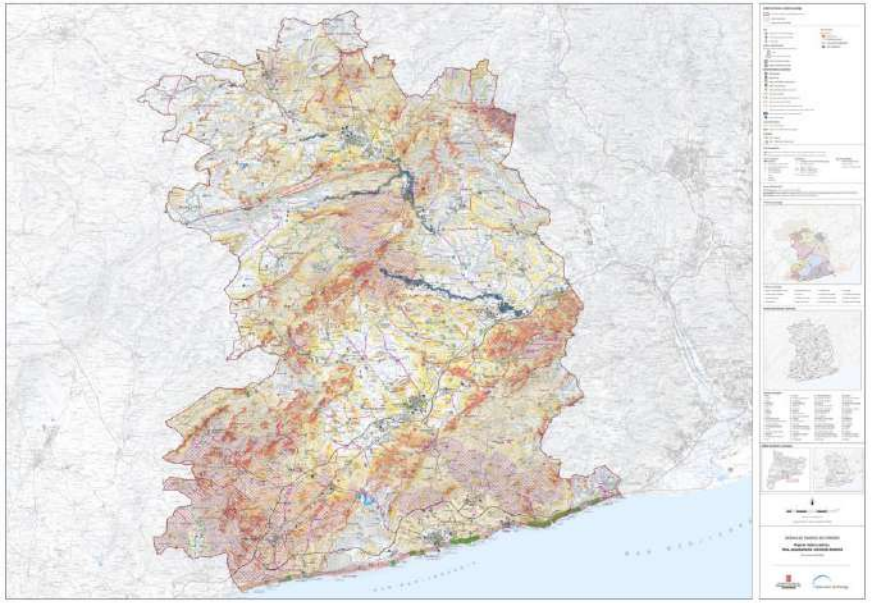

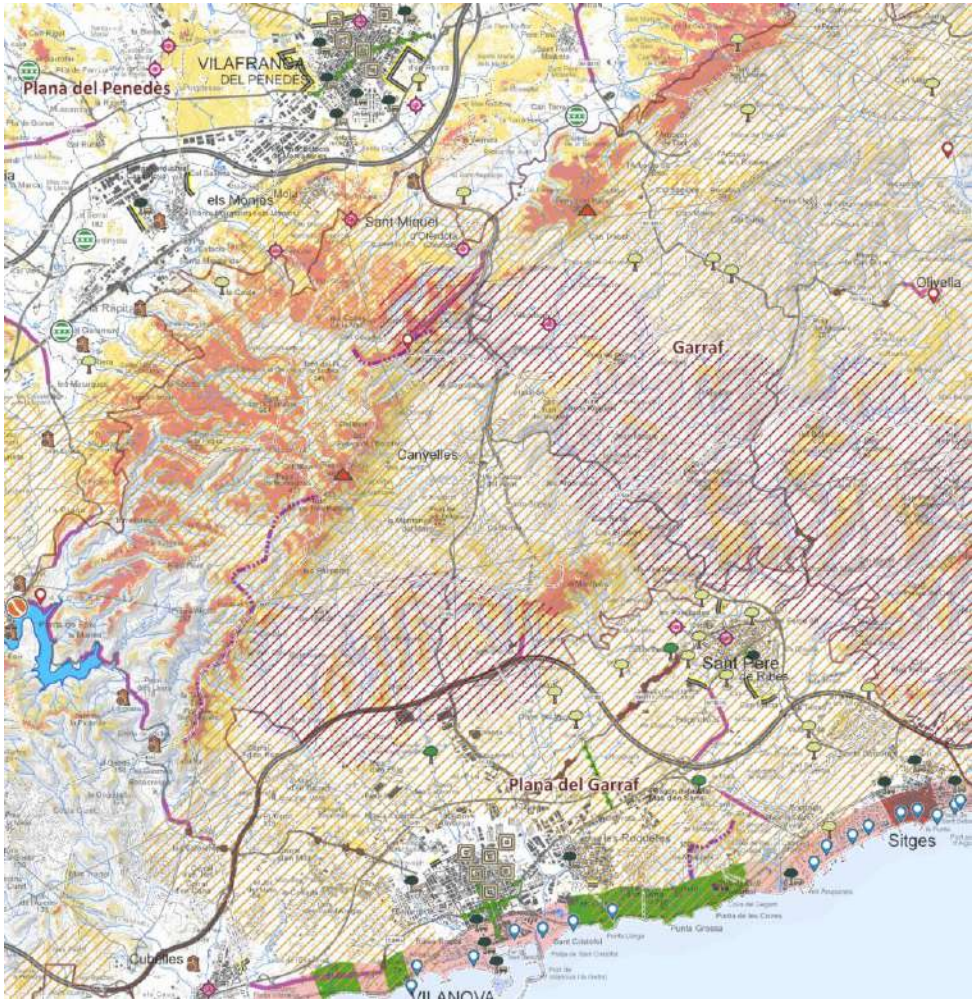

Inventaris i informes sectorials. Departament de Cultura

Les dades de la Wikipedra s'han incorporat al SIG intern del Departament de Cultura que es consulta per informar les actuacions urbanístiques, ambientals i culturals.

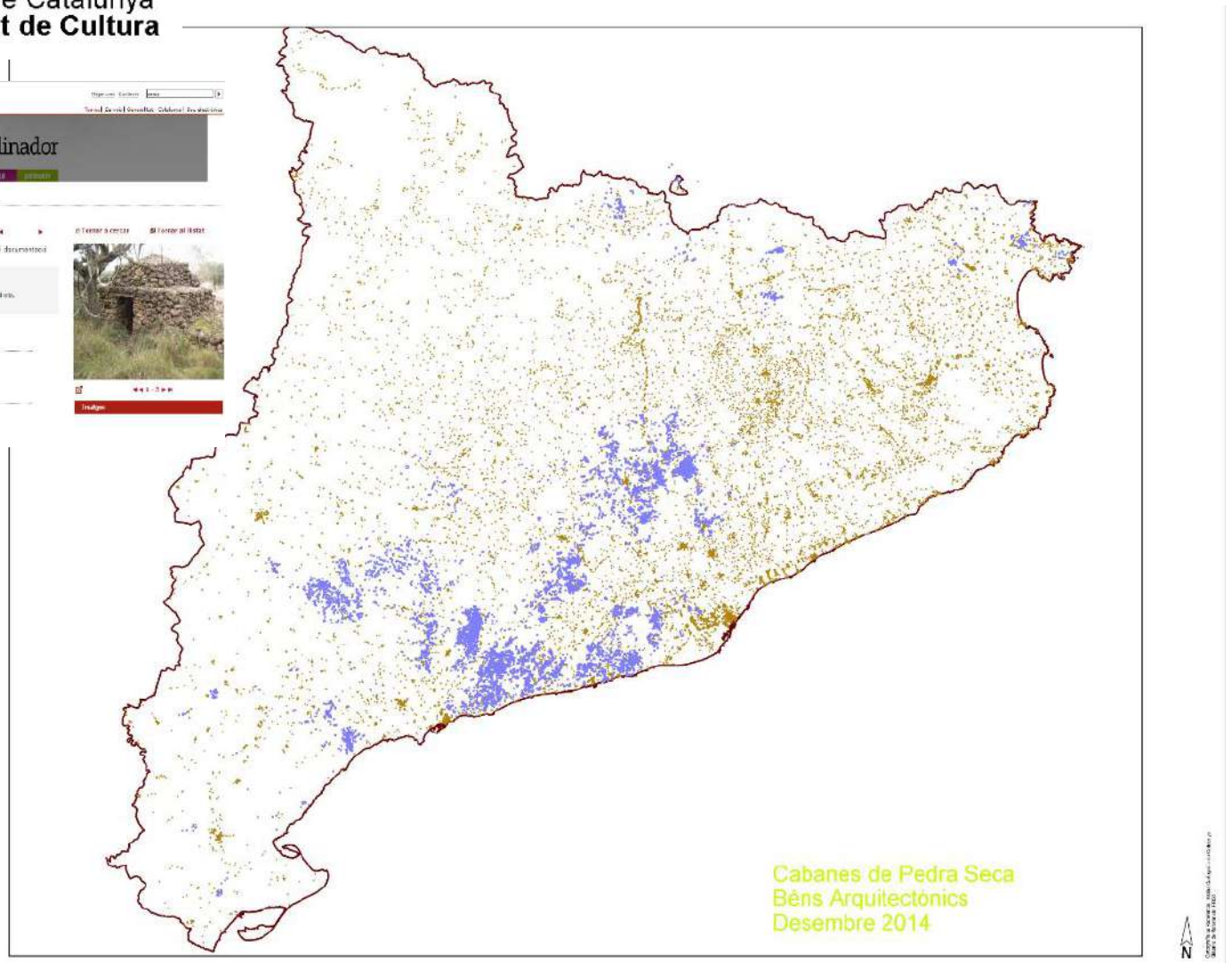

Inventaris i informes sectorials. Departament de Cultura

Integració de l'inventari de la Wikipedra a l'Inventari de Patrimoni Etnològic de Catalunya

ipec

Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya

L'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC), com a programa específic destinat a la promoció de la recerca, la recuperació i la difusió del patrimoni etnològic català, ha convocat anualment des dels seus inicis l'any 1994 un conjunt de convocatòries d'investigació sobre el patrimoni etnològic de Catalunya, amb l'objectiu central de generar un fons patrimonial que vagi aplegant el màxim coneixement sobre la realitat, actual i passada, de la societat i catalana actual. L'IPEC parteix d'una perspectiva àmplia, actual i dinàmica de la cultura, que permeti conjugar la tradició heretada dels estudis de folklore i cultura popular amb les tendències actuals d'investigació de l'etnologia i, per extensió, de l'antropologia i les ciències socials en general.

Aquest fons forma part de l'Arxiu de Patrimoni Etnològic del Centre de Documentació de la DGCPAAC, i està a disposició de consulta per a totes aquelles persones interessades en qualsevol àmbit de l'etnologia i la cultura popular catalana.

Entre els anys 2004 i 2010 l'IPEC, a més de les **beques de recerca etnològica**, va convocar anualment diferents programes de recerca en la modalitat de concurs públic, adreçades a entitats o institucions segons dues tipologies: programes de **recerca Anàlisi** i programes de **recerca Documentació**. Aquesta convocatòria ha anat adreçada especialment a entitats amb un compromís territorial i/o temàtic (museus, associacions culturals, centres d'estudis) que hagin tingut entre els seus objectius el coneixement del seu entorn mitjançant la realització de la recerca científica en l'àmbit de les ciències humanes i socials.

Inventari d'elements (béns immobles)

En aquest mapa hi apareixen projectats els punts exactes d'ubicació de tota mena de **construccions inventariades** des de 1993 en el marc de l'**Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya**. La seva distribució és desigual atès que la seva identificació es va fer en períodes diferents i a proposta de persones i equips de recerca d'arreu del país que investigaven temes concrets en àrees territorials delimitades. Si observeu alguna errada en la ubicació, o si teniu coneixement que alguna d'aquestes construccions ja no existeix, ho podeu comunicar mitjançant un missatge a ipec.cultura@gencat.cat.

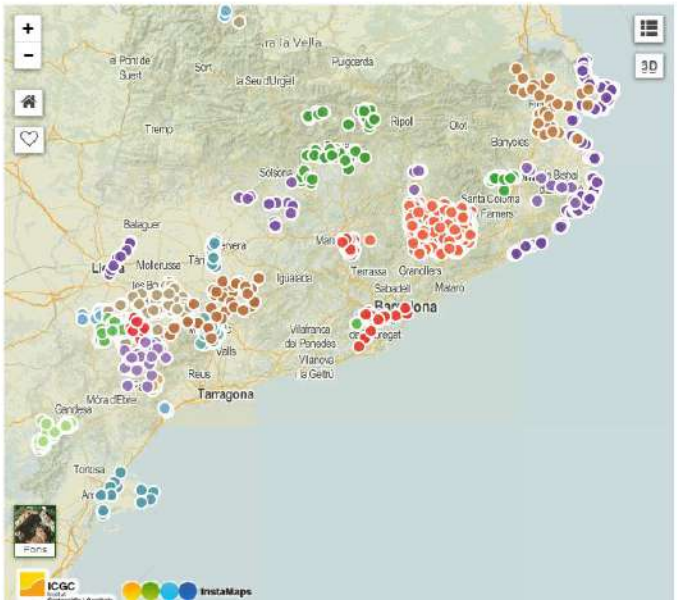

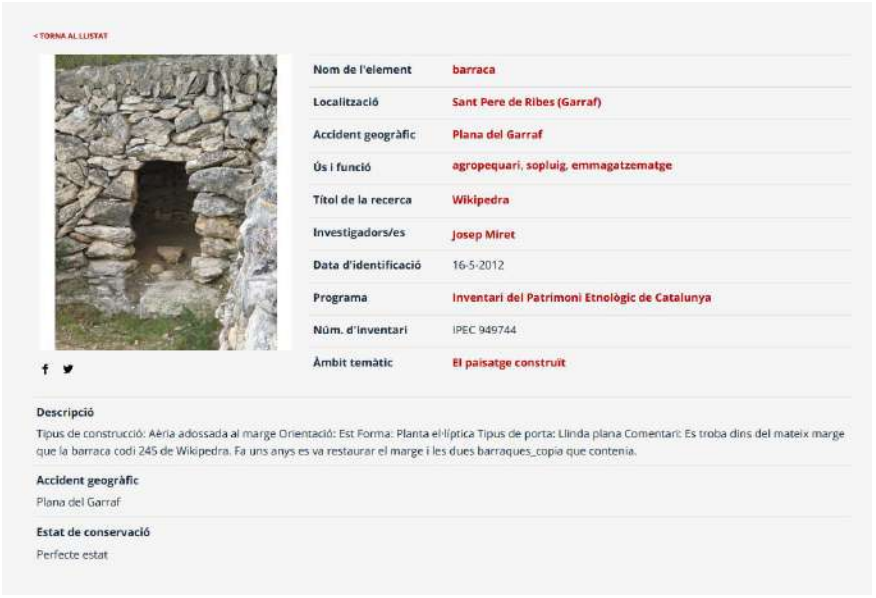

Inventaris i informes sectorials. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació

Les dades de la Wikipedra s'han incorporat al SIGPAC i són utilitzades pel servei de Control d'Ajuts i Pagaments de la PAC del Departament d'Agricultura en el moment d'atorgar les subvencions de la PAC.

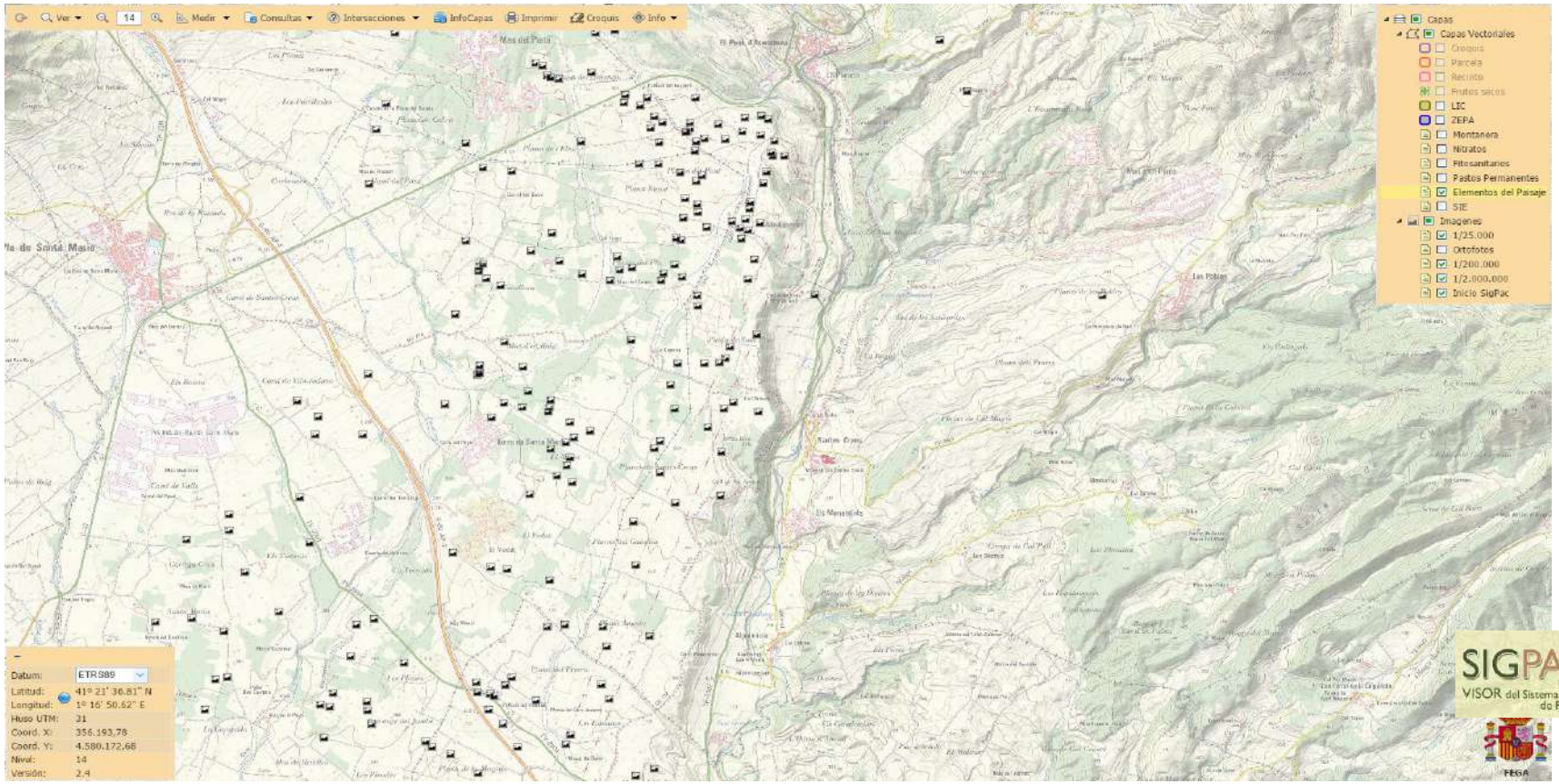

D'acord amb el Reial Decret 1078/2014 pel qual s'estableixen les normes de condicionalitat que han de complir els beneficiaris que reben els pagaments directes, determinades primes anuals de desenvolupament rural, o pagaments en virtut d'ajudes al sector vitivinícola.

Inventaris i informes sectorials. Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica

Informació útil pels tècnics d'Avaluació i Restauració d'Activitats Extractives del Servei d'Informació, Inspecció i Control Ambiental d'Activitats de la Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic

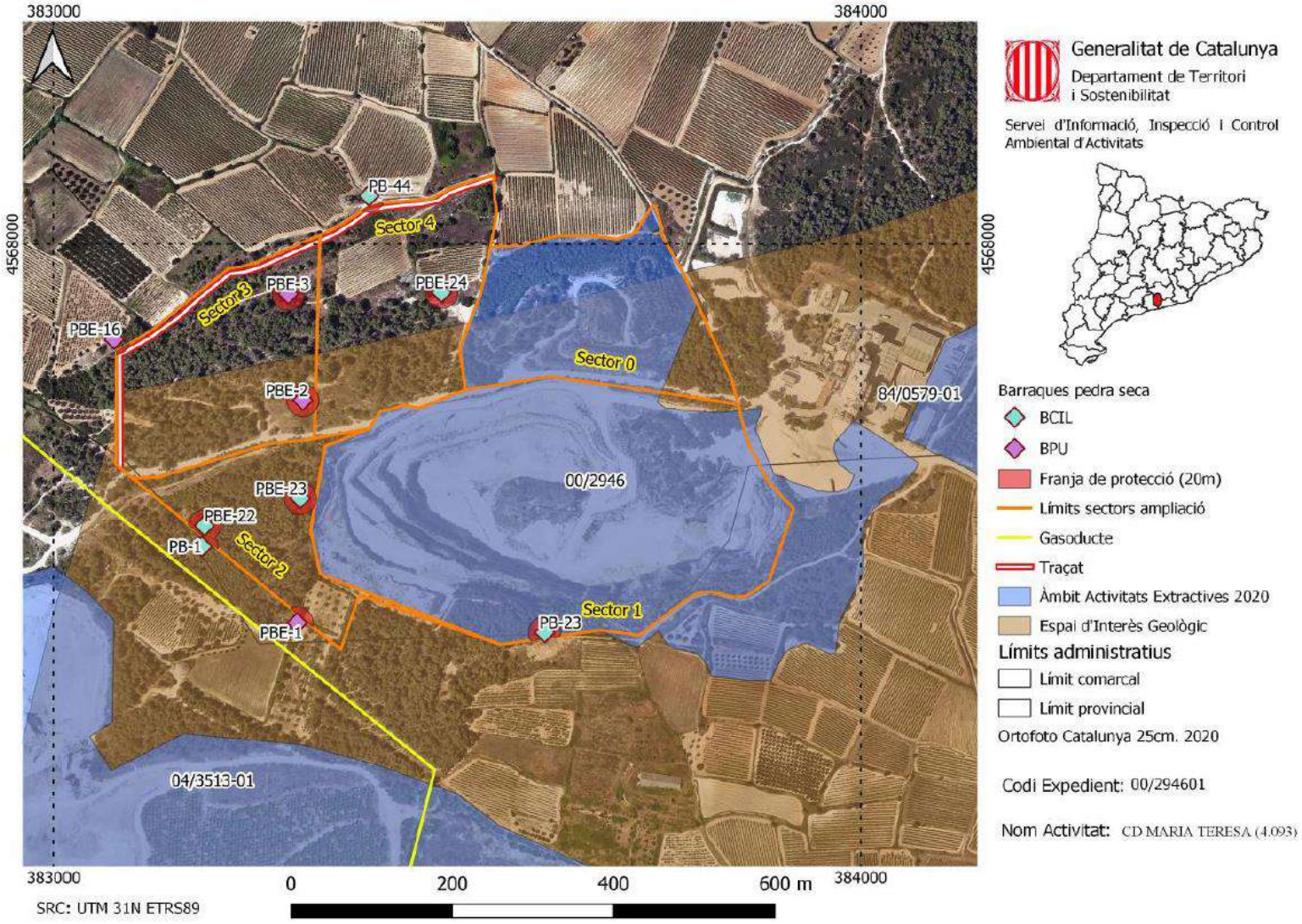

Educació i recerca

Treballs i activitats a les escoles amb alumnes de primària i secundària (8-14 anys)

Barraca codi 15622 (del Grauetes)

Dades
Data de la visita: 9/6/2017
Autors/es de la fitxa: Carla, Maria G., Alberto i Sergi.
Coordenades: X: 407085 Y: 4616828
Alçada: 220 m

Tipus de construcció
Aèria adossada al marge.

Forma
Planta irregular.

Tipus
Falsa cúpula.

Orientació de l'obertura d'accés
Sud-oest.

Estat de conservació
Perfecte estat.

Tipus de porta
Llinda doble.

Restaurada
No.

Descripció
Te dos armaris i la coberta amb voladís.

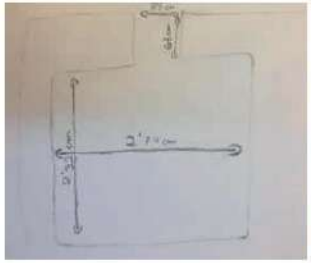

Barraca del Tender

Barraca de tres cossos.
Barraca feta cap al 1800 i restaurada recentment.

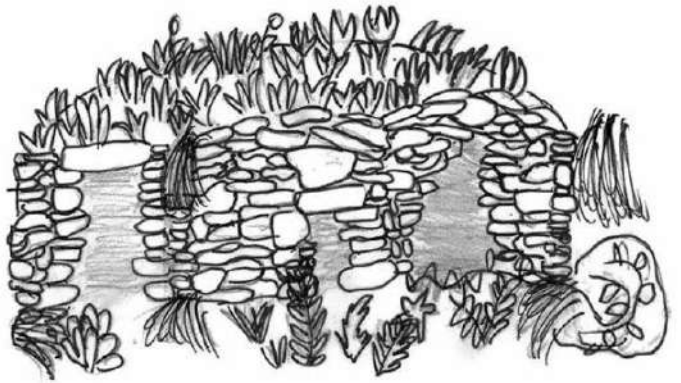

LLUÍS LLORENS (Pare d'en Benjamí i en Josep del Puig de la Balma)

La barraca de tres cossos, del Tender. Les barraques les feien amples de sota i a mesura que guanyaven alçada s'estrenyien. Les lloses de la teulada sobresortien per fer contrapès i que no caiguessin a l'interior. Tenen espais a dins on guardaven coses.

La de tres cossos, la central, és més gran, on hi hauria les persones, circular i les laterals, quadrangulars, on hi hauria els animals.
Està a les Comes del Puig.

Educació i recerca

Institut del Pont de Suert - Cicle formatiu de Grau mitjà d'aprofitament natural. Mòdul específic de Construcció de murs i empedrats en pedra seca.

Fitxa de la barraca o cabana

Dades generals i localització

Autor fitxa: Quim Visen (INS El Pont de Suert)
Data registre: 8/1/2022
Codi: 25531
Altitud: 1615
Municipi: la Vall de Boí (Alta Ribagorça)
Paisatge: Pastures de l'Alt Pirineu
Coordenades: X: 321496 Y: 4706603

Construcció

Tipus de construcció: Terrera encastada
Forma de la planta: Planta quadrada
Tipus de coberta: Volta de canó o arcades successives
Orientació: Sud
Tipus de porta: Llinda plana
Estat: Perfecte estat
Restaurada: No

Descripció

L'espai interior és de més o menys 1,50 m per 2 m i està molt ben conservada. Està incorporada a un mur que separa dos terrenys a diferent alçada. Al llarg del marge hi ha més murs de pedra seca que no es veuen a la foto.

Comentaris

Cabana que feien servir els pastors antigament per a refugiar-s'hi en els dies de mal temps.

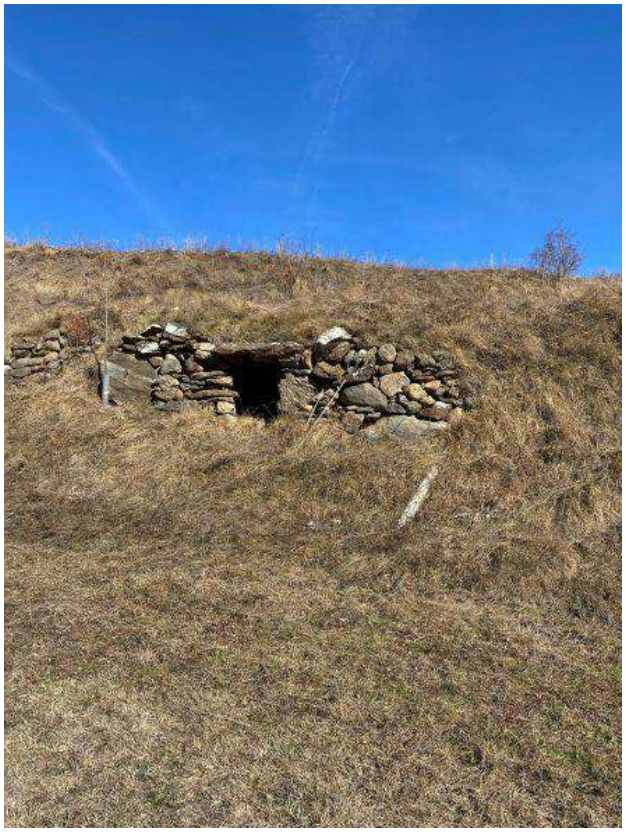

Educació i recerca

Treballs dels alumnes de l'Assignatura "Arqueologia de l'època moderna i de l'època contemporània" de la Universitat de Barcelona

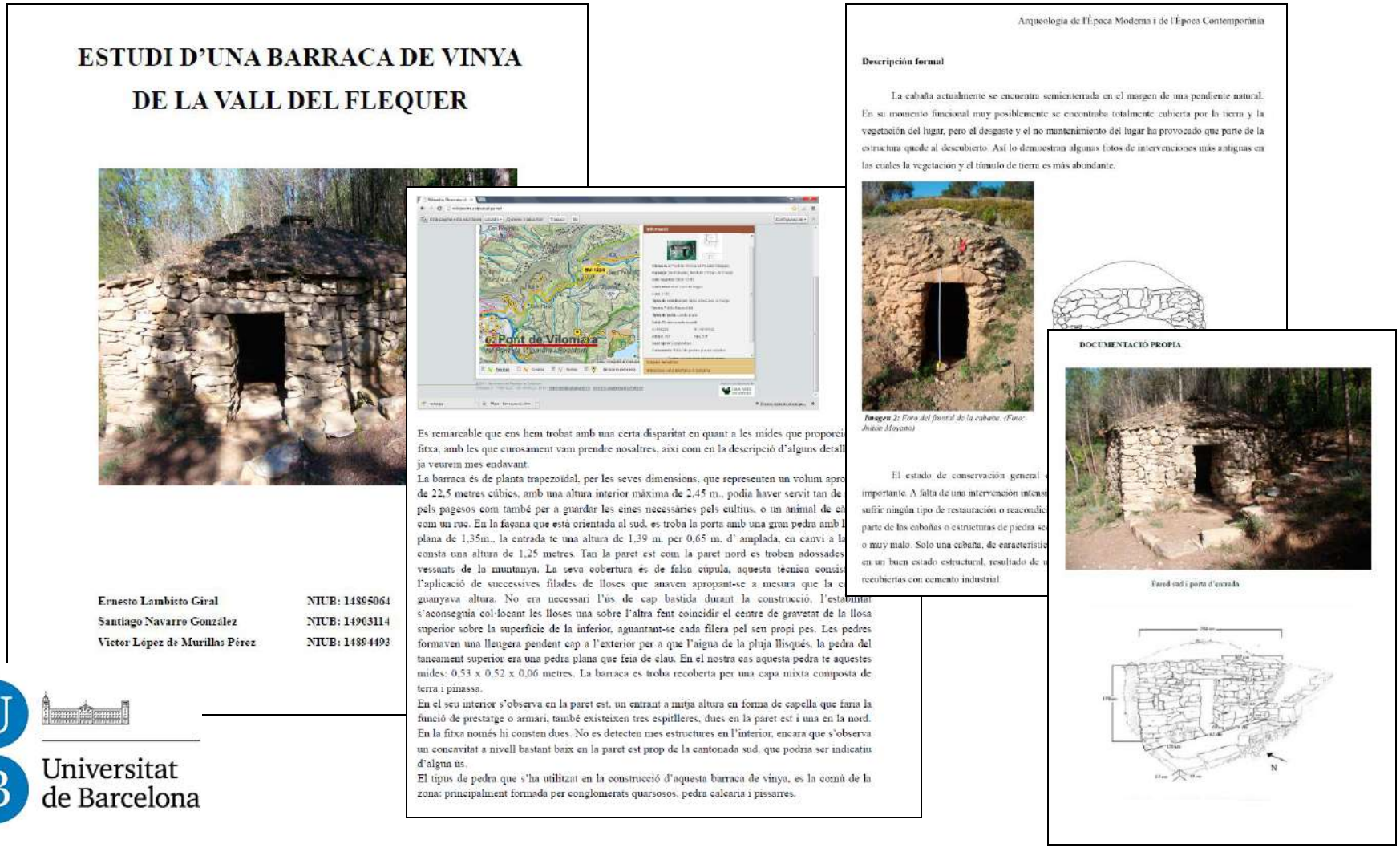

ESTUDI D'UNA BARRACA DE VINYA
DE LA VALL DEL FLEQUER

Ernesto Lambisto Giral NIUB: 14895064
Santiago Navarro González NIUB: 14903114
Víctor López de Murillas Pérez NIUB: 14894493

Arqueología de l'Època Moderna i de l'Època Contemporània

Descripción formal

La cabaña actualmente se encuentra semienterrada en el margen de una pendiente natural. En su momento funcional muy posiblemente se encontraba totalmente cubierta por la tierra y la vegetación del lugar, pero el desgaste y el no mantenimiento del lugar ha provocado que parte de la estructura quede al descubierto. Así lo demuestran algunas fotos de intervenciones más antiguas en las cuales la vegetación y el túmulo de tierra es más abundante.

Imagen 2: Foto del frontal de la cabaña. (Foto: Julián Moyano)

DOCUMENTACIÓ PROPIA

Pared sud i porta d'entrada

Universitat de Barcelona

Educació i recerca

Projecte d'estudi de la valoració i viabilitat de la pedra seca com a producte cultural (Escola Universitària MEDITERRANI)

Educació i recerca

Recerca en el marc de les Trobades de Pedra seca i Arquitectura tradicional.

CRONOLOGIA DE LES BARRAQUES DE PEDRA SECA

Joan M. Vives i Teixidó

Quan ens situem davant d'una construcció de pedra seca se'ns poden plantejar preguntes com: qui ho va fer? i quan ho va fer?. La majoria de vegades aquestes preguntes queden sense resposta perquè no hi ha registres escrits. La barraca o cabana era una infraestructura necessària per al pagès i, per tant, era considerada un element productiu. Segurament, en les escriptures i altres documents hi consten les propietats que eren de les persones amb més possibilitats econòmiques, mentre que la majoria de persones feien els contractes de paraula. En les escriptures hi ha molt poques referències a aquest tipus de construccions i, si n'hi hagués, això no voldria dir que la construcció actual és exactament la mateixa que hi havia en l'època en que es va fer l'escriptura.

Majoritàriament, de les barraques de pedra seca, el que s'han fet més són els inventaris d'un determinat sector o municipi; també s'han fet publicacions sobre la tècnica constructiva, però no s'entra en la descripció tipològica ni en l'estudi antropològic de manera que una de les característiques més interessants, com és la datació, queda en l'oblit.

Des que em vaig començar a interessar per les barraques, aviat farà 30 anys, el tema de la datació només s'esmenta de passada dient que el seu origen és molt antic, que venen de Mesopotàmia, que es van inspirar en construccions romàniques,..., però no es concreta res. També es diu que el màxim constructiu va ser en el segle XVIII. El cert és que només els treballs arqueològics de Christine Rendu al nord de la

Gràfic 1: Percentatge de barraques amb data

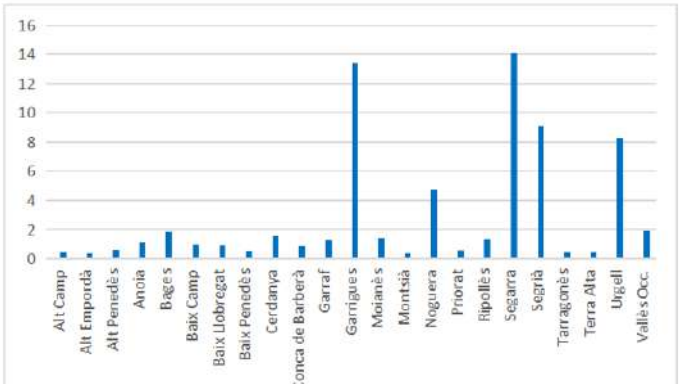

Iniciatives turístiques

Utilització en cartografia turística i de senderisme

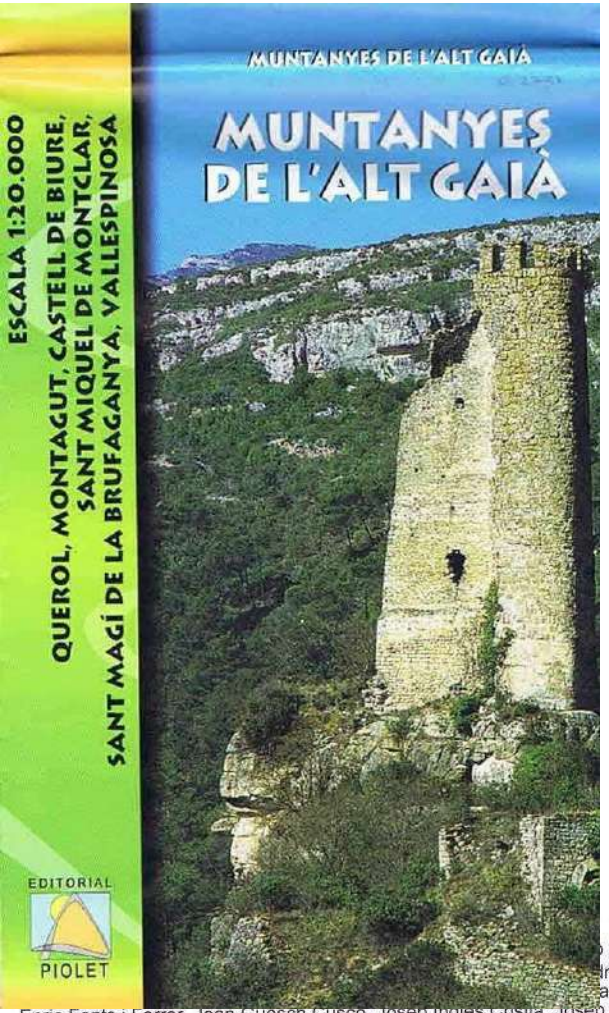

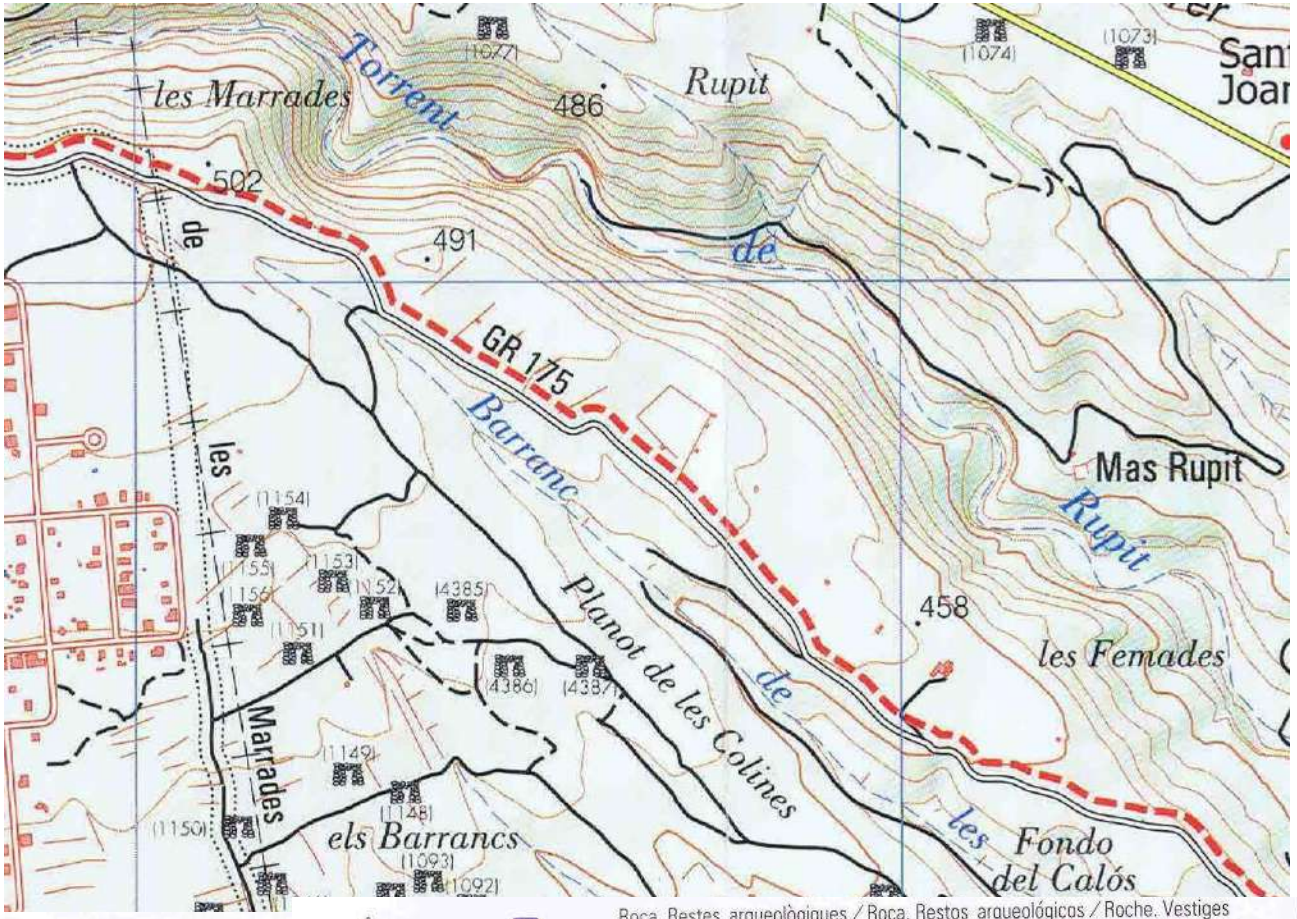

Maria Mateu, Antoni Cabré Puig
ric Rovira, Joan Boada Llenas,
ano,
Enric Fonts i Ferrer, Joan Guasch Cusco, Josep Ingles Cristia, Josep Maria Jané i Roca,
Joan Montserrat Magriñà, Joan Prats Ibanez, Antonio Torres Roca, Alfons Vallès i Prats,

Barraques de pedra seca: http://wikipedra.catpaisatge.net

Roca. Restes arqueològiques / Roca. Restos arqueológicos / Roche. Vestiges archéologiques / Rock. Archaeological remains / Felsen. Archaologische Funde

Forn. Cabana de pedra (Codi wikipedra), cabana de volta / Horno. Cabaña de piedra (Código wikipedra) / Four. Cabane en pierre (Code wikipedra) / Oven. Cabin of stone (Code wikipedra) / Ofen. Steinhütte (Code wikipedra)

Pou, cisterna. Font: permanent, estacional / Pozo, cisterna. Fuente: permanente, estacional / Puits, citerne. Fontaine: permanent, saisonnier / Well, cistern. Fountain: permanent, seasonal / Brunnen, zisterne. Quelle: ständig, jahreszeitlich

Base cartogràfica obtinguda a partir dels fulls: 418-1-2-3-4 i 390-3-4 del CNIG actualitzada amb les ortofotografies de l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

Aquesta producció està protegida per la Llei. Es prohibeix qualsevol reproducció, total o parcial, per qualsevol mitjà si no ha estat autoritzada per l'Editorial PIOLET. S'agrairà la notificació de qualsevol esmena que es trobi.

PIOLET

Iniciatives turístiques

Senyalització i edició de fulletons de rutes turístiques per conèixer les construccions de pedra seca dels municipis

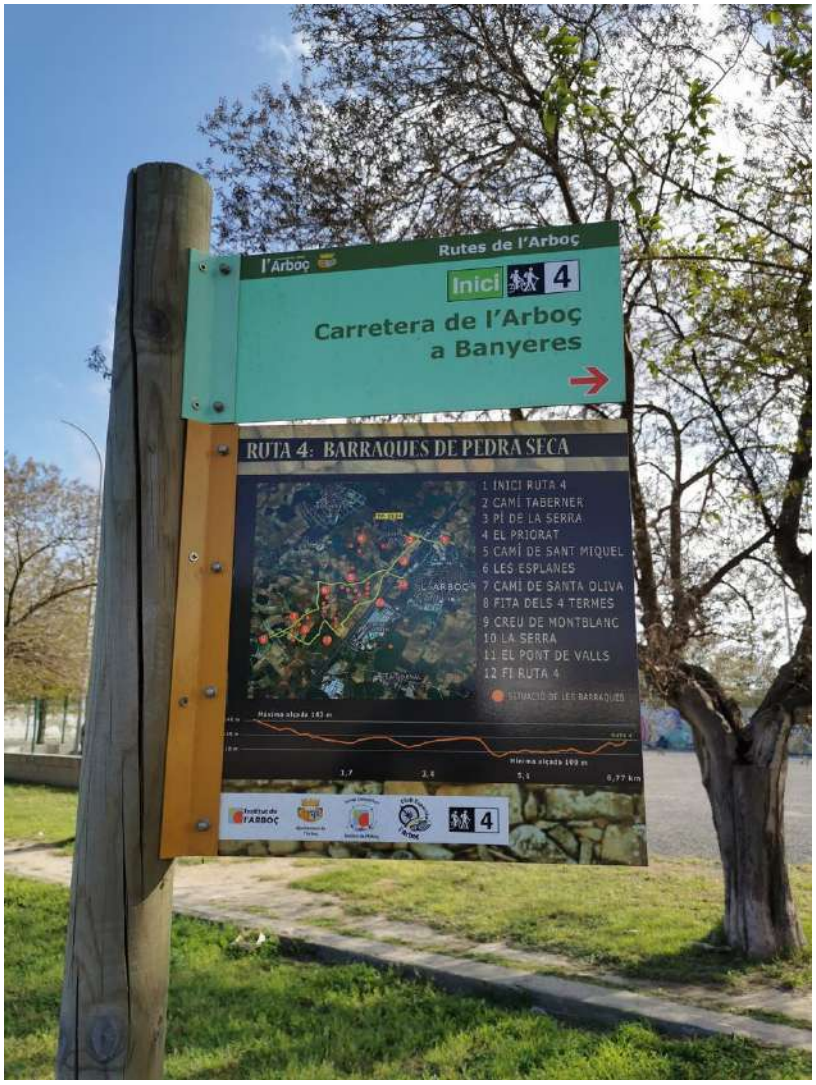

Iniciatives turístiques

Aplicació mòbil Diskover

Difusió del patrimoni

Projecte “La Colmena Cultural”. https://www.lacolmenacultural.com

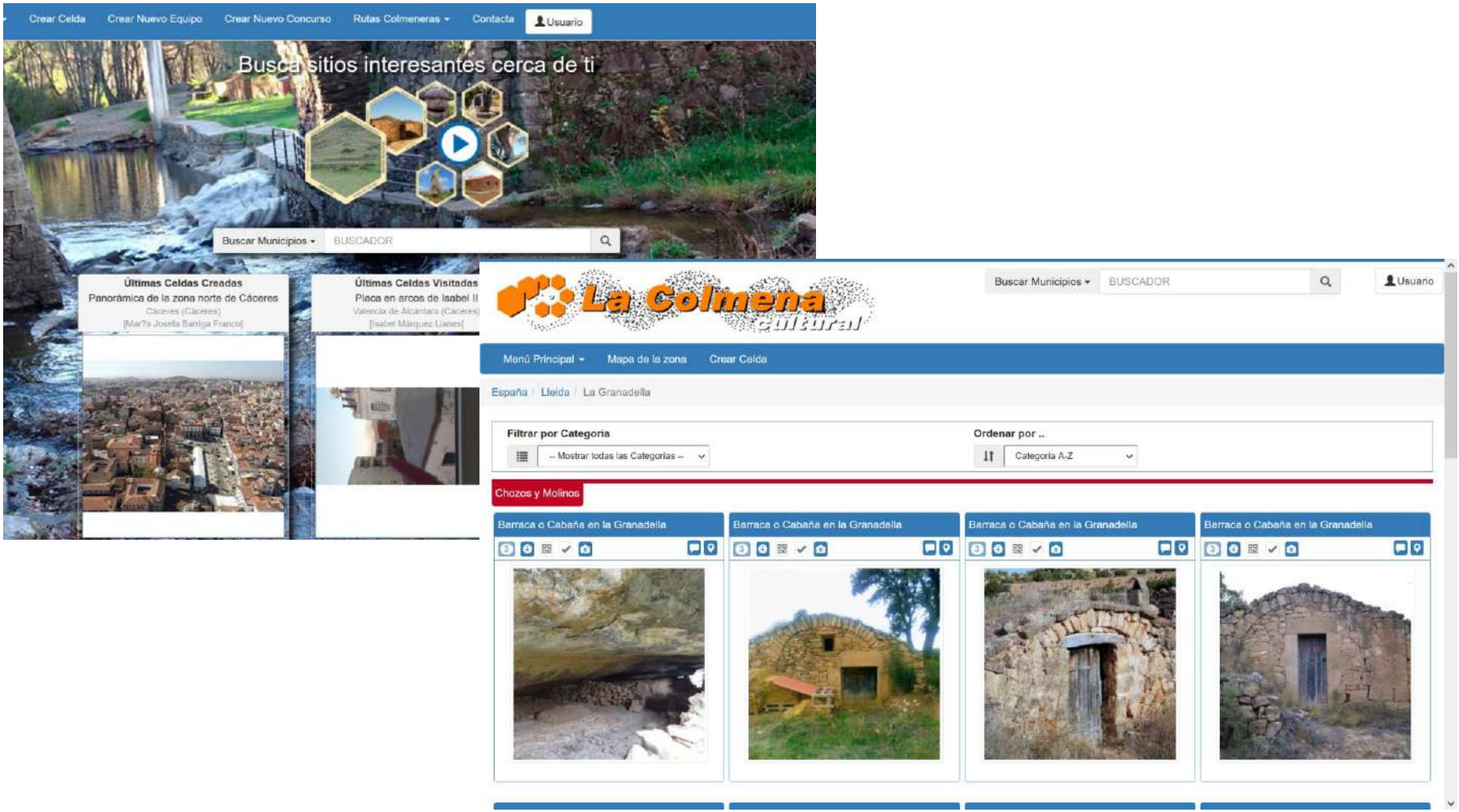

Web que promou la difusió d’elements patrimonials arreu de l’Estat.

Difusió del patrimoni

Exposició “Construint el territori. L’arquitectura tradicional i paisatge a Catalunya

L’exposició ha estat ideada com una eina per posar en valor l’arquitectura tradicional catalana en tota la seva diversitat territorial i tipològica

Difusió del patrimoni

Exposició Tota Pedra Fa Paret. La pedra seca a Catalunya

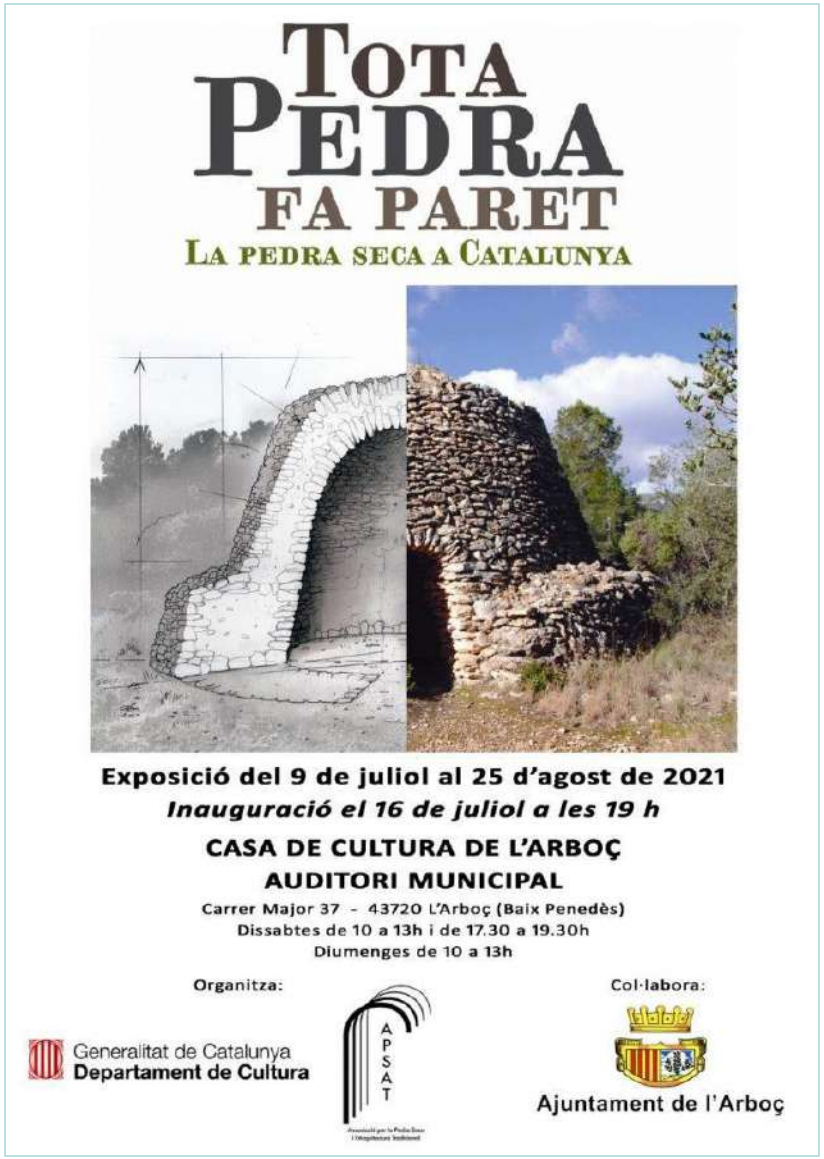

Difusió del patrimoni

Exposició Dues Pedres. Paisatges persistents.

Palau Robert- Tortosa-l'Espluga de Francolí- Ciutadella de Roses

- Promoguda per la Generalitat i comissariada per l'Observatori del Paisatge. Palau Robert (Barcelona), Tortosa, l'Espluga de Francolí i Roses.
- 50.000 visitants al Palau Robert.

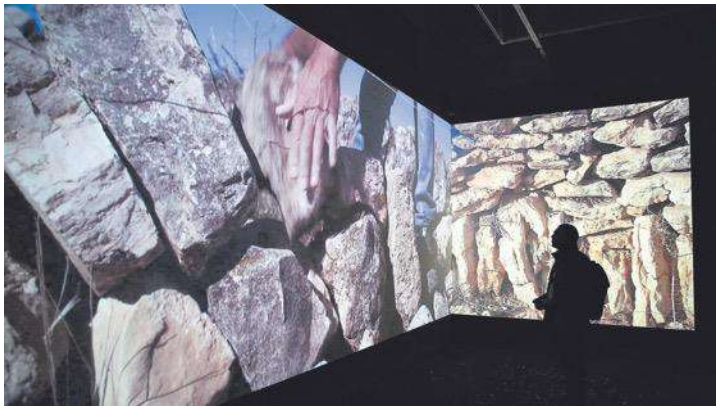

Difusió del patrimoni

Revista Pedra Seca

DEMOSTRACIÓ DE PEDRA SECA AMB JOSEP MARIA MASIP

El passat mes de juny al Parc Natural del Montsant, durant el migdia del diumenge dia 12, a la Vilella Alta, el mestre de marges, Josep Maria Masip 'Cateri', va dònar unes classes de tècnica de la construcció de marges de pedra seca. També va parlar dels materials, el seu vocabulari i l'ús d'aquesta construcció.

NOVA BARRACA EN UNA ROTONDA ENTRE MASLLORENÇ I RODONYÀ

El passat mes de maig es va construir una barraca a la rotonda que hi ha situada a la C-51 i cruïlla amb la TP-2045 a Masllorenç i TV-2401 a la Juncosa de Montmell. Està introduida a la Wikipedra amb el número 13061 i porta les coordenades X: 367841 Y: 4571331. És de planta rectangular, orientada

Vista de la construcció de la barraca

La barraca acabada

cap al Nord, amb porta d'Arc de mig punt. A dins té una fornícula

Vista de la rotonda amb la barraca

i a l'exterior un banc de pedres, i al costat dret del portal i al lateral esquerra veiem un mur de pedra que li fa de paravents.

SEGON CURS DE PEDRA SECA de restauració de barraques de tipologia olesana

Des del mes de juny fins al mes de setembre organitza el Centre Muntanyenc i de Recerques

Barraca apareguda de manera fortuïta

Olesà, un segon curs de Pedra Seca, de restauració de barraques

de tipologia olesana. Les persones organitzadores Jaume Morera Guixà (Enginyer i cap d'obres), Joan Soler Gironès (coordinador de l'activitat i logística).

BARRAQUES I MARGES DE PEDRA SECA A L'ALT URGELL

El nostre amic Joan Gost i Grifoll Ha publicat tres fotos de barraques i marges a l'Alt Urgell molt interessants. Una d'elles recollzda al marge al Querforadat. Un

4 (x382328/y4607004, codi W_12352

5 (x382286/y4607102, codi W_12353

6 (x382304/y4607491, codi W_12154

7 (x382128/y4607542, codi W_12180

8 (x382427/y4607413, codi W_11968

9 (x382768/y4606810, codi W_11969

10 (x382866/y4606638, codi W_12179

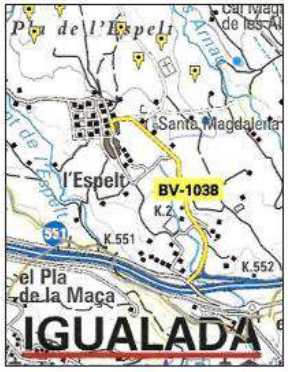

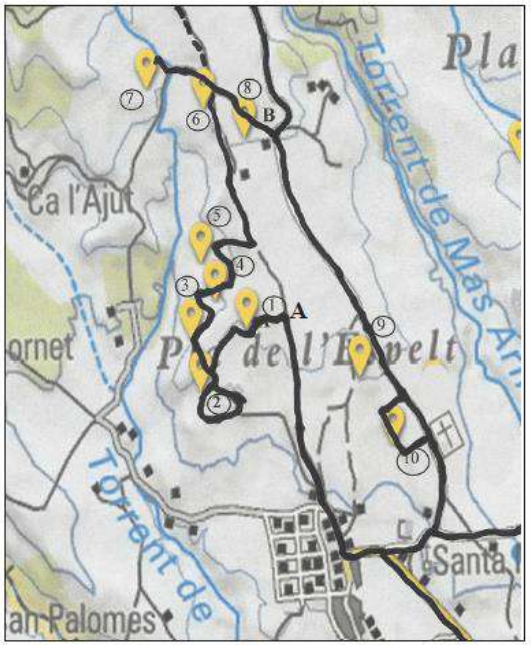

Difusió del patrimoni

Projecte fotogràfic basat en fotografia nocturna de construccions de pedra seca (Copons)

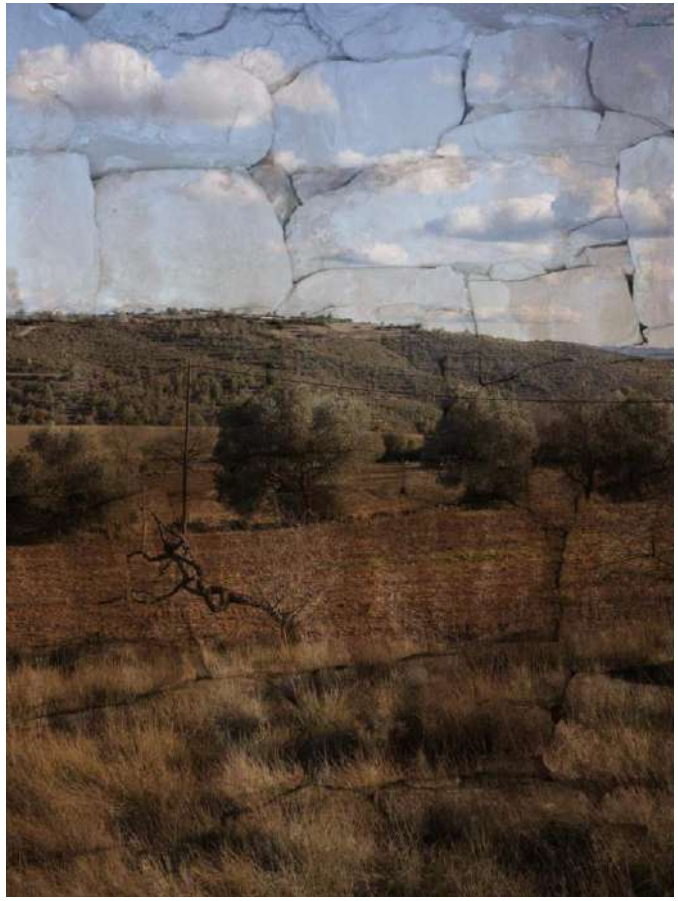

Residència artística situada a Copons on hi ha participat gent d'arreu del món per treballar en projectes fotogràfics vinculats amb barraques de pedra seca i posar-les en valor

Difusió del patrimoni

Pedra Clau, projecte de joieria artística

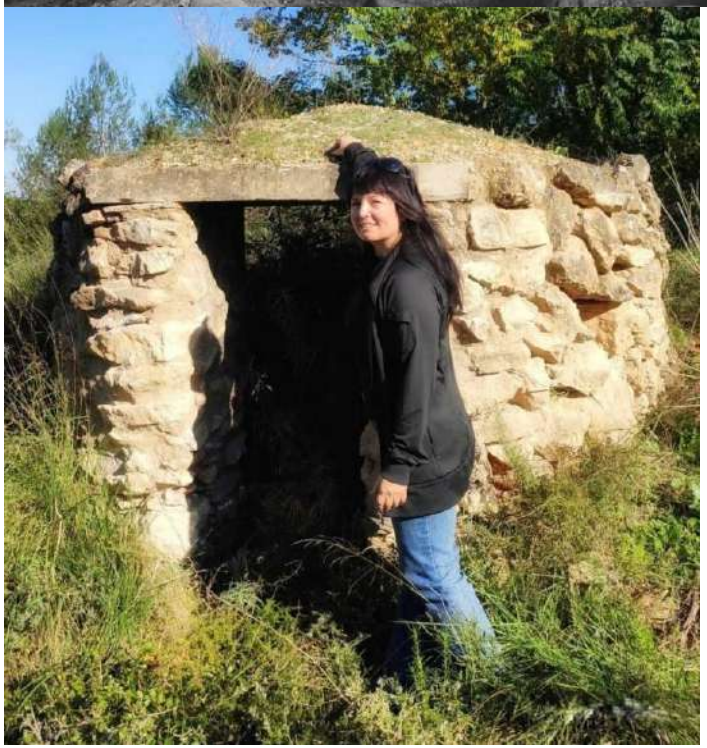

BARRACA 01
Olèrdola (Alt Penedès)
Fermall, 2021.
Pedres, plata, acer.
Tècnica mixta.
Mides:6x6x3cm
Codi Wikipedra:16011

BARRACA 02
Olèrdola (Alt Penedès)
Fermall, 2021.
Pedra, branca de cep.
Coure, plata, acer.
Tècnica mixta.
Mides:12x9x4cm
Codi Wikipedra:13009

BARRACA 03
Olèrdola (Alt Penedès)
Fermall, 2021.
Pedres, plata,acer.
Tècnica mixta.
Mides:5x5x1.5cm
Codi Wikipedra:13229

BARRACA 04
Olèrdola (Alt Penedès)
Fermall, 2021.
Pedra, coure, plata, acer.
Tènica mixta.
Mides:6x6x3cm
Codi Wikipedra:12823

BARRACA 05
Olèrdola (Alt Penedès)
Fermall, 2021.
Pedra, llautó, plata, acer.
Tècnica mixta.
Mides:5.5x5.5x2cm
Codi Wikipedra:12829

BARRACA 06
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedra, llautó, plata, acer.
Tècnica mixta.
Mides:13x8.5x6.5cm
Codi Wikipedra:16013

BARRACA 07
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedra, llautó, coure, plata.
Tècnica mixta.
Mides:6x6x3cm.
Codi Wikipedra:13849

BARRACA 08
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedra, llautó, coure, plata, acer.
Tècnica mixta. Mides:11x5.5x5cm
Codi Wikipedra: 23038.

BARRACA 09
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedres, coure, plata, acer.
Tècnica mixta. Mides: 8x7.5x1.5
Codi Wikipedra: 23041

BARRACA 10
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedres, coure, plata, acer.
Tècnica mixta. Mides: 8.5x7x2cm
Codi Wikipedra:16012

BARRACA 11
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedra, plata, llautó, acer.
Tècnica mixta. Mides: 6.5x5x1cm
Codi Wikipedra: 23040

BARRACA 12
Vallbona d'Anoia (Anoia)
Fermall, 2021.
Pedra, clau de ferro,
plata, llautó, acer.
Tècnica mixta. Mides:10x7x5cm
Codi Wikipedra:15390

BARRACA 13
Vilanova i la Geltru (Garraf)
Fermall, 2021.
Plata, acer. Tècnica mixta.
Mides:6.5x6x1.5cm
Codi Wikipedra: 1105
(Barraca desapareguda per construcció urbanística)

BARRACA 14
Vilanova i la Geltru (Garraf)
Fermall, 2021.
Pedra, plata, coure, acer.
Tècnica mixta. Mides: 5x5x2cm
Codi Wikipedra: 4971

BARRACA 15
Vilanova i la Geltru (Garraf)
Fermall, 2021.
Pedra, plata, acer.
Tècnica mixta. Mides: 7x7x2.5cm.
Codi Wikipedra: 21428

PEDRA CLAU, 2021.
Patrícia Aguiló Bestard - https://www.patriciaaguilo.com

Difusió del patrimoni

Sinérgies entre la Wikipedra i l'Arxiu d'Imatges de l'Observatori del Paisatge de Catalunya

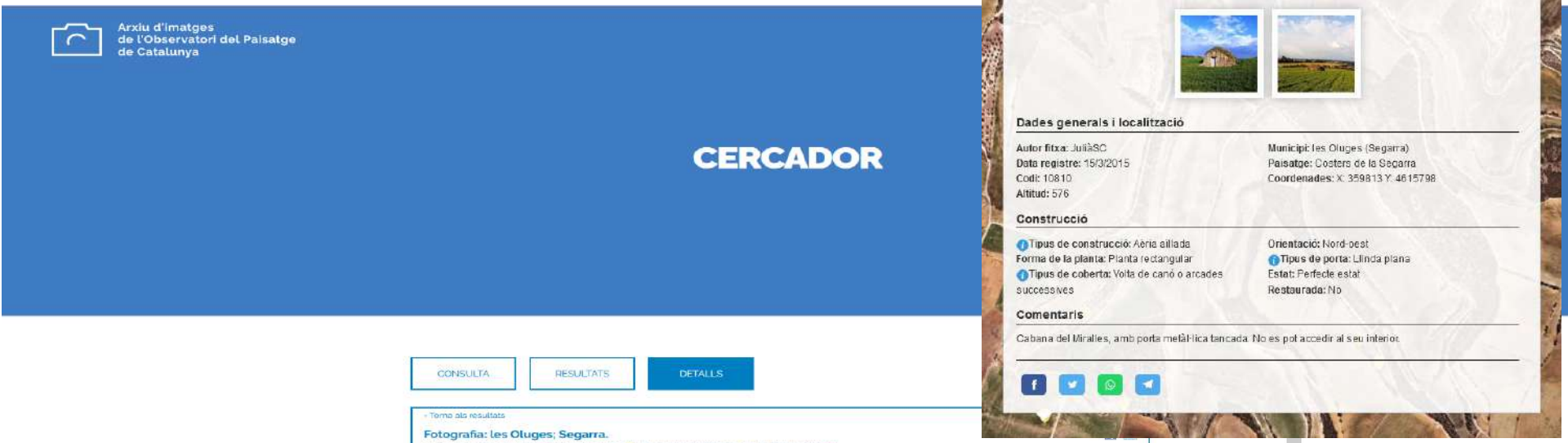

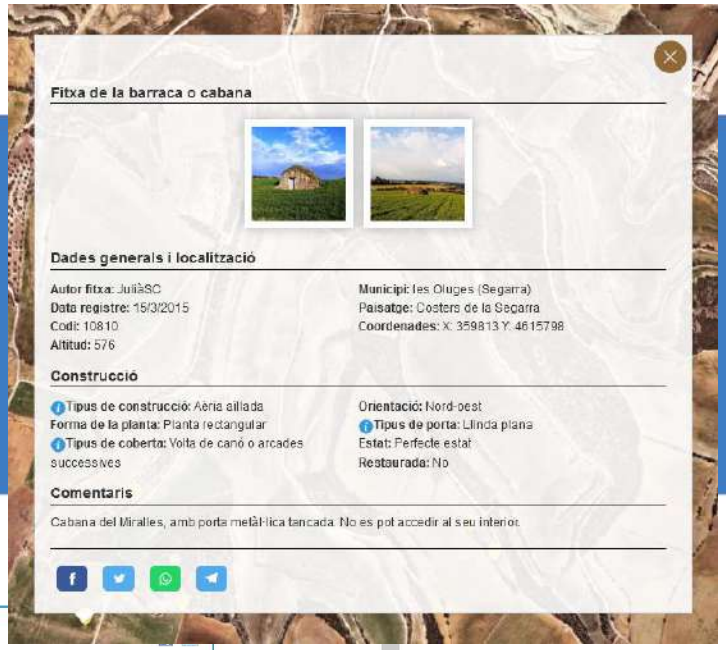

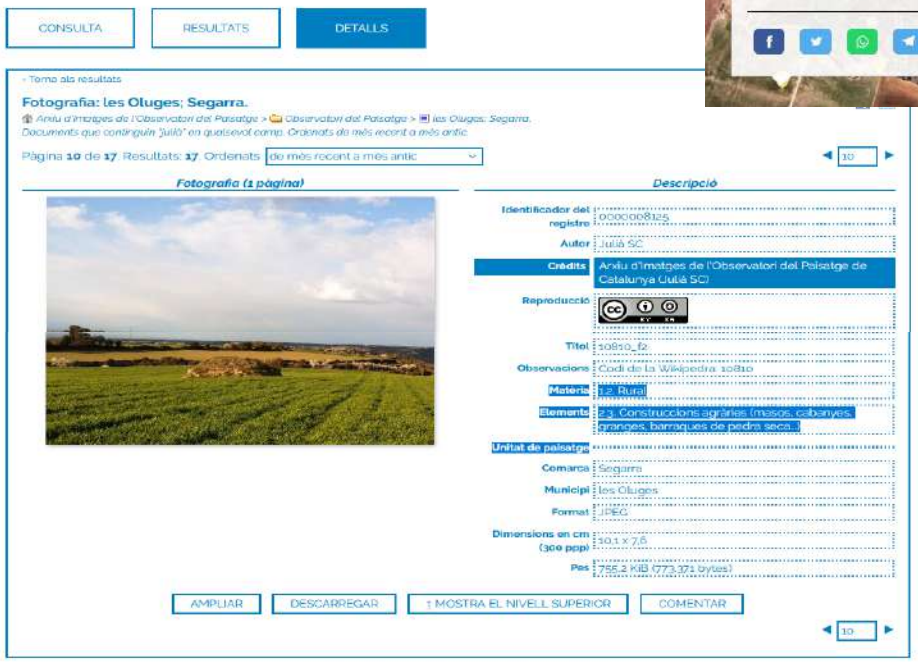

Projectes transversals

Projecte de Cooperació Leader Col·labora X Paisatge, impulsat per ADRINOC amb la col·laboració de l'Observatori del Paisatge

Reconeixement internacional

Dossier de la candidatura de la tècnica de la pedra seca com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO

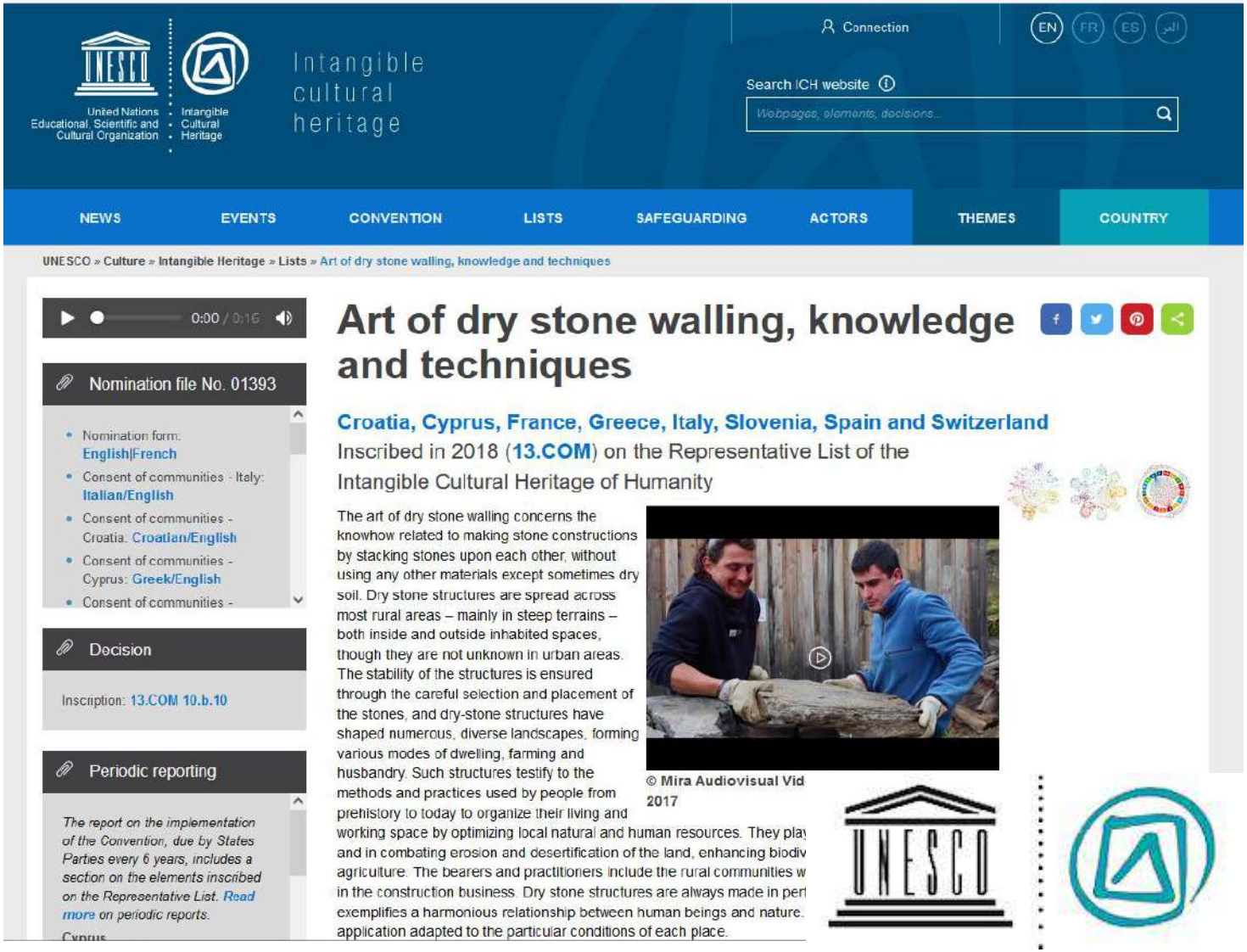

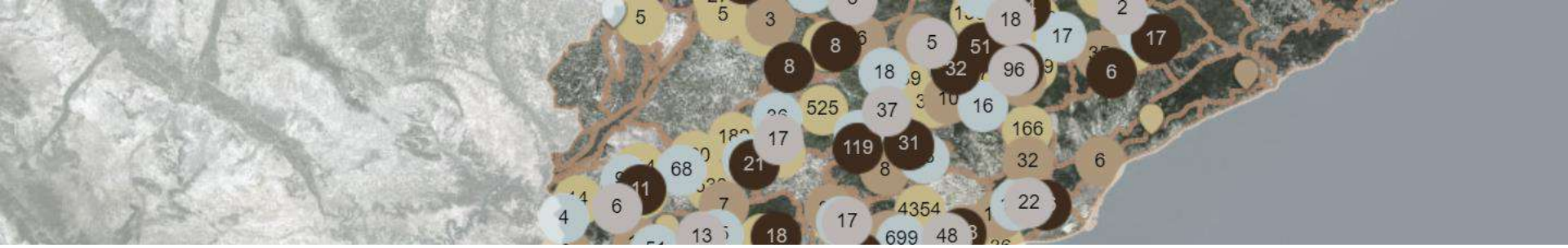

Altres potencialitats de l'inventari

- Determinar les zones més singulars de pedra seca del país i proposar-ne una figura de protecció i gestió (BCIN com a ZIE) o altres, com una possible declaració de paisatges d'especial interès cultural.

- Utilitzar els instruments urbanístics existents per garantir una planificació urbanística i territorial que prengui en consideració les construccions de pedra seca (per exemple, l'establiment d'una normativa específica).

- Desenvolupar un pla de restauració de construccions de pedra seca a escala de tot el país (a través d'actuacions directes o a través de subvencions). Es podria vincular amb les activitats formatives de la tècnica constructiva de la pedra seca.

- A l'hora de realitzar rompudes forestals per generar noves zones de conreu es podrien prioritzar les àrees amb presència de pedra seca que actualment es troben en entorn forestal.

.

Observatori del Paisatge